

APOLOGIA PRO IVRAMENTO FIDELITATIS,

Primùm quidem ΑΝΩΝΥΜΩΣ: Nunc verò ab Ipso AVCTORE, Serenissimo ac Potentiss. Principe, IACOBO DEI gratiâ, MAGNAE BRITANNIAE, Franciæ & Hiberniæ Rege, FIDEI Defensore, denuò edita.

Cui præmissa est PRÆFATIO MONITORIA Sacratiss. Cæsari RODOLPHO II. Semper AVGVSTO, Cæterisque Christiani Orbis *Sereniss. ac Potentiss. Monarchis ac Regibus: Illustriss. Celsissimisq; Liberis Principibus, Rebus publicis atq; Ordinibus inscripta, eodem* AVCTORE.

PSAL. 2 Vers. 10.
Et nunc Reges intelligite; erudimini qui iudicatis terram.
ROM. 14. Vers. 13.
Non ergo amplius inuicem iudicemus: Sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum.

LONDINI
Excudebat IOANNES NORTON, Serenissimæ Regiæ Maiestatis in Latinis, Græcis, & Hebraicis *Typographus.* 1609.
Cum priuilegio Regali.

SACRATISSIMO ATQVE INVICTISSIMO *PRINCIPI AC* Domino RODOLPHO II. ROM. IMP. Semper AVGVSTO;

SERENISSIMIS ATQVE POTENTISSIMIS CHRISTIANI ORBIS MONARCHIS ac REGIBVS;

ILLVSTRISSIMIS CELSISSIMISQVE LIBERIS PRINCIPIBVS, REBVS PVBLICIS atque Ordinibus;

FRATRIBVS, CONSANGVINEIS, AFFINIBVS, FOEDERATIS, atque Amicis Charissimis,

IACOBVS

IACOBVS DEI GRATIA, MAGNÆ BRITANNIÆ, FRANCIÆ & HIBERNIAE REX,

FIDEI *Verè Christianæ, Catholicæ,* Apostolicæ, Veterísque ac Primitiuæ Ecclesiæ, tot Episcoporum, aliorúmque Fidelium Martyrij gloriâ coronatorum sanguine illustris, Propagator, ac DEFENSOR:

IN CHRISTO IESV, omnium nostrûm SERVATORE ac MEDIATORE vnico; SALVTEM Fœlicitatémque perpetuam.

SACRA-

SACRATISSIME ATQVE INVICTISSIME IMPERATOR, SERENISSIMI POTENTISSIMIQVE REGES, ILLVSTRISSIMI CELSISSIMIQVE PRINCIPES, INCLYTI ORDINES, FRATRES, CONSANGVINEI, AFFINES, FOEDERATI ATQVE AMICI CHARISSIMI.

VOBIS, ad quos iure ac merito pertinet, consecro, dedicóque Monitoriam hanc meam Præfationem, quam Apologiæ pro Iuramento fidelitatis iam secundùm editæ, visum est præfigere. Caussa enim communis agitur, & quæ ad ius dignitatémq; pertinet omnium non modò Regum, sed aliorum etiam quibuscunq; suprema

est à Deo rerum Ciuilium demandata potestas. Quòd si in omni societate, siue vniuersitate ciuium, siue opificum collegijs, vnicuique ea cura est, ne quid ex illius communitatis, cui fidem dedit, priuilegijs delibetur; omnésque adeò communem agi rem existimantes coïtione facta cuiuis se periculo potiùs obijciunt, quàm vt vel tantillum de immunitatibus suis detrahi patiantur: si tenuioris, inquam, fortunæ hominibus tantus insedit animorum ardor, tanta tuendorum iurium & priuilegiorum sollicitudo, vt iniuriam, vel infimo cuique illatam, omnes ad se pertinere putent; quid nobis in pari caussa faciendum, quos Deus in altißimo dignitatis gradu, quasi suos Vicarios & Legatos ad exercenda iudicia, in suo solio collocauit?

Quæ me ratio impulit, vt rem vobis exponerem, quæ non tam propriè me attingit, quàm ad vires auctoritatis nostræ (de Regibus generatim loquor) debilitandas, & iura conuellenda, aditum patefacit. Cùm autem Pronunciatum sit, non omnium modò gentium ordinúmq; moribus inuiolatè receptum, sed & iuris Ciuilis, quo maxima pars orbis Christiani regitur, auctoritate comprobatum, vt æquas in disceptando

partes

partes obtineant, qui consimilem fouent caussam: quanto magis vestrâ hoc interest quod nunc agitur, cùm non in pari aut simili, sed eâdem prorsus caussâ versemini; quam vnà mecum omnes aut fouetis, aut saltem fouere debetis? Quoniam igitur vna eadémque omnium est caussa, cùm Ciuilia, tum Municipalia omnium populorum iura concedunt, monéntque, vt simul ad patrocinium coëant, quos eadem caussa, & vnum discrimen coniungit. Quin & ipse Naturæ sensus hoc docet, quod Poëta cecinit:

——————ecquid
Ad te pôst paulò ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Expergiscimini igitur, dum tempus est, & licet, neque sinite somno diuturniore incìdi in singulis, ad ruinam vniuersorum, auctoritatis vestræ neruos; qui iunctis viribus complicati, velut in laqueum excrescerent tam validum, vt si hostis eum rumpere pertendat, cum Achitophele potiùs suffocetur, quàm perfringendo poßit euadere. Nunc dum singuli pugnant, vniuersi vincuntur.

Quod autem ad Apologiam attinet, certè mihi visum non fuit, vt cùm primùm est edita, fron-

tem eius nomine meo insignirem; neq; ea tamen mente, vt eam aliquando eiurarem. Satis insidebat animo, quod excerptũ ex Scripturis in Præfatione ad Lectorem in ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΔΩΡΟΝ *inserui;* Nihil tam occultum esse, quod non aliquando reuelabitur: *quo in loco sum pollicitus (nec auspice Deo datæ fidei deero) nihil me in secretissimis penetralibus facturum, quod, si foras sit prolatum, possit mihi ruboris pudorisue necessitatem afferre.*

Apologiam sanè meam suppresso auctoris nomine primùm emisi, cùm hoc mihi consilium duabus potissimùm de caussis placuisset. Prior erat, ipsius rei de qua agebatur argumentum; altera, hominum quibuscum negotium erat conditio. Res enim & materia scribendi, ad quam accingebar, tractatus erat argumentis & quæstionibus Theologicis plenus, quibus iusiurandum fidelitatis ab eorum, qui in illud scripserant, calumnijs asserebam. Mihi autem penè indignum videbatur nomen Regium libris eiusmodi, qui scholasticas disputationes continent, præfigi; cùm potiùs è Maiestate nostra sit Edicta & Decreta scribere. Nam neque me Pontifice vlla ex parte inferiorem esse credo,

(pace

(pace illius dixerim) quem eâdem ratione Censores meæ Apologiæ excusant: eum quippe Breuia strictim & præcisè conscripsisse; nec aut rationes aut argumenta addidisse; quòd non sit illius disputare, sed iudicare atque decernere.

Altera tacendi nominis ratio mihi fuit, eorum conditio cum quibus ad disceptandum descendebam. Quanquam enim paucis Pontificia Breuia notabam, mihi tamen id præcipuè laboris dederam, vt Bellarmini literas ad Blackwellum refellerem. Neque verò mihi vnquam persuasi, tantum esse in purpura Cardinalitia dignitatis, vt occurrere Regio fulgori par ac æmula, et velut æquali maiestate cum eo poßit ad certamen componi. Nam & multa millia in subditis habeo, qui splendore natalium Bellarmino non concedant: & hanc illius Ecclesiasticam dignitatem, Cardinalatum inquam, nescio quo loco, aut precio habeam, siue ad Scripturarum auctoritatem, siue ad Imperatorum Constitutiones expēdam: cùm sit nihil aliud, quàm noua Paparum institutio, quam in immensum excrescere decessorum nostrorum, Regum inquam, qui his aliquot sæculis rem Christianam rexerunt, mollis, & ad omnia Pontifici conniuens lenitas permi-

sit. Sed & quanquam Apologiæ meum nomen non præscripsi, nihilominus vestrûm aliquot, ad quos hoc quod agitur potißimùm spectat, Fratres & Consanguinei mei charißimi, ex Legatis suis rescire potuerunt, me, nihil dißimulato nomine, cùm primùm ille liber prodijsset, ijs aliquot exemplaria obtulisse, auctorémque palàm esse professum. Anglus item Paragraphista, vel potiùs petulans ille atque peruersius Parsonius (quandoquidem suo illo P. tantopere delectatur) rectè veréque animaduertit, mea insignia ipsi fronti voluminis præposita fuisse: quod haud temere fit in libris, quos priuati homines euulgant. Vnde facile est ipsius malam mentem arguere, qui vt in me inuehatur atrociùs, Auctoris ignorationem prætendit. Nunc verò quum animaduertam, licet ab Apologia nomen meum abstinuerim, Censores tamen meos nihilo mitiores factos, calamum à conuitiorum plaustris non abstinuisse: (nec enim pepercerunt in me inclementer dicere, modò nominatim ac directè, modò obliquè Auctorem exagitando) iam omnino maturum est velum exuere, nec dubitanter aut furtim meos fœtus agnoscere, tanquam pudendos & exponendos produxissem. Sed vt melius

totius

totius quæstionis vim ac rationem percipere poßitis, à principio omnia repetenda sunt, & quibus initijs ac fundamentis hæc tanta controuersia excitata est.

Horrenda illa & prodigiosa coniuratio, quæ per tormentarij pulueris impetum destinabatur, de cuius flagitij immanitate nulla vnquam ætas conticescet, (quanquam illius mentio tam sæpe repetita mitem ac misericordem Parsonij animum perfodiat) non in me tantùm meósque posteros inita, publicos etiam Regni Ordines euertere ac delere instituerat; nec alij tanti facinoris auctores, quàm Papistæ aliquot, præpostero suæ religionis subuehendæ zelo, ad hanc immanitatem inducti. Ex ijs nonnulli tantâ pertinaciâ obstinauerant scelus, vt nec in supremo vitæ articulo detestarentur suum crimen, supremisque verbis, & penè superueniente morte præcisis, reos se vllius flagitij confiteri abnuerent, aut petere cogitati facinoris veniam, nisi priùs Romana Ecclesia, hoc tantæ coniurationis consilium, suâ sententiâ damnauisset. Nec multò post innotuit, non paucos ex meorum subditorum numero, qui Romanam religionem profitentur, omnis conditionis atque sexus, alios domi, alios

foris

foris & apud gentes exteras, confusa & obscura significatione resciuisse, magnum aliquid, quo Romanæ Ecclesiæ vtilitas promoueretur, in id coëuntium Ordinum tempus comparari: quanquam illis, ne vulgata res secretum omne perderet, destinatæ rei modus, ac consiliorum ratio nequaquam proderetur. Sed & certæ precationum formulæ conceptæ, & à multis vsurpatæ, quibus prosperos successus tanto & tam graui negotio precabantur. Ipsi quoque coniurationis auctores atque architecti in constantiæ suæ pignus, & silentij auctoramentum, sæpius, & multorum sacerdotum ministerio, Eucharistiæ sacramento sumpto, animos suos ad flagitium obfirmârunt. Quidam præterea ex Iesuitarum primarijs contagione tanti sceleris infecti: ex his aliquot maturâ ad exteras gentes fugâ vim iudiciorum eluserunt: intercepti aliquot (inter quos Sanctus ille Garnetus & Ouldcornius) & facinus confitentes, capitis supplicio affecti sunt.

Hæc tanta & tam atrox coniuratio, tot circumstantijs infamis, vtrum illis Regni Ordinibus, in quorum exitium conflata fuerat, iustam occasionem præbuerit, vt cùm primùm deinde conue-

conueniſſent, magno, ardentique animo omnes vias quærerent, iniréntque, quibus poſſet deprehendi, an adhuc reſtarent hìc aliqui, qui cum coniuratis in tam immani ſcelere ſentirent; id verò veſtri iudicij ſit, quos Deus præcipuos ſibi in terris Vicarios in adminiſtratione Juſtitiæ eſſe iuſsit. Inter cætera, quæ ad hanc rem facere videbantur, hoc etiam fidelitatis Juſiurandum, quod hodie tam indignè ab iniquis æſtimatoribus carpitur, ſancitum, & inter publica Ordinum decreta relatum eſt. Quòd ſi tunc leges aliquæ triſtiores ſunt in Papiſtas latæ, qui tamen receptis hìc antea legibus minus audientes erant, ſanè temporis, lociq́ue, & hominum denique ratio, qui eas ferebant, vobis omnem, ſeu mirandi, ſeu indignandi anſam præripiet; cùm hæc omnia ſeueritatem iſtam legum in Pontificios non tàm ſuaſerint, quàm extorſerint. Tempus *erat, proximus Ordinum conuentus poſt patefactum & illuſtratum coniurationis ſcelus.* Locus *autem idem ille, in quem parata fuerat ſulphureorum fulminum immanitas: vt, vel parietum aſpectus ipſe, ad tam recentis atrocitatis memoriam intuentes excitaret. Ipſi quoq́ue* Homines *non alij, quàm qui publicè ad celeberri-*

mum illum Conuentum fuerant delegati; quibus nempe tam cruentum funeſtúmque exitium intentabatur. Ita tamen animus meus, & instituta adminiſtrandarum rerum ratio, ab omni acerbitate abhorret, vt vix vlla ad ſuperiores leges ſeuerior acceſſio in hunc vſque diem executioni mandata ſit. Atque vt certioribus indicijs perditam horum conuitiatorum malitiam deprehendere poſſitis, qui hoc iuſiurandum excogitatum eſſe impudenter aſſerunt, ad improuidorum Pontificiorum conſcientias in cauſis fidei in fraudem illiciendas, rem omnem paucis expediam.

Ea pars publicorum Ordinum, quæ inferiore Curia continetur, (inferiorem domum Parliamenti vocant) cùm primùm conciperetur iuriſiurandi formula, clauſulam inſeruerat, qua Pontifici excomunicandi mei poteſtas adimebatur. ſed hanc clauſulam induci protinus ac deleri volui, vt vis alia huius iuriſiurandi non eſſet, quàm excommunicationem Pontificis, iuſtam ac legitimam cauſſam meis ſubditis miniſtrare non poſſe, vt quicquam apertis aut clandeſtinis conſilijs, in me, meúmue imperium moliantur: qui abdicandorum Re-

gum ius, nullo legitimo modo Pontifici quæsitum esse censeam: & hanc iniustam Paparum vsurpationem & violentiam sæcularem, Excommunicationis, quæ spiritualis censura est, fines longè latéque excedere arbitrer. Tanto studio, tantáque sollicitudine cauebam, ne quicquam hoc iureiurando contineretur, præter fidelitatis illius, ciuilisque & temporalis obedientiæ professionem, quam ipsa Natura omnibus sub regno nascentibus præscribit: addita sponsione, qua opem & auxilium contra omnem vim debitæ fidei aduersam à subditis stipulabar.

Hoc igitur iusiurandum tantis támque iustis rationibus subnixum, tam æqua támque moderata formula conceptum, cuius vnus ille finis erat, vt Pontificij nequaquam turbulenti, cæteráque boni ciues, ab eis dignoscerentur, quorum animis opiniones illæ furiosæ & sanguinariæ inhæserant, quæ coniurationem nitrati pulueris pepererunt: Hoc, inquam, iusiurandum cùm promulgatum esset, positúmque iam in vsu, tantum turbarum in Pontificis, Clerią Pontificij animis conciuit, vt instar vndarum vndas superuenientium ipsa Breuia in Angliam certatim aduolarent, quibus interdicebatur Catholicis, ne

se illius sacramenti religione obligarent : rem esse fidei contrariam, quámque ipsi sine iactura animarum admittere non possent . Cardinalis quoque Bellarmini literæ ad Blackwellum allatæ sunt, in eandem sententiam quidem scriptæ, sed quibus prolixiùs de hoc iureiurando disserebatur.

Hîc ego tam æqui iurisiurandi támque legitimi tam iniustam oppugnationem mecum perpendere ; hîc metuere, ne Sophistarum illorum calumnijs & argutijs rudes simplicioris vulgi animi, religionis & conscientiæ obtẽtu, in fraudem inducerentur . Visum itaque è re esse , vt huius iurisiurandi Apologiam ederem , in qua suscipiebam probandum, nihil in eo contineri, nisi quod ad obediẽtiam merè ciuilem ac temporalem spectat , qualis summis Principibus à subditis debetur : huic autem æquissimæ legi controuersiam non aliunde esse motam, quàm ab ambitiosâ Pontificum tyrannide, quam illi contra auctoritatem Scripturarum, contra Conciliorum antiquorúmque Patrum mentem sibi in temporalia Regum iura & auctoritatem iniustè vsurparunt : in qua quidem Regum auctoritate asserenda totam meam Apologiam impendi.

Sed

Sed cùm id operis emisissem, ecce tibi exortos subitò duos Censores, qui non tam argumentis in librum, quàm in me conuitijs certauerunt; vt impudentiam hominum omnes meritò mirentur. Cùm enim librũ Anglico sermone conscripsissem, qui, pro argumento, iurisiurandi Anglicani patrocinium complecteretur, totáque res Anglos meos potißimùm tangeret; & mox aliqui, faciliorem illi viam ad exteras gentes sterni cupientes, eundem latinitate donassent; redijt ad me non multò pòst malè mulctatus, & vtróque idiomate vapulans. Atque equidem credo, si tot támque varijs linguis prodijsset, quotquot erant in illa confusione Babylonica, vexatum illis omnibus fuisse rediturũ: ex quo intelligas, quàm impiger sit Diabolus, & quàm in omnes occasiones intentus, quo venenatas suas merces extrudat. Sed illorum malam mentem vel hoc ipsum liquidò arguat, quòd me statim gemina confutatione exceperint: Blackwelli autem Archipresbyteri libro (quo ille huius iurisiurandi æquitatem, & ius Regum in rebus ciuilibus innumeris Scholasticorum Pontificiorum testimonijs, tuetur) ne verbo quidem responderint.

Quod ad istum, qui mihi Anglicè respondit,

fugitiuum illum meum, & officiorum, quæ mihi iure naturæ debuit, eiuratorem; neque ſacras veſtras aures violari, neque ſtylum meum fœdari patiar, in eo homuncione depingendo; qui non erubuit, immo non exhorruit debacchari, atque acerbitatis ſuæ virus in Reginam recentis fœliciſque memoriæ euomere. Subditúmne Principi naturali maledicere? Virum fœminæ, eique Heroinæ conuitiari? Hominem pium, externa ſaltem profeßione, in demortuam impiè inſultare? Denique Rhadamanthi munus inuadere, ſedere atq; agere Iudicem apud inferos? Hoc illum cruciat ſcilicet; hinc omnis illius furor & rabies, quod ferre non poteſt, vel me ſucceſſorem, vel quenquam ex eius miniſtris, quicquam honorificè de ea prædicare. Maledictus, qui maledicit vncto Domini: pereátque interitu Core, qui peccauit in contradictione Core: foras eiuſmodi canes, porcique eijciantur, extra cœleſtem, dico, Ieruſalem.

οὐχ ὁσίη φθιμένοισι λοιδορεῖν.

Venio nunc ad illum, qui Latinè in me ſcripſit. ſanè de homine ipſo quod dicam, non habeo: ex ſubditis meis non eſt; Domino ſuo ſtat, vel cadit. hoc tamen mihi conſtat, vtrumque eorum iecisſe ſortem ſuper libro meo, quem diuidere

uidere non poterant. fugitiuo meo obtigit, vt defunctæ Reginæ memoriam conuitijs oneraret; sed non alia re, quàm recte refellenda sunt huius rabulæ mendacia. Alteri externo, vt me meámq; Apologiam petulantius lacesseret, quod & videbatur maiori cum audacia facturus, & reuera confidentiùs præstitit: sed quàm iustè, siue ipsam materiam, siue tractandi modum spectes, nunc videndum.

Primùm quidem, quis illi libro auctor sit, tantùm ex coniectura augurari possum. id nominis sibi adscripsit, Matthæus Tortus Cardinali Bellarmino à sacellis; distortus sanè Doctor, tortuosa Matæologia imbutus; auctor obscurus; mihi quidem prorsus incognitus, & parum vt opinor, ex vllis suis operibus orbi notus. Quis non igitur perditum nebulonem arbitretur, qui non in refutando tantùm Rege, sed etiam calumnijs onerando, prima artis suæ rudimenta posuerit? Verùm quisquis totius libri seriem accuratè perpenderit, quàm elato spiritu stylóque decurrat, vt nec toti Regum ordini, nec mihi nominatim ipsi pepercerit, quanto denique fastu & supercilio, hæc & similia in eo scribantur; [a]Habemus enim exemplaria

[a] Pag. 46.

plaria Breuium illorum in manibus : & [b]Decernimus *&c. id quicquid est operis, Cardinali certè potiùs, quàm illius ministro imputauerit. ac quo loco præcipuè* [c] certitudinem suam moralem, *& suum illud* piè credi *sibi à me obiectum conqueritur, fœdo memoriæ lapsu suam ipse laruam prodens,* [d]Mala fide nobiscum agit, *inquit; hoc ipso non alium esse se à Bellarmino confessus. Sed sit sane Torti, quisquis ille est, non autem personati Cardinalis liber: factum omninò præstare Cardinalem oportet, cùm & bonus iste Tortus ex illius familia sit, & patrocinaturus Domino caussam susceperit; cùm sit, inquam, negotium Bellarmini, & per seruum tanquam procuratorem gestum, quicquid in eo actum est, non potest non Bellarmino imputari; cùm præsertim Anglus ille meæ Apologiæ oppugnator, quater prædixerit, eam aut opera Bellarmini, aut mandato propediem refutandam.*

b Pag. 63.

c Pag. 69.

d Ibid. 69.

Nunc verò rem *ipsam, obsecro, &* modum *respondendi videamus. certè* modus *ipse ab omni modestia alienus, dehonestandæ materiæ abundè suffecerit. Primùm enim ad arrogantiam suam prodendam, in Præfatione Typographo*

pho Politano adſcripta, qui hunc elegantem (ita enim appellat) libellum excudit, Cardinalitiam dignitatem in omnibus cum mea componere voluit. Tortum enim, licet obſcurum & ignobilem fateatur, cùm ſit tamen à Sacellis Cardinali, ſatis idoneus, ſcilicet, ei videtur, qui Anglico libro reſpondeat ſine nomine auctoris euulgato: quaſi ſuppoſititium & obſcurum nomen libro Cardinalis præpoſitum, Regis libro, qui nullum authoris nomen præ ſe ferret, refellendo ſufficeret: aut Cardinalis Sacellanus Decanum Regij Sacelli æquare debeat; quem, vt videtur, Parſonius cum Cardinale conſpirans auctorem Apologiæ inſcripſit. Nec in Præfatione ſolùm, hac ſe mihi maieſtatis comparatione adæquauit; ſed eodem vbique faſtu tota libri ſeries intumeſcit. quam ego in ſcribendo breuitatem, eandem ipſe in reſpondendo ſequi voluit: quo compendio in ſecundo Pontificis Breui refutando vſus eram, eodem in me voluit vti, meóque exemplo ſeſe penè intra vnius paginæ anguſtias coërcere. Et quoniam Sacramenti fidelitatis ſummam in articulos quatuordecim diſtribui, peccare in ſuam amplitudinem crediſſet, niſi & publicorũ Ordinum edictũ, quo iſtud iuſiurãdum continetur,

tur, in totidem particulas diuisisset. Quòd si inani hac superbia & amplitudinis suæ ostentatione ita animum expleuisset, vt à grauiori in me iniuria temperaret; videri sanè tolerabilior potuisset. Nunc verò quid esse caussæ dicat, cur penè continuis in me, meámque Apologiam conuicijs suam responsionem referserit? Nam cùm in tota mea Apologia nusquam Bellarminum verbo atrociore læserim, & præcipuè id cauerim, ne hominem mendacij insimularem; ille, hâc lege humanitatis spreta, nouies disertis verbis me mentiri pronunciat, & septies falsi arguit: quod perinde est, ac si mendacium mihi exprobraret. cæteris verò contumelijs, nescio an vlla pars libri vacet, cuiusmodi sunt: Nugæ, conuitia, temeritas, vanitas, impudentia, blasphemiæ, sermonis barbaries, cum eadem felicitate scribendi, cauillationes, applicatio inepta, fingere historias, audacia quæ in hominem sanæ mentis cadere non potest, vel sensu communi caret, imperitia & leuitas, omnem omnino pudorem & conscientiam exuisse, mala fide nobiscum agit, vt lectoribus per fas & nefas imponat. *His & eiusmodi conuicijs, nescio vllámne paginam*

nam immunem reliquerit, nisi fortè vbi inutili otio abutens, Pontificia Breuia, suámque ipsius epistolam recitat. Sed hæc forte in ignotum Apologiæ authorem solummodo; quem tamen (vt suprà demonstraui) probè norat, probra mittebat: immo verò nec mihi ipsi, nec nomini meo pepercit. Modò affirmat Clementem Pontificem sensisse, me [a] non abhorrere à fide Catholica; *modò,* me [b] in Scotia Puritanum, & Protestantium inimicum extitisse, *alibi concludit,* [c] Quia Iacobus non est Catholicus, hoc ipso hæreticus est: *iterum,* [d] Ex Christiano Caluinistam fecerunt: *alio loco,* [e] Neque omnino verum est, Iacobum nunquam deseruisse religionem, quam primò susceperat. *Et posteaquam Iuliano Apostatæ me contulisset, hoc argumento rem concludit,* [f] Cum Catholicus non sit, neque Christianus est. *Sit hæc honesta necne ratio cum Rege agendi, vestro sanè iudicio relinquo; quos non potest tanta contumelia vni vestri ordinis illata, non grauiter commouere.*

[a] Tortus pag. 47.
[b] Pag. 98.
[c] Pag. 87.
[d] Pag. 98.
[e] Ibid.
[f] Pag. 97.

Iam verò argumentum, & subiecta materia libri, modo tractandi probè conuenit. nusquam enim ad id, in quo caussæ cardo vertitur, directè

respondet. quippe duo tantùm sunt capita, de quibus in Apologia disserui, vt suprà monui. Prius, vt probarem in fidelitatis Sacramento, nihil aliud, quàm obedientiam merè Ciuilem & secularem, summis Principibus à subditis debitam, contineri. Alterum, vt ostenderem, hanc in Reges potestatem à Pontificibus iniquè vsurpatam, cum Scripturis, Concilijs, & Patribus pugnare. Prius, non aliter quàm hac vitiosa consequutione refutat: cùm hoc iureiurando, ius abdicandorum Regum, Pontifici negetur; ne quidem excommunicandorum potestatem illi relinqui. Nec posterius disputationis meæ caput alijs machinis adoritur, quàm illis Christi verbis, Pasce oues meas: *&,* Tibi dabo claues regni cœlorum: *&,* Nemini vnquam Catholico id dubium fuisse: *vt asseuerare verè possim, aut non ab eo intelligi meum librum; aut certè ignorationem simulari, eò quòd nusquam appositè respondeat primariæ quæstioni; vt suprà demonstratum est. Itaque iure optimo possum in ipsum ignorantiæ sugillationem retorquere, cuius me temerè damnauit initio libri, dum affirmat me, nec* Pontificis Breuia, nec epistolam, nec iuramentum ipsum

ipsum intelligere. *Cæterùm vt hac vitiosa consequutione delectatus, eandem ad fastidium repetit, in eáque triumphat, non posse Pontifici coërcendorum & proscribendorum Regum ius, nisi cum Primatu & spirituali excommunicationis potestate, auferri : ita hoc verborum fundamento,* Pasce oues meas, *immane quàm amplum solutúmque imperium Pontifici exstruat ; quo ad libidinem condonare atque adimere regna poßit : huic tamen seruituti, non alios quàm Christianos Reges addicens. Nec dubito, quin pro Imperij vestri maiestate,* Pag. 18. *iniuriam tam indignè auctoritati vestræ illatam sitis grauiter laturi : præsertim cùm illis omnibus è vestro numero,* [a] *qui Romanam amplectuntur religionem, hoc, magis quàm mihi, prouidendum sit. Nam cùm me hæreticis annumeret, cùm Iuliano Apostatæ æquet, extra caulam etiam, gregémq; Pontificium, esse putet necesse est. Eodem itaque iure cum Ethnicis Principibus censendus sum, in quos ipse nihil posse Pontificem fatetur. At vos, de Pontificio grege estis : vos magnus ille Pastor* instar ouium ad occisionem ducere *pro libidine sua potest. Cùm aselli auriculas vellet Leo pro cornibus accipi,*

[a] Sent. Baron. super excom. Venet.

Lib. de Clericis cap. 28.

cipi,

cipi, idem omnes ſentire oportebat; & vos pura fortaſſe nitidáque cute, nihilominus vt ſcabie infectæ oues, ſegregandi prorſus eſtis, ſi vos cenſura Pontificia tales eſſe iudicarit.

Sic nouum & egregium, ſcilicet, ſenſum his Chriſti verbis affinxit, Paſce oues meas: tanquam hoc ſignificarent, Tolle, proſcribe, abdica Chriſtianos Principes atque Reges: Illis quoque, Quodcunque ſolueris, quibus poteſtatem Pontifici datam eſſe contendit, in omni iuramentorum, votorúmque, mulctarum quoque, cenſurarum, atque legum genere diſpenſandi: immo & ſoluendi naturale hoc vinculum, quod ſubditos ad obtemperandum ſuis Principibus aſtringit. Interpretationem abſurdam, eiq; ſimillimam, quam nuper ex illius fratribus vnus ridiculè diuulgauit: nam hæc verba, quæ Petro in ecſtaſin rapto dicta ſunt: Surge Petre, occîde, & manduca: ita [a] Baronius exponit: Age, Papa, confice Venetos, penitúſq; diſperde.

[a] Sent. Baron. ſuper excom. Venet.

Sed eſt totus in fermento, quòd ſententiâ ex Controuerſiarum opere productâ, alienum à Regibus eius animum detexerim. Nam cùm in ea parte, quæ eſt de Clericis, eò audaciæ deuenerit,

Lib. de Clericis cap. 28.

uenerit, vt Ecclesiasticos homines, omni terrenorum Regum potestate solutos pronunciet: nec eos, vel in ciuilibus rebus, ad obsequium posse adigi, nisi tantummodo vi rationis, *& pro arbitratu suo, pacis & tranquillitatis publicæ conseruandæ gratiâ: quia, inquam, citans hunc locum in libro meo, mirabundus refero, eximere illum omnes Clericos potestate Regum, etiam eorum sub quorum imperio nati sunt, et in quorum regnis degunt: Tortus, meis verbis commotus, additionem esse ait, ad concitandum ipsi odium, & conflandam inuidiam, astutè insertam.* Affirmat quidem Bellarminus cum communi sententia Catholicorum, *inquit*, Ecclesiasticos exemptos esse à potestate Principum terrenorum: sed illas particulas, qui & nati sunt, & degunt in regnis Principum, Bellarminus in libro suo non posuit: *quasi verò hæc verba, de omnibus Ecclesiasticis, Regibúsq; omnibus absolutè prolata, non eum, quem elicui sensum faciant. Nam ne Laici quidem, vt Clericos mittam, alijs quàm legitimis suis Principibus ad obsequendi parendiq; necessitatem tenẽtur. Sed nec erubescit confiteri, eam sibi fuisse mentem, quam argui:* Non quòd, *inquit*, Verum Pag. 135.

rum esse non existimem; sed quia non erat opus ad ista descendere. *mihi autem succenset, quòd arcanum eius extulerim, iampridem typis ab ipso auctore euulgatum. Sed quorum ille odium in hoc pertimuit? nónne vestrum? quorúmue interest, nisi Regum, nequid prærogatiuis regalibus detrahatur? Quòd si potentißimus quisque vestrûm altè seriòque recogitet, penè tertiam populi solique vestri partem, Ecclesiæ esse dicatam; nónne illius, quæso, iacturæ sensus animos vestros percutiet, quæ tantum hominum fundorúmque vestro iuri subtrahat, vt vbique Pontifici coloniæ prouinciæq; constituantur? immò quantum spinarum & tribulorum in medijs vestris ditionibus relinquitur, cùm asseratur tam potens hominum factio sub imperijs vestris nasci, educari, opimisque prædijs frui posse, quæ à vestra potestate immunis sit, nec vllo iure vestris legibus iudiciisque subiecta? Adeò vt, cùm antiquitùs, Clerici nihil vltrà decimas appeterent, iisque contenti viuerent: nunc Papa Clericorum caput, non nisi tertia ciuium & bonorum ac fundorum parte, in omnibus Regnis & prouincijs accepta, acquiescat. Sed nec hoc tantùm*

loco

loco prærogatiuam illam Papæ in Reges Principésque exequitur; totam libri seriem tum in eâ extollendâ impendit; tum in iniqua mea seueritate accusanda, quòd Catholicos homines adigam ad hoc fidelitatis sacramentum, quod euincere nititur, nihil esse præter antiquum illud Primatus iuramentum, *nunc recens* verbis obscurioribus, & per ambages circumlocutionum formatum, *in hoc tantùm, vt clandestinis machinis spiritualis Pontifici auctoritas eripiatur: quam ipse sæcularem Pontificis in Reges Dictaturam, præcipuis Catholicæ fidei articulis annumerat.* Pag. 11.

Ac vt vobis in perspicuo magis sit, non alium mihi scopum in hoc negotio extitisse, quàm vt de ciuili & temporali obedientia, *quæ mihi à subditis debetur, agerem; nec illorum conscientijs insidias à me esse comparatas (quod hic mihi Conuitiator falsissimè obiecit) primùm illud videamus, quàm longè Imperatores atque Reges, qui superioribus sæculis religiosè Christianéque vixerunt, ab eo abfuerint, vt ius in se aliquod Pontifici esse crederent: cùm contrà, Papas ipsi creauerint, in ordinem redegerint, adeóque de sede deiecerint. Instituam deinde decessorum*

meorum Regum Angliæ Catalogum, qui eo ipso tempore, quo res Pontificiæ florentißimæ fuerunt, Pontificibus in eorum temporalem auctoritatem grassantibus animosè restiterunt.

Ac primùm quidem Imperatores Christiani, multis sæculis, non modò Romano Antistiti non submittebant sua sceptra, sed & Papa se Imperatorum Beneficiarium ac subditum omni obsequio & submißione fatebatur. huius assertionis probationes ac exempla ex mea Apologia peti possunt.

Sed & per ætates complurimas certum ius ac inuiolatum apud Imperatores mansit, Romanos Pontifices creandi. Testis mihi princeps erit ille Pontifex, qui in [a] *Concilio 153. Episcoporum, Abbatúmque decreuit, vt Carolo Magno Imperatori ius ac potestas esset, eligendi Papam, &* ordinandi sedem Apostolicam: dignitatem quoque Patriciatus ei concessit. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit: vt nisi à Rege laudetur & inuestiatur Episcopus, à nemine cõsecretur: & quicunque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodauit: & nisi resipisceret,

[a] *Sigebert. ad annum 773. Walthram. Naumburg. lib. de Episc. inuest. Mart. Polon. ad annum 780. Theod. à Niem. de Priuil. & iurib. Imperij & dist. 63. C. Hadrian.*

sipisceret, bona eius publicari præcepit.

Quòd verò Imperatoris assensus, longo annorum decursu, eligendis Pontificibus interuenerit,[a] *Platina, multique ex Pontificijs scriptoribus testes sunt: atque ipse*[b] *Bellarminus in suo Controuersiarum opere hoc commodè eludere non potest. Quin & certam pecuniam, vt confirmationem obtinerent, Pontifices in Imperatorium fiscum dependere cogebantur, quem morem penè ad septingentesimum Christi annum durasse,*[c] *Sigebertus &*[d] *Luitprandus, aliique Pontificiæ sectæ historici, testes sunt.*

Sed & paßim occurrunt Imperatorum exempla, qui Romanis Pontificibus suam potestatem abrogarunt.[e] *Ottho Imperator, Johannem duodecimum Pontificatu abdicauit, quòd esset varijs criminibus, ac præcipuè libidine infamis.*[f] *Henricus tertius Imperator exiguo temporis spatio, Benedictum nonum, Syluestrum tertium, & Gregorium sextum,* Synodaliter deposuit, *cùm insimulatos auaritiæ, tum quòd hanc in Principes extraordinariam potestatem proteruè & procaciter vsurpassent.*

Nec minor Regum constantia, hoc in se ius Pontificis temporale aspernantium. nam primùm

E ij

[a] *Vide Platinā in vit. Pelag. 2. Gregor. 1. & Seuerini.*
[b] *Lib. de Clericis.*
[c] *In Chronicis ad an. 680.*
[d] *In vit. Agath. & Anast. in vit. Agathon. & Herm. Contract. ad annum 678. edit. post. & dist. 63. c. Agat.*
[e] *Luitprand. hist. lib. 6. ca. 10. 11. Rhegino ad an. 963. & Plat. in vita Ioan. 13.*
[f] *Marianus Scot. Sigeb. Abbas Vrsp. ad an. 1046. & Plat. in vit. Greg. 6.*

mùm, illustrium auctorum consensu, qui res Regum Christianorum Scriptis prodiderũt, accepimus (vt [a] *Walthramus testis est)* de Episcopis Hispaniæ, Scotiæ, Angliæ, Hungariæ, quomodo ex antiqua institutione vsque ad modernam nouitatem, per Reges introierint, cum pace temporalium, purè & integrè. Qui pacificè sollicitus est, reuoluat vitas Patrum, & historias legat, & intelligat. *Ac vt hancillius sententiam vniuersè prolatam, per partes et articulos probemus, ordiamur à Franciæ Regibus, quanquam à Walthramo in hac diuersarum gentium enumeratione prætermissis. Ex illorum monimentis primùm eruam,* [b] *Philippi, cui cognomen Pulchro fuit, illas celebres ad Bonifacium octauum literas, quarum (post ridiculam salutationem) initium in hæc verba conceptũ est*: Sciat tua maxima fatuitas, nos in temporalibus alicui non subesse, &c.

[c] *Ludouicus quoq; nonus, qui Sanctus vsurpatur, publicâ sanctione, quam Pragmaticam appellant, omnes Curiæ Papalis exactiones intra regnum suum prohibuit. Sub initia deinde Ludouici vndecimi,* [d] *Pius secundus Pontifex, sanctionem illam ante tot annos latam ægrè ferens*

[a] *Walthram. Naumburg. lib. de inuestit. Epis. viuit circa annum* 1110.

[b] *Vide Annal. Franc. Nicolai Gillij in Philippo Pulchro.*

[c] *Anno* 1268 *ex arrestis Senatus Parisiensis.*

[d] *Ioan. Maierius lib. de Schismat. & Concil.*

rens, legatum cum ſolennibus publiciſque literis ad Ludouicum tranſmiſit, quibus vehementer efflagitabat illius promiſsi fidem, quo ſe Ludouicus, cùm tantùm Delphinatus Princeps eſſet, obſtrinxerat, ſi quando Francico ſceptro potiretur, ſe Pragmaticam ſanctionem antiquaturum. Rex ad Pariſienſe Concilium, cui rem cognoſcendam commiſerat, Legatum literáſque reiecit. ibi cum negotium agitari cœptum eſſet, Pontificia primum poſtulatio eſt à Iohanne Romano, Regis Aduocato, acriter oppugnata: in cuius ſententiam cùm Pariſienſis Academia iuiſſet, à Pontificijs conatibus, ad proximum generale Concilium prouocatum eſt. Ita Cardinalis irarum plenus, re infecta, diſceſsit. Immenſi laboris ſit, & qui in volumina excreſcat, ſigillatim percenſere, quoties Franciæ Reges, ipſáque Gallicana Eccleſia, Pontifici obſtiterint; vel aliquod ſibi ius in eos temporale arroganti; vel in ipſorum priuilegia irrumpenti: adeò vt nec illi in ipsâ Beneficiorum collatione aſſenſerint. ſed & tanto ſtudio à Regis Eccleſiæque Gallicanæ partibus, Sorboniſtæ ſteterunt, vt ſenſerint, ſi Pontifex Romanus Regi de eiuſmodi rebus controuerſiam mouiſſet, poſſe Eccle-

siam Gallicanam sibi Patriarcham constituere, & à Romana sede deficere. Et Gersonus ille, cætera Romanæ fidei tam pius rigidúsque propugnator, tantum abfuit vt ius istud sæculare Pontificibus assereret, vt contrà, de Auferibilitate Papæ ab Ecclesia, *librum scripserit, quanto magis à Regum ac Principum ceruicibus? Nunc verò vt cætera externorum Regum facta prætercam, satis erit decessorum meorum aliquot, qui in Anglia regnarunt, exempla memorare: vt omnibus inde constet, etiam illis sæculis quibus craßior cæciórq; veritatis ignoratio Orbi incubuit, Angliæ Reges sæpe, Pontificium ambitum, gliscentémque tyrannidem non modò non tulisse, sed & illi fortiter restitisse.*

Atque in hoc ordine princeps mihi erit Rex [a] *Henricus id nominis post Conquestum primus,* qui concessit Episcopatum Wintoniensem Willielmo Gifford, & continuò de possessionibus cunctis ad Episcopatum pertinétibus, contra noui Concilij statuta inuestiuit.

[b] *Idem Henricus* dedit Archiepiscopatum Cantuariensem Radulpho Londinensi Episcopo, & illum per annulum & pastoralem baculum inuestiuit.

a *Matt. Paris in Henric. 1. anno* 1100.

b *Idem ibid. an.* 1113.

[a] *Sed*

[a] *Sed &* Papa Calixtus Rhemis Concilium tenuit, ad quod Rex Henricus quosdam Angliæ & Normanniæ Episcopos destinauit. Turstanus quoq; Archiepiscopus Eboracensis electus, illuc veniendi licentiam à Rege impetrauit, interposita fide, quòd benedictionem ab eo non reciperet. Qui ad Concilium veniens, Romanos (sicut mos est) in suum fauorem largitatis beneficio transtulit: & per eos vt à Papa consecraretur, impetrauit. Quod vt Regi Anglorum innotuit, omnem ei locum suæ dominationis interdixit.

a *Idem ibid. an. 1119.*

[b] *Rex Edwardus* I. *Abbati de Waltham, & Decano Ecclesiæ Sancti Pauli interdixit, ne decimas bonorum cuiusque in Hierosolymitani belli sumptum colligerent, quanquam hanc prouinciam illis Pontifex tribus* Bullis *demandasset: Decanus verò, Abbate interim mortuo, Regi, Regióque se stitit consilio, promisitque se, quâ erat in Regem obseruantiâ, nihil vltrà, nisi iussu nutúue Regis in eo negotio gesturum. Hic hominem Ecclesiasticum teneo, qui Papæ non paruit, vt Regi suo parêret, in rebus quoque Ecclesiasticis. nondum scilicet noua hæc Iesuitarum*

b *Ex archiuis Regni.*

tarum Theologia orbi innotuerat.

Idem ille Edwardus, diem Decano Sacelli de Woluerhampton dici iußit, quòd contra regni priuilegia ex ſacelli ſui Præbendis vnam, ad Pontificis mandatum, cuidam contuliſſet. Decanus autem comparuit, culpámque confeſſus ſeſe regiæ clementiæ permiſit. Sed & Dunelmenſem Epiſcopum prærogatiuis ac priuilegijs omnibus idem Rex ſpoliauit, quòd prohibitorio cuidam interdicto minimè paruiſſet. Inde palàm eſt, nequaquam illius ſæculi Principes credidiſſe, Clericos à ſua iuriſdictione eſſe exemptos. Sed nunc ſublimior quædam nobis & Seraphica in contrarium doctrina proponitur.

Denique ad pleniorem huius rei fidem faciendam Ioannis de Ibſtock accedat exemplum, qui in carcerem ab eodem Edwardo coniectus eſt, quòd totos ſeptem annos apud Romanæ Curiæ Iudices, ſuper Neuchurchienſi Rectoratu contendiſſet.

Edwardus ſecundus paternis veſtigijs inſiſtens, Abbatem de Walden, quòd Sancti Albani Abbatem cum alijs aliquot ad Romanam Curiam citauiſſet, primò ad cauſſæ dictionem vocari, mox & in cuſtodiam duci iußit.

Eâdem

Eâdem ratione, cùm Bamburiensis quidam Præbendarius, Beuercotum quendam ad Romanam Curiam traxisset, literæ statim Regiæ intercesserunt, quibus capi præbendarius, & custodiæ mandari iubebatur.

Nec verò Edwardus tertius ab his Aui, Patrísque exemplis abiuit. Cùm Lichensis Rector diem Priori Sancti Oswaldi dixisset, vt se Pontifici Auenione sisteret, quòd apud Iudices in Curia Domini Regis pensionem quãdam contra ipsum recuperâsset: Rex imperauit, vt in temporalia simul ac spiritualia eiusdem Rectoris bona inuaderetur. Idem cùm Harwoden quidam, Pontificiam Bullam contra sententiam à suis Iudicibus latam impetrâsset, reum esse, dignúmque in quem animaduerteretur, pronunciauit.

Sic & illum qui Pontificijs Bullis fretus, seipsum in Barnuellensis Prioratus possessionem miserat, deduci in Turrim Londinensem iussit, & in ea custodia, Regis arbitrium expectare.

Ex quibus liquet, ne florentissimis quidem Pontificis rebus, maiores meos vllius ex subditis contumaciam inultam tulisse, qui mandato Pontificio Regium imperium posthaberet, etiam in eis rebus, quæ ad Ecclesiam pertinere videbantur

bantur : tantum aberat, vt se, vel Pontificiæ potestati in temporalibus mancipatos; vel Clericos à sua Iurisdictione emancipatos iudicarēt. Et hæc quidem tot Regum exempla obsignabo, publicorum Ordinum, sub Richardo secundo, decreto, quo cauetur, Nequis beneficium à Pontifice Romano impetraret : qui secus faxit, extra Regis fidem & tutelam censeretur. Ita quod quatuor illi Reges continua serie factitarunt, id lege publica confirmatum videmus.

Paucis hisce exemplis, satis, vt opinor, apparet me omni calumnia liberatum; neque ambitione, aut nouandarum rerum studio quicquam esse molitum, quò aliquid Pontifici debitum subtraherem: vel mihi aliud arrogarem, quàm quod Imperatores Christiani, & diuersarum gentium Reges, præsertim qui ante me in Anglia regnarunt, multis retrò sæculis pro suo vindicarunt. Neque verò illa Parsonij ad D. Cookium responsio accipienda est; multò plures Angliæ Reges esse, qui obsequij & ad omnia Pontificis imperia facilitatis suæ monimenta reliquerint: cùm quibusdam fortasse occasio, alijs vires ad resistendum defuerint. Nam ipso iure Ciuili, satis est iniustam meorum iuri-um

um vsucapionem, quotiescunque licuit, fuisse interruptam.

Verùm hoc fidelitatis Sacramentum, non tantùm ob conceptas in eo formulas, sed & illius ratione, cui præstandum est, Bellarminus repudiandum censet. Rex *enim, inquit,* [a] Catholicus non est: *& alijs aliquot locis, addito meo nomine, vt suprà memoratum est, me hæreticum dicere non dubitauit. Sed vel ipso iure Pontificio, antequam hæreticus publica sententia renuntiatus fuero, non est vt populus meus auctoritatem meam defugiat. Equidem si priuati tantummodo hominis personam sustinerem, caussámque coram ipso ac Cardinalibus in Conclaui suo dicerem; credo, difficile foret hæreticum me euincere, si ex antiquis ipsorum Decretis & Canonibus iudicium hoc exercere vellent.*

a Pag. 97.

Primùm enim, quicquid Cardinalis in contrarium asserat, non sum Apostata, qui non modò in eadem, quam hodie profiteor, religione semper ab ipsis incunabulis innutritus fuerim: sed & Patrem, *paternúmque Auum, idem de fide sentientes habuerim, vt nec ex ipsorum regulis (cùm in eorum nunquam Ecclesia fuerim)*

 propriè

bantur : tantum aberat, vt se, vel Pontificiæ potestati in temporalibus mancipatos; vel Clericos à sua Iurisdictione emancipatos iudicaret. Et hæc quidem tot Regum exempla obsignabo, publicorum Ordinum, sub Richardo secundo, decreto, quo cauetur, Nequis beneficium à Pontifice Romano impetraret : qui secus faxit, extra Regis fidem & tutelam censeretur. Ita quod quatuor illi Reges continua serie factitarunt, id lege publica confirmatum videmus.

Paucis hisce exemplis, satis, vt opinor, apparet me omni calumnia liberatum; neque ambitione, aut nouandarum rerum studio quicquam esse molitum, quò aliquid Pontifici debitum subtraherem: vel mihi aliud arrogarem, quàm quod Imperatores Christiani, & diuersarum gentium Reges, præsertim qui ante me in Anglia regnarunt, multis retrò sæculis pro suo vindicarunt. Neque verò illa Parsonij ad D. Cookium responsio accipienda est; multò plures Angliæ Reges esse, qui obsequij & ad omnia Pontificis imperia facilitatis suæ monimenta reliquerint : cùm quibusdam fortasse occasio, alijs vires ad resistendum defuerint. Nam ipso iure Ciuili, satis est iniustam meorum iurium

um vsucapionem, quotiescunque licuit, fuisse interruptam.

Verùm hoc fidelitatis Sacramentum, non tantùm ob conceptas in eo formulas, sed & illius ratione, cui præstandum est, Bellarminus repudiandum censet. Rex *enim, inquit,* [a] Catholicus non est: *& alijs aliquot locis, addito meo nomine, vt suprà memoratum est, me hæreticum dicere non dubitauit. Sed vel ipso iure Pontificio, antequam hæreticus publica sententia renuntiatus fuero, non est vt populus meus auctoritatem meam defugiat. Equidem si priuati tantummodo hominis personam sustinerem, caussámque coram ipso ac Cardinalibus in Conclaui suo dicerem; credo, difficile foret hæreticum me euincere, si ex antiquis ipsorum Decretis & Canonibus iudicium hoc exercere vellent.*

[a] Pag. 97.

Primùm enim, quicquid Cardinalis in contrarium asserat, non sum Apostata, qui non modò in eadem, quam hodie profiteor, religione semper ab ipsis incunabulis innutritus fuerim: sed & Patrem, paternúmque Auum, idem de fide sentientes habuerim, vt nec ex ipsorum regulis (cùm in eorum nunquam Ecclesia fuerim)

 propriè

propriè hæreticus dici poßim. Regina autem mater mea Augustæ memoriæ, quanquam in ea religione perstiterit, quam à teneris imbiberat; tantum tamen à craßioribus quorundam Papistarum superstitionibus, & nuperis Iesuitarum dogmatibus abfuit, vt & Archiepiscopo illi, qui me Baptismatis fonte abluerat, interdici curauerit, ne saliuâ inter ceremonias vteretur. Et quidem mos gestus imperanti; omissáq; res illa, fœda sanè, magisque ad mimicum Christi derisum, quàm ad imitationis pietatem inuenta. Eius verba hæc fuerunt; Nolle se, vt impurus, & lue Venerea infectus presbyter, in os infantuli sui inspueret. Quin & Baptisterium, in quo salutari aqua tinctus sum, hinc in Scotiam, Serenißima et immortalis memoriæ Elizabetha transmiserat; quæ etiam me per Legatum de fonte suscepit: quæ quidem in religione quid senserit, Pium V. non latebat. Ac vt clarioribus argumentis illam gloriosißimi nominis Reginam, meam Matrem, à superstitionum ineptijs vindicem, id asseuerare possum, me nullis literis, quas ab ea frequentes habui, ad Pontificiam religionem fuisse inuitatum. supremis quoque verbis Præfectum domus suæ, nobilem Scotum, qui hodie

die viuit, & in meis domesticis est, his mandatis ad me perferendis onerauit: quanquam ipsa diuersæ religionis esset ab ea, in qua, Dei beneficio, mihi educari contigit; nolle se tamen me ad sua sacra vehementiùs hortari, nisi mihi mutationem illam, conscientiæ secreta vis persuaderet. Si probè, sanctéque viuerem; si sedulò ius redderem, & commissos mihi populos prudenter piéque gubernarem, non dubitare se, quin bene mecum ageretur; & possem in ea, quam colebam, religione perseuerare. Non sum ergo Apostata, qui nec eius fidei desertor, quam partim parentum meorum tenuerunt, partim arbitrio meo permiserunt. Nec si illorum ritibus Baptismate ablutus, nihilominus ab ijs in religione dissentio, ideò aut Apostata, aut hæreticus dici possum: cùm de Baptismi substantia *nulla sit lis inter nos, omnésque baptizemur* In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti: *atq; ita in hoc doctrinæ capite nulla est inter nos controuersia.*

Quòd autem me Hæreticum arguunt; nunquam equidem me pudebit fidei *meæ rationem reddere, &, vt iubet* [a] *Apostolus*, illius spei quæ in me est. *Is ego sum* Catholico-Christianus, *qui in tria* Fidei *symbola, Apostolicum,*

[a] 1. Pet. 3.

 Nicenum,

Nicenum, & illud Athanasij libens iurem; quorum duo posteriora primi paraphrasin continent. Hæc in eum sensum interpretor, quem illis esse voluerunt Patres atque Concilia, à quibus sunt condita atque descripta: quibus quidẽ symbolis, quotquot sunt in Anglia Ministri, subscribunt, cùm ordinantur. Sed & alijs omnibus Symbolis, tanquam legitimis & Orthodoxis assentior, quæ, vel à Concilio aliquo publicè, vel priuatim, ab antiquis Patribus, in eiusmodi hæreticos conscripta sunt, qui ipsorum sæcula, pestiferâ aliquâ doctrinâ infestarunt.

Prima quatuor generalia Concilia, tanquam Catholica & Orthodoxa veneror atque recipio: quæ & publica Ordinum nostrorum sanctione recepta sunt, & ab Ecclesia nostra pro Orthodoxis habentur.

Patribus autem eam venerationem exhibeo, quâ nec ipsi maiorem optarent, nec Iesuitæ parem vnquam detulerunt. Quicquid enim quadringentis post Christum annis, vnanimi consensu, Patres ad æternam salutem esse necessarium statuerunt, aut cum ijs ita esse sentiam, aut modesto saltem silentio obmutescam; reprehendere certè non audeo. Sed priuatis singulorum

Patrum

Patrum sententijs ita meam mentem astringere, vt ab eis recedere integrâ fide *non possim, quî id mihi iugum imponam, quod ipse à se Bellarminus amolitur; cùm præsertim ipsi Patres inter se soleant repugnantibus & contradictorijs sententijs decertare? Mihi igitur in antiquorum Patrum scriptis,* [a] *Augustini cautione vti placet,* Quod in eis diuinarum Scripturarum auctoritati congruit, cum laude eorum accipio; quod autem non congruit, cum pace eorum respuo.

[a] *Lib. 2. contra Crescon. cap. 32.*

Scripturis *quidem ipsis, nemo opinor est, qui non à me eam fidem haberi, quæ illis à Christiano homine debetur, existimet. Ipsa etiam Apocrypha eo loco habeo, quem illis Antiquitas tribuit: cum Biblijs nostris excudi solent, & eodem volumine compingi; publicéq; in Ecclesijs lectitantur. Et hæc quidem, vt à sanctis piisque hominibus scripta, veneror: sed cùm absint à Sacrorum librorum Canone ac Catalogo,* secundæ lectionis, ac ordinis (*quæ & ipsa* [b] *Bellarmini distinctio est*) *esse credimus: nec illorum auctoritatem tanti esse, vt Fidei vllum caput (nisi quod alijs Canonicæ Scripturæ locis asseritur) elici, aut stabiliri inde possit. Atq; ita cum*

[b] *Lib. 1. de Verbo Dei. cap. 4.*

cum [a] *Ruffino, qui nouitius, credo, non est, hunc locũ concludo, qui Patres ait,* Omnia quidem legi in Ecclesijs voluisse: nõ tamen proferri ad auctoritatẽ ex his Fidei confirmandam.

De Sanctis *verò vitâ functis, colo equidem illorum memoriam; cuius honestandæ ergô, nostra publicè Ecclesia tot solennes dies instituit, quot Scripturæ auctoritate in album Sanctorum relatos legimus. Sed tot nugis, quæ in nouitiorum Sanctorum actis ac legendis perscribuntur, sanè credulitatẽ meam deludi non fero.*

Ac primùm id Beatæ Virgini *tribuo, quod de ea* Gabriel *asseruit, & in suo Cantico de se ipsa prædixit,* [b] Benedictam esse in mulieribus, & [c] benedictã eam omnes generationes esse dicturas. *Hanc ego Christi Matrem veneror, ex qua humanũ sibi corpus assumere Saluatori nostro visum: atq; adeò Dei Matrem, cùm in Christo non poßit à diuinitate humana natura separari. Illam ego supra omnes beatorũ hominum, ac Spirituum ordines ad cælestem gloriam elatam, excepto illo vno, Deo simul ac homine, eius Filio, piè ingenuéque fateor, constantérque contendo. Sed, nec ipsam deridiculo ausim habere, nec impias in Deum voces emittere,* non

[a] *In expositione Symboli.*

[b] *Luc. 1. v. 28.*

[c] *Ibid. vers. 48.*

non illi Diuæ modò, ſed et Deæ nomen tribuens, obteſtánſque vt Filio illi quidem, ſed & Deo & Saluatori ſuo, imperet & dominetur. Ne illud quidem in animum induco, tàm otiosè in cœlis eam degere, vt abſurdis cuiuſlibet inepti hominis orationibus pateat, ſeſéque eius rebus ac negotijs immiſceat; nunc precibus, nunc imperio cum Filio ſuo agens; modò in terras ad ſacerdotum oſcula et complexus deſcendens, modò cum dæmonibus acri ac pertinaci altercatione contendens. In cœlis, in æterno ſanctarum animarum receptaculo, in æternam eſt fœlicitatem collocata, nunquam à tantis gaudijs vllâ terrenarum rerum curâ, aut ſollicitudine auocanda. Sit ibi ſanè cum chariſsimo Filio, ſuo, noſtróq; Redemptore, in perenni beatitudine, et omnibus ſæculis duratura.

Venio ad Sanctorum ſuffragia. *Scio ego* [a] *Chriſtum præcepiſſe, vt ad ipſum veniamus, quicunque peccatis oneramur: illum quippe nos refecturum & leuaturum. Scio Paulum* [b] *Apoſtolum, humilitatem, & religionem Angelorum prohibuiſſe, omnémque eiuſmodi venerationis cultum, in ſuperſtitione & humilitate, non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis. Sed quâ fiduciâ, quòue auctore decurratur*

[a] Matt. 11. 28.

[b] Coloſſ. 2. 8-23.

ad Deos Penates istos, siue Tutelares, quasi Aulicos et familiares Dei Opt. Maximi, equidē nescio. Id illis probandum reliquerim, qui noua disputandi ac philosophandi ratione Theologiam corruperunt. Mihi satis est, Deum, per Iesum Christum, prout iubemur, inuocare: & hanc viam tutiorem, ideóq; in rebus ad æternam salutem spectātibus potiorem, insistere. Quòd si Romanæ Ecclesiæ officina, Fidei articulos ante quingentesimum Christi annum inauditos ac inuisos recenter excudit; non sum credo damnandus pro hæretico, si ad hæc nouitia et nupera non accedam. In his Articulis, priuatas illas missas numero, in quibus Sacrificus simul et populi personam, et sacerdotis sustinet. In his quoq; est Sacramenti mutilatio, quâ Laicis partem illius mediam subtraxerūt; Transsubstantiatio, adorandi causa eleuatio, in supplicationibus, Sacramenti circumgestatio, Supererogationis opera (quibus Thesauri Ecclesiastici nomen iure optimo accommodauerunt) Baptizatio campanarum, & mille præterea nugæ; & quidem super omnia illa veneratio statuis imaginibúsque delata. Si in hisce fides mea hæreat, fateor me malle in istiusmodi rebus parùm, quàm nimiùm credere. Nihilominus cùm eatenus

eatenus credendo processerim, quatenus Scripturæ præscribunt, Fidei symbola suadent, vetera Concilia decernunt, Schismaticum me dicant licet, & à Romana Ecclesia defecisse, certè Hæreticus esse nullo modo possum.

Quòd ad Reliquias Sanctorum, si quas eiusmodi haberem, quas constaret Sanctorum corporum partes esse; eas ego honorificis tumulis solenniter inferrem: nec committerem, vt supremis defectæ funeribus, ad eius infamiæ imaginem seruarentur, quam perditis hominibus, publicóque iudicio damnatis, constituimus in pœnam vltra mortem duraturam.

Sed cùm reliquiarum, tum imaginum adorationem, pro intolerabili Idololatria habeo atque abominor; Iconomachus sanè non sum: non arguo, si quis aut fingere statuas, aut imagines pingere, siue ad publicum splendorem, siue ad priuatorum hominum domesticos vsus, volet. Sed quòd illas adorari, quòd illis supplicari, quòd aliquam sanctitatis opinionem affingi illis oporteat, id quidem antiquis inauditum; Scripturis verò in contrarium apertissimè atque ex diametro pugnantibus, ita est oppositum, vt mirari non desinam, quod hominum in-

 genium,

genium, quæ Satanæ fraus, hoc tam audax commentum Ecclesiæ Christianæ obtrudere attentarit. Quæ tamen omnia excusantur argutis, hoc genus, effugijs, & sophisticis distinctiunculis; Idolum, scilicet, nihil esse: se autem rerum quæ sunt, & veri Dei imagines venerari. At Scriptura omnis rei à Deo conditæ similitudinem coli vetat. Non igitur, Nihil fuit, cui Deus cultum deferri interdixit. Sed nec serpens æneus, nec corpus Moysis nihil erant; ille tamen contritus est, hoc absconditum, ne Idololatriæ materiam caussámque præberent. Quin & Dei imaginem non venerari tantùm, sed et effingere prohibemur: additáq; ratio, Deum sub nullius vnquam aspectum cecidisse. Sanè quì delineemus eius faciem, si Moysi, quo nemo mortalium Deo familiarior, tantùm eius posteriora licuit contemplari? Cum igitur Deus ad viuum exprimi non poßit, superuacaneus est labor conatúsque inanis, id falsâ adumbratione corrumpere, quod imitari non poßis: quod nemo, non dico, Princeps, sed vix quisquam homo plebeius in sua effigie ferre sustineat. Meditentur itaque, qui sic in religione sentiunt, defensionem aliquam, quà se in vltimo iudicio Idololatriam exprobranti

probranti Christo, probent: qui, an tum temporis istiusmodi excusationes, ex illis argutiarum ineptijs petitas, in solutum accepturus sit, vehementer ambigo.

At Cruci, *inquiunt*, Saluatoris, *prærogatiua quædam singularis deferenda est, debétque* ratione contactus *adorari. Primùm videamus quod contactus genus sit, qui vim virtutémque ex Christi corpore eliciat: omnisne contactus, an is tantùm, qui cum fide coniungitur. Non cuilibet id esse datum, non potest dubitari.* [a] Mulier quæ erat in fluxu sanguinis, cùm vestimentum Christi tetigit, *propter suam* fidem salua *ac sana* facta est: nam alioqui turbæ (*Petri verbis*) comprimebant & affligebant Iesum, *cùm accessit hæc mulier, in quam solam* virtus de Christo exiuit. *Iudas cùm sæpè eum aliàs, tum postremo illo osculo tetigit: tetigit & illa perditorum manus, quæ illum* colaphis cecîdit, & cruci affixit. *Ausim tamen profanos impiósque dicere, si qui carnificum illorum colendas reliquias ac adorandas esse credant. Sed &* terra Chanaan *quotidianis Christi vestigijs* tacta, *hodie tam maledicta conspicitur, à Turcis occupata, innumeris Chri-*

[a] *Luca.* 8.

 stianorum

genium, quæ Satanæ fraus, hoc tam audax commentum Ecclesiæ Christianæ obtrudere attentarit. Quæ tamen omnia excusantur argutis, hoc genus, effugijs, & sophisticis distinctiunculis; Idolum, scilicet, nihil esse: se autem rerum quæ sunt, & veri Dei imagines venerari. At Scriptura omnis rei à Deo conditæ similitudinem coli vetat. Non igitur, Nihil fuit, cui Deus cultum deferri interdixit. Sed nec serpens æneus, nec corpus Moysis nihil erant; ille tamen contritus est, hoc absconditum, ne Idololatriæ materiam caussámque præberent. Quin & Dei imaginem non venerari tantùm, sed et effingere prohibemur: additáq; ratio, Deum sub nullius vnquam aspectum cecidisse. Sanè quî delineemus eius faciem, si Moysi, quo nemo mortalium Deo familiarior, tantùm eius posteriora licuit contemplari? Cum igitur Deus ad viuum exprimi non poßit, superuacaneus est labor conatúsque inanis, id falsâ adumbratione corrumpere, quod imitari non poßis: quod nemo, non dico, Princeps, sed vix quisquam homo plebeius in sua effigie ferre sustineat. Meditentur itaque, qui sic in religione sentiunt, defensionem aliquam, quà se in vltimo iudicio Idololatriam exprobranti

probranti Christo, probent: qui, an tum temporis istiusmodi excusationes, ex illis argutiarum ineptijs petitas, in solutum accepturus sit, vehementer ambigo.

At Cruci, *inquiunt*, Saluatoris, *prærogatiua quædam singularis deferenda est, debétque* ratione contactus *adorari. Primùm videamus quod contactus genus sit, qui vim virtutémque ex Christi corpore eliciat: omnisne contactus, an is tantùm, qui cum fide coniungitur. Non cuilibet id esse datum, non potest dubitari.* [a] Mulier quæ erat in fluxu sanguinis, cùm vestimentum Christi tetigit, *propter suam* fidem salua *ac sana* facta est: nam alioqui turbæ (*Petri verbis*) comprimebant & affligebant Iesum, *cùm accesit hæc mulier, in quam solam* virtus de Christo exiuit. *Iudas cùm sæpè eum aliàs, tum postremo illo osculo tetigit: tetigit & illa perditorum manus, quæ illum* colaphis cecîdit, & cruci affixit. *Ausim tamen profanos impiósque dicere, si qui carnificum illorum colendas reliquias ac adorandas esse credant. Sed &* terra Chanaan *quotidianis Christi vestigijs* tacta, *hodie tam maledicta conspicitur, à Turcis occupata, innumeris Christianorum*

[a] *Luca.8.*

stianorum hæresibus ac sectis infamis; primæ quoque fertilitatis oblita, & in miserabilem sterilitatem degenerans: vt qui eam beatis ac benedictis annumerat, ipse inter maledictos poni debeat. Quin & proclamante muliere, [a]Beatum ventrem, qui Christum portauisset; Imò ait, Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Aut igitur id animi fuisse Christo probent, vt in lignum illud crucis, ad quod clauis suffixus est, benedictionem effuderit: aut cum suo argumento de contactu valeant. Sed demus virtutem patrandi miracula, quæ & vmbræ Petri data est, cruci esse concessam: an hinc, quæso, consequens est, ipsi cruci adorationem deferendam, quam nec sibi, nec suæ vmbræ Petrus deferri pateretur? Equidem non dubito, quin Prophetæ, qui toties maledixêre eiusmodi imaginum cultoribus, quæ oculos habent & non vident, aures habent & non audiunt, multo acerbiùs dicturi in eos fuerint, qui arboris truncæ partē, ne ad aurium quidem, vel oculorū similitudinem, efformatam venerantur.

Jam Purgatorium, iam illa friuola, [b] quæ id commentum consequuntur, indigna existimo, in quibus opera ac tempus impendatur. Sanè

[a] Bellar-

[a] Luc. 11.

[b] Vt sunt Iubilæa, Indulgentiæ, Satisfactiones pro mortuis, &c.

[a] *Bellarminus nullum ei ex Scripturis fundamentum astruere potuit. hoc eum tantummodo percontari velim, an viridis ille amœnúsq; campus, qui in Purgatorio florentibus spatijs extenditur, interfluente riuo distinctus sit, vt si fortè in eam regionem peruenero, aucupio tempus ac otium fallam. Equidem cœlos, ac inferos esse scio, in præmium ac pœnam Electis, reprobisque constitutos: quot sint præterea animarum sedes, atque receptacula, ego, qui Deo à Consilijs non sum, scire nequeo.* [b] Multæ sunt mansiones in domo Patris mei, *ait Christus, qui ipse est vera expiatio, verúmque Purgatorium nostrorum peccatorum. Sed quot atria, quot conclauia in malorum Dæmonum domo sint, melius illi dixerint, qui iam illa perlustrarunt. quòd si sint plures animabus sedes, quàm quas ipsi nouimus, destinatæ: satis certè nobis fuerit, eas cognoscere, quas Deus suo Verbo nobis esse voluit reuelatas; nec vlterius diuinæ mentis arcana scrutemur.* Cœlum *ac* infernum *humano generi æterna domicilia constituta, ex Scripturis didicimus. Id agamus, vt alterum consequamur, alterum defugiamus: atque hìc finis, extremáque rerum meta.*

[a] Lib. 2. de Purgatorio cap. 7.

[b] Ioan. 14. ver. 2.

Sed

Sed in hâc omni oratione, nondum Romanæ religionis arcem attigimus, id est, Caput Ecclesiæ, Petríque Primatum. *nam qui hunc articulum negat, ex* Bellarmini *sententia, Catholicam fidem negat. Episcopos esse in Ecclesiâ debere, tanquam institutionem Apostolicam, ac ordinationem proinde diuinam, contra Puritanos, contráque Bellarminum semper sensi; qui* [a] *negat Episcopos à Deo immediatè suam iurisdictionem accepisse. Sed nihil mirum à Puritanis eum stare, cùm Iesuitæ nihil aliud, quàm Puritano-papistæ sint. Et quo studio in Episcoporum, & Ecclesiasticæ Hierarchiæ (Politici duntaxat ordinis caussa) defensionem semper incubui, eodem in confusam illam Anarchiam & parilitatẽ Puritanorum inuectus sum, vt vel ex* ΒΑΣΙΛΙΚΩ *meo* ΔΩΡΩ *satis constat. Cœlum, cœlestésq; spiritus per ordines ac discrimina disponi, ac gubernari scimus: immo nec Inferi sine suo quodam ordine & distinctione stare possunt. Dæmones in legiones digesti sunt, suósque principes habent. Quî igitur cœtus in terris aliquis confusus permistúsque, nullo ordinum dignitatúmque discrimine, possit consistere? Quamobrem, satis equidem mirari non possum, quo ore iste*

[a] Bellar. lib. 4. de Rom. Pont. c. 25.

iste Apologiæ meæ Censor pronunciare potuerit, me in Scotia Puritanum, & Protestantium inimicum extitisse. *Ego igitur Puritanus, qui à Puritanis non solùm à natiuitate continuò vexatus fui; verumetiam in ipso matris vtero propemodum extinctus, antequam in lucem editus essem?* Ego, *qui anno salutis* 1584. *suam Episcopis dignitatem restitui, & æqualitatem illam popularem, cùm nondum ad ætatis annum duodeuicesimum peruenissem, repressi? Ego, qui in meo ad Filium libro multò acriùs ac vehementiùs in Puritanos, quàm Pontificios inuectus sum: cui etiam, cùm secundò ederetur, prolixam in odium Puritanorum Præfationem Apologeticam præposui? Ego denique, cui sex totis annis antequam in Angliam venirem, præcipuus labor fuit, deiectos Episcopos restituere, & Puritanorum Anarchiam expugnare? Imò verò si de rebus in Scotia à me gestis, ad instar Cæsaris, Commentarij ederentur, vix à tertio decimo ætatis meæ anno integrum mensem abijsse constaret, in quo non eiusmodi aliquid acciderit, quod Cardinalitium in hac re mendacium arguere, ac refutare posit. Præclara sanè laus, præclarum encomium, quo Puritanos ornaui, cùm*

Pag. 98.

me plus fidei, vel in illis efferis cùm montanis, tum limitaneis latronibus, quàm in hoc genere hominum inuenisse professus sim. Sed omissâ hominis impudentiâ, ad rem ipsam redeamus.

Episcopos, & Ecclesiæ Hierarchiam (vt modò dixi) & inter ipsos Episcopos ordinem aliquem, ac discrimen libens agnosco. Scio Patriarchas in Ecclesia Primitiua extitisse; & institutionem illam ordinis & discriminis caussâ amplexor. Sed & inter illos de principatu magna contentione certatum est: quòd si in eo quæstio adhuc verteretur, meo libens suffragio primum locum Episcopo Romano deferrem: Ego Occidentalis Rex, Occidentali Patriarchæ adhærerem. Sed nec illi de temporali suo iure litem moueo: sit, per me licet, primus Episcopus inter omnes Episcopos, *sed eo sensu* Episcoporum Princeps, *quo Petrus* Apostolorum Princeps *fuit. At verò, vt Hierarchiam Ecclesiasticam probo, ad ordinum dignitatúmque discrimen (sic enim intelligi volo) ita prorsus pernego, terrestrem esse aliquem Ecclesiæ Monarcham, cuius verba pro legibus esse debeant, quique* infallibilitate *spiritus, nunquam*

quam in suis sententijs errare posit. Nec, si regna terrestria à Monarchis terrestribus regi debent, ideo Ecclesiam sequitur à terrestri quoque Monarcha debere gubernari. nam nec vnus est aliquis totius orbis regnorúmque omnium moderator ac Monarcha. Christus Ecclesiæ suæ Monarcha est, Christique vices explet, quem venturum promiserat Spiritus Sanctus. [a] Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic. *Nec Christus antequam in cœlos ascenderet, pollicitus est se Petrum, qui Apostolos dirigeret ac doceret, relicturum; sed* [b] *Spiritum Sanctum se in eum finem missurum esse prædixit.*

a Luc. 22, v. 25.

b Ioan. 14. 26.

Et quidem quòd ad geminam illam ex Scripturis probationem, quâ fretus Bellarminus Papam supra Reges effert; nimirum, Pasce oues: & Tibi dabo claues, *haud ignorat Cardinalis hanc potestatem Clauium à Christo* [c] *alibi Apostolis in plurali numero esse concessam. sed nec est inscius, quam rationem Veteres afferant, cur Sancto Petro potisimùm* oues pascere *mandauerit: quantum præterea tum scriptorum veterum, tum nouitiorũ Papistarum agmen sit, quibus nec pauci Cardinales assentiuntur, qui v-*

c Matt. 18. 18.

trumq; Petro quidem dictum, sed ad omnes pertinuisse Apostolos arbitrantur, quorum ipse personas sustinebat. Quod ni esset, qui potuit quæso, [a] *Paulus Corinthiorum Ecclesiæ auctor esse incestum illum excommunicandi*, cum spiritu suo? *dicendum sane fuerat, cum spiritu Petri. Qui potuerunt omnes Apostoli censuris suis in nomine Christi vti, nec vllibi eius Vicarij meminisse? In omnibus Apostolorum congressibus Petrum, vt è multis vnum, legimus inter illos consedisse. cúmque Antiochiam lecti viri ab illo celebri Apostolico Concilio, quod Hierosolymis est habitum mitterentur, disertè scribitur*, [b] Visum est Apostolis & presbyteris, totique Ecclesiæ, mittere lectos viros : *sed merum de Ecclesiæ capite silentium. Sic & in eorum literis, Apostolorum, Seniorúmque, & Fratrum fit mentio; de Petro nec verbum. Sed & mirum est Corinthios à* [c] *Paulo obiurgatos, quòd personis hominum plus æquo deferrent, aliique se Pauli, alij Apollo, alij Cephæ sectatores profiterentur. nam si Petrus* visibile Ecclesiæ caput *fuit, qui non ab eo stabant, à fide Catholica recedebant. Sed apertissimè constat Paulum non satis in hac nupera ac nouitia doctrina*

a 1.Cor.5.4.
b Act. 15. 22, 23.
c 1.Cor.1.12.

fuisse

fuisse institutum,[a] *qui cum Petro tam parum comiter egit, vt illi se non æquaret modò, sed etiam anteferret. Nibilominus Cardinalis ex eo superiorem Petrum probat, quòd eius inuisendi gratiâ*[b] *Paulus Hierosolyma profectus sit. sanè Paulus eò se profectum, vt Petrum viseret, & de certis rebus cum eo ageret, testatur: sed addidisse debuit, eò quoq; se, ad sacra pedum oscula esse profectum. Ac quidem vt hanc quæstionem absoluam, verum est Petrum, & ætatis, & temporis, quo à Christo vocatus est, ratione, vnum ex primarijs Apostolis fuisse: Principem ordine illorum duodecim, quos primos Christus elegit, & de tribus illis vnum quos Dominus, ordinis seruandi gratiâ, cæteris præposuit. Nec aliquid sibi amplius trecentis post Christum annis Romanæ sedis Episcopus arrogauit. Ita interim generalibus Concilijs suberant, vt & nuper Constantiense Concilium tribus Pontificibus abdicatis, quartum inaugurauerit: Imperatoribus autem vsq; ad Phocæ tempora paruerunt, qui Domini sui cæde sibi ad culmen Imperij iter fecit. Nunc autem quibus artibus facti sint* Christi Vicarij, *imò verò* Dij in terra, triplici corona insigniti, cæli nimirum, ter-

a Galat. 2.

b Galat. 1. 18.

ræq; ac inferorum Reges, totius Orbis Iudices, *& ipsi à nemine iudicandi*, Fidei Capita, ſupremi omnium controuerſiarum deciſores, *propter certitudinem &* infallibilitatem ſpiritus: *omni poteſtate tam ſpirituali, quàm temporali præditi*, ſummi Epiſcopi, Orbis terrarum Monarchæ, ſuper Imperatores omnes Regéſq; euecti, *deniq;* ſupremi Vicedei, *qui velint nolint, errare non poſſunt: quibus, inquam, artibus ad tantum faſtigium aſcenderint equidem neſcio: illud ſcio, maximè noſtrâ referre, qui Reges ſumus, vt huic rei maturè occurratur. Quantum ad me, Petrum & Paulum, tanquam præcipuas Eccleſiæ columnas agnoſco & veneror: iſtos autem non noui: & illud tamen in dubium reuocare, eſt à fide Catholica deficere: imò ſurſum deorſum omnia ferri, ordinémq; naturæ inuerti, præponi* [a] *læuam dexteræ, numeróque ac ordine poſtremum, honore primum eſſe oportet, vt illi Primatui ſuus ſplendor, ſuáque dignitas conſeruetur.*

[a] Bellar. de Rom. Pont. li. 1. c. 27.

Hac iam ingenua fidei meæ confeßione, ſpero effectum, vt neque Apoſtata, neque Hæreticus iure cenſeri debeam: vt qui Scripturis Canonicis credam, tribúſque Fidei Symbolis, primiſq;

quatuor

quatuor generalibus Concilijs adhæream. si nimis facilis ac credulus, præsertim noua dogmata afferentibus, esse nolo; eruditiores fortasse fidei meæ infirmitatem miserabuntur: sed me nemo, scio, pro hæretico damnabit; nisi fortè qui pro Deo Papam colunt, eúmq; sic habent, quasi Scripturam loquentem: vt nec Hæresin aliter definiant, quàm opinionem quamcunque in caußis Fidei decisioni Papali contrariam. Ego verò id ingenuè spondeo, quoties Religionis illius, quam profiteor, vllum caput ostendetur non antiquum, Catholicum, & Apostolicum; sed nouitium esse ac recens (in rebus scilicet, spectantibus ad Fidem) me statim ab eo discessurum. Totum igitur hunc locum [a] Vincentij Lirinensis auctoritate sic concludam: Me nunquam vllum Fidei dogma, quod quidem ad salutem est necessarium, amplecti recusaturum, quod tota Catholica Ecclesia iam inde ab Apostolorum temporibus, sine intermißione, multis pòst sæculis, constanter docuerit & crediderit. Sed opinione Cardinalis, me in eo hæreticum, sat scio, prodidi, quòd in Babylonis, Vrbisque super septem colles exstructæ vocabulo luserim, tanquam innuerem, Romam hodie esse spiritualem Babylonem:

[a] Libello aduersus hæreses.

lonem. quanquam & Babylonis nomine, tum in [a] Petri Epistola, tum in Ioannis Apocalypsi, Romam intelligi, noster iste cauillator nec grauatè concedat. Sanè quòd ad definitionem Antichristi, nolo rem tam obscuram & inuolutam tanquam omnibus Christianis ad credendum necessariam vrgere: sed quid de toto hoc negotio sentiam, nudè & simpliciter explicabo.

a 1. Pet. 5. 13.

Descriptio Antichristi à tempore, sede, & persona.

Antichristum esse venturum, & cùm venerit, vniuersalem defectionem fore, inter nos conuenit. sed tempus, sedes, persona eiusdem, ea sunt, de quibus dissentimus; & in disputatione tanta, scrutari nos Scripturas oportet, vt veritatem eruamus. Meâ quidem sententiâ [b] S Paulus id planiùs explicat, quod S. Ioannes magis mysticè de Antichristo prædixerat. Nam quòd Paulus ibi de Antichristo loquutus sit, satis ex illis verbis constat, [c] nisi venerit discessio primùm. Discessionem enim illam generalem, tantùm Antichristi temporibus fore in Ecclesia, omnes Pontificij constanter affirmant: alioquin eorum Ecclesia esset quotidie erroribus obnoxia; quod omnino ipsorum doctrinæ repugnat. Eum deinde describens ait, quòd [d] homo peccati, filius perditionis extollet

b 2. Thess. 2.

c vers. 3.

d vers. 3. 4.

tollet se super omne, quod dicitur Deus. *At verò qui sint, de quibus Psalmista cecinit,* [a] Dixi, vos Dij estis, *Bellarminus non ignorat. Apud veteres Theologos Reges erant; Bellarminus etiam Ecclesiæ Antistites adiungit. Fac vtrosque intelligi. Nemini obscurum est, quis ille sit, qui super vtriusque gladij potestatem hodie se efferat.*

a Psal. 82. 1.

Post hanc autem Personæ descriptionem, deinde Apostolus Sedem *designat:* [b] vt sedeat, *inquit,* in templo Dei, *id est, in sinu atque adeò penetralibus Ecclesiæ. Iam vbi sit Apostolica illa sedes, cuilibet relinquo diuinandum: sed & quis in ea sedens pro Deo sese gerat, peccata condonans, animas redimens, Fidei articulos definiens, omnium hominum censor & iudex, ipse à nemine iudicandus.*

b 2. Thes. 2. 4.

Tempus *notat idem Apostolus omnium euidentißimè, cùm reuocat Thessalonicensibus in memoriam,* [c] quòd cùm adhuc apud eos esset, hæc illis prædixerat. *Itaque* [d] nouerant, *inquit,* quid obstaret, & quis detineret, quò minus homo peccati reuelaretur, *licet* mysterium iniquitatis iam tum operaretur. *Porrò S. Pauli temporibus necessarium non fuisse,*

c Vers. 5.

d Vers. 6. 7.

isse, vt reuelaretur Christianis, Imperatores Romanorum, homines esse peccati, nemo adeò rerum imperitus est, qui non videat. Sed hæc reuelatio, de qua Apostolus loquitur, arcanũ fuit magnumq; mysteriũ: vnde et videri potest, non esse ausum in hac sua Epistola quid illud impedimenti fuerit, prodere. fortaßis translationem sedis Imperij Romani intelligit, quæ locum vacuum homini peccati relinqueret, in quo considèret. Non enim sensisse, hominem illum peccati, fuisse Ethnicos Imperatores sui temporis, illa præmunitio, quam facit, ad tractandam hanc quæstionem, luce clariùs ostendit. Ne seducerentur enim veritus, diem Domini appropinquare opinantes, ait visum esse sibi, præmonere eos, vniuersalem à Fide discessionem antè venturam. Ex quo patet, non illum præsens illud tempus, sed futurum, idque longinquum innuere: alioqui malè probaret argumentum suum, quo secundum aduentum Domini non instare confirmat. Sed neque interitus ratio, qua periturus est ille homo peccati, conuenit vastationi * Ethnicæ Romæ à Gotthis Vandalisque factæ. Ait enim noster Apostolus, [a] illum impium spiritu oris Domini

* Sic enim Tortus Romam appellat, cùm ab eis vastata fuisset, licet multis ante annis Christiana fuerit.

a Vers. 8.

ni conficiendum esse, ac demum aduentu eius abolendum. *Iam vt mea fert opinio, spiritus oris Domini, non aliud est, quàm Verbum Dei, & Verbi prædicatio, qua potentia illius hominis peccati paulatim minuitur, atque consumitur, donec splendor aduentus Domini penitùs illum sustulerit. Porrò modum ac rationem operationis eius explicans, meâ quidem sententiâ, quid senserit, optimè explanat. Ait enim* [a] fore per efficaciam erroris, in signis & prodigijs *&c. Iam quæ tandem Ecclesia iactet innumerabilia miracula, quæ tamen maximam partem aduersantur suæ ipsorum doctrinæ, nemo melius* [b] *Bellarmino dixerit,* cum iumento suo famelico, quod pabuli oblitum, Sacramentum genibus curuatis, eo quo potuit modo adorabat. *Et tamen certè erubescet dicere, institutum esse sanctißimum Sacramentum, quod adorarent oues, & boues, & pecora campi.*

a *Vers.* 9. 10.

b Bellarm. lib. 3. de Euchar. ca. 8.

Iam auctoritate S. Pauli planum fecimus, tempus, *quo venturus est Antichristus, & vniuersalis illa discesßio futura, non nisi longo pòst tempore, quàm scripsit illam Epistolam, futurum fuisse:* sedem *eius futuram in templo atque* Ecclesia Dei *: actiones, quibus potissi-*

mum persona *eius dignoscitur*, *eas fore*, vt extollat se super omne, quod dicitur Deus. *Iohannes quidem fusiùs, licet, vt dixi*, μυστικώτερον, *describit hunc Antichristum*, *quem sub figura prodigiosæ cuiusdam bestiæ*, *cui septem erant capita, cornua decem, xiij. cap. proponit*; *deinde xvij. interpretatur*: *vbi illam appellat* [a] meretricem, quæ sederet super aquas multas, & [b] prodigiosæ bestiæ insideret. *Denique sic concludit illud caput*, *vt mulierem hanc* [c] magnam illam ciuitatem, quæ Regibus terræ dominatur, *appellet*. *Et tam illo capite*, *quàm initio proximi*, *ciuitatem magnam*, [d] Babylonem *vocet*. *Itaque vt illam eandem mihi propositam methodum*, *de* tempore, sede, & persona *Antichristi persequar*, *Romam aut esse*, *aut fore sedem illius Antichristi*, *locus iste perspicuè*, & *sine vlla contradictione declarat*. *Primùm enim nullus iam Papista inficiatur*, *Babylonis nomine ibi planißimè Romam intelligi*: *Deinde hanc* mulierem, *esse illum Antichristum*, *liquet ex tempore*, *quo vim suam atque operationem exeret*, *quod erit quadraginta duûm mensium*, *prout xiij. cap. habetur*: *prorsúsque consentit cum illo triennio* & *sex mensibus*, *quod temporis spatium*

a Apoc.17.v.1.

b Vers.3.

c Vers.18. Vers.5.

d Cap.18.ver.2.

ſpatium omnes Pontificij Regno Antichriſti tribuunt. Præterea Beſtia cum ſeptem illis capitibus, & decem cornibus, quorum vnum caput vulneratum eſt, rurſúſque ſanatum, xiij. & xvij. capitibus iuxtà deſcribitur: quam in priore capite ex tempore, quo regnum obtinebit, Antichriſtum eſſe conſtat: in poſteriore Romam ſignificari nomine Babylonis, Pontificiorum ipſorum confeſſione euincitur. Ita iam liquidò probata eſt pars vna de tribus propoſitis, Romam eſſe ſedem ipſius Antichriſti. Neque quod cap. xj. legitur, effugium aperit, aut probat Antichriſti ſedem eſſe Hieroſolymis, vbi dicitur, [a] cadauera teſtium iacebunt in plateis Ciuitatis magnæ, quæ ſpiritualiter Sodoma, atque Aegyptus vocatur: vbi & Dominus noſter crucifixus eſt. *Verbum enim illud* ſpiritualiter, *Sodomis, Aegypto, & Hieroſolymis tribuitur. Et cùm nominaſſet Sodoma atque Aegyptum, non ſubiungit Ieruſalem, addito ſolùm* vbi, *ſed* vbi &: *quaſi diceret, Etiam hæc Antichriſti abominatio tanta erit, vt ſedes eius tam plena ſit futura ſpiritualibus fornicationibus, atque Idololatrijs, quàm Sodoma & Aegyptus olim fuerunt: imò perſecutione Sanctorum tam*

a Cap. 11. 8.

 cruenta,

cruenta, ac si Dominus noster iterũ ibi in membris suis sit crucifigendus. Quis autem est tam mediocriter versatus in sacris literis, si eas vel à limine salutauit, qui nesciat vsitatam hanc esse in illis locutionem, vt Christus ipse dicatur persecutionem pati atque interfici, cùm hoc fit Sanctis, qui membra sunt Christi? [a] *Christus sic loquitur de suprema die disserens: necnon eodem dicendi genere ad* [b] *S. Paulum, in eius conuersione, vtitur. Babylonem autem, siue Romam (quando Bellarmino sic vocari placet) magnam esse ciuitatem illam, vbi Dominus crucifixus est, versus etiam xvij. capitis extremus aperte confirmat. Sic enim ibi,* [c] In ea ciuitate, sanguis Prophetarum & Sanctorum inuentus est, omniúmque qui interfecti sunt in terra. *Iam neminem negaturum spero, Christum ex illis vnum fuisse, qui in terra sunt interfecti. Præterea rectè dici potest, illum interfectum fuisse in illa magna ciuitate Babylonis, quandoquidem auctoritate Romani imperij morte affectus est, sub iudice Romano, criminisque in Rom. Imperium, licet iniustißimè, reus. parum enim amicus Cæsari videbatur, qui Christi non esset inimicus.*

a Matt. 25.40.
b Act. 9.4.
c Apoc. 18.24.

Hac

Hac igitur iam parte illustrata de sede Antichristi, proximum est Tempus *exquirere, quo regnum obtinebit ille Antichristus, si nondum aduenerit. Sanctus quidem Johannes ait, xiij. capite, huic Bestiæ, cui capita sunt septem, cornua decem,* [a] vnum caput vulneratum fuisse, rursúsque sanatum. *Quibus explanationem adhibens xvij. capite ait:* hæc [b] capita septem, totidem esse Reges, quorum quinque cecidisse, vnum esse, septimum nondum venisse: sed cùm venerit, exiguo spatio remansurum. [c]Bestiam autem, quæ fuit, & non est, octauum esse, & vnum tamen è septem. *quâ designat illum Antichristum, qui nondum venerat (Apostolorum dico temporibus) sed postea erat venturus. Quó fit, vt inter ætatem Apostolorum, & finem sæculi, intercedere oporteat aduentum illius Antichristi: id quod etiam ipsi Pontificij fatentur. Vnde manifestum est Babylonem, quæ est eadem Roma, sedem fore ipsius Antichristi: sed non illam veterem Romam siue Ethnicam, quæ fuit Apostolicis temporibus* ([d] *Ipse enim palàm prædicat, sibi nihil esse scribendum, nisi quod erat post suum tempus euenturum*) *neq; etiam illam,* iam

a *Apoc.* 13.3.
b *Cap.* 17.10.
c *Vers.* 11.
d *Apoc.* 4.1.

iam aliqua ex parte Christianā Romam, dum in motu fuit conuersionis suæ, quæ è vestigio consequuta est ætatem Apostolorum, illustris tot piorum Episcoporum martyrijs: Sed Romam illam Antichristianam, tum cùm ipse Antichristus ibi sedem posuerit, posteáquam per operationem mysterij iniquitatis, Christiana Roma planè corrupta fuerit, & sinceritatem religionis amiserit. Atq; ita illud læthale vulnus, quod à Gotthis ac Vandalis acceperat, curabitur in illo capite, siue Rege Antichristo, qui deinde exurget, atque ad diuturnum tempus regno potietur.

Sed hîc obijci poterit, non diu posse regnare illum Antichristum, quando S. Johannes duobus tribúsue locis dicit Antichristum non amplius triennio, & sex mensibus dominaturum: Sanè cui vel paulùm modò notus est stilus, & loquendi modus S. Iohannis in Apocalypsi sua, facilè animaduertet, illum certū numerum pro incerto ponere consueuisse. Id [a] quod facit in xij. illis millibus suis de quaque tribu, qui obsignati sunt ad salutem: [b] Et in exercitu ducentûm millium, qui missi sunt ad delendam hominum partem tertiam: idem alijs compluribus in locis factitat. Itaque qui recordabitur illum in omni-

a Cap.7.

b Cap.9.16.18.

omnibus suis Visionibus, ex professo morem à Prophetis, nempe Ezechiele, Daniele, Zacharia, in Visionibus suis vsurpatum imitari, mutuantem locutionum formulas, ab illis qui prophetarunt ante Christum natum, ad explicandas suas de nouissimis diebus Prophetias; admodum verisimile esse comperiet, in illis tribus diebus & dimidio, eum imitari Danielis Hebdomadas: Hebdomadam vnam accipiendo, totũ illud tempus, quod inter aduentum Christi primum ac secundum intercesserit; cuius temporis, siue spiritualis hebdomadæ dimidio triumphantem inducit Antichristum. Nam quòd ad literalem illam interpretationem, quam omnes Pontificij sequuntur, trium annorum & sex mensium: qua volunt illud tempus ad amussim incidere in dies omnium nouissimos, exceptis quadraginta quinque ante secundum Domini aduentum, planè toti nouo Testamento repugnat. Christus enim ait in nouissimis diebus epulaturos homines, celebraturos nuptias, omnibus eiusmodi secularibus negotijs implicatum iri, cùm hora nouissima repentè eos nec-opinantes opprimet. [a] Hic erit ad molam, alius super tectum domus, &c. *quibus omnibus significatur illorum temporum summa securitas.*

a Matt. 24. 41.

K

a *Matth.* 25.
b *Matt.* 24.36.
c 1. *Pet.* 5.8.
d *Apocal.* 3.3. & 16. 15.
Matth. 24. 44.

ritas. Idem narrat [a] *parabolam quinque stultarum Virginum, ad declarandam inexspectatam, miniméque suspectam horam, quæ nos occupabit. sed* [b] de die illo, *inquit*, vel hora nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater. *S. Petrus iubet nos* [c] vigilare & sobrios esse, *ad excipiendum illum diem semper intentos. S. autem Ioannes in hac eâdem Apocalypsi, bis nos admonet, vt furem nocturnum, sic Christum esse venturum: quod in Euangelio quoque Christus ipse testatur. Atqui si Antichristus regnabit annos tres & sex menses ante nouißimum diem, non plus autem temporis diebus xlv. post eius interitum effluet: profectò dies ipse, & hora illius diei, non potest fugere eos, qui superstites futuri sunt illo tempore, quo periturus est Antichristus. Nam vt Pontificij docent, mundus non ignorabit illum esse Antichristum, tam duorum testium doctrinâ, quàm repentino eius interitu. Ex quo consequitur, neminem fore nescium, continuò, nulla mora interposita, post xlv. dies exactos, diem extremum esse venturum. quod si verum esset, non vti fur venturus est Christus, neque mundum oscitantem oppressurus, contra omnia Scripturæ testimonia*

à

à nobis citata, aliáque complura. Ad hunc modum docuimus Romam esse sedem ac domicilium Antichristi: posterius autem dimidium spiritualis illius hebdomadis inter primum ac secundum Domini aduentum, tempus illud esse, quo dominabitur. nam in priore mysterium iniquitatis cœpit operari: sed nondum erat ille homo peccati reuelatus.

*Confutatio demonstrationis Bellarm. qua probare nititur, Enochum & Eliam duos esse testes, de quibus fit mentio xi. Apocal.

Quinam verò sint illi testes, magna est quæstio. Recepta opinio Papistarum est, Enochum atque Eliam esse oportere, quod ita Bellarminus pertendit, atq; in ea sententia sic obfirmatus est, vt putet eum, qui de hoc dubitat, si non hæreticum esse, in magno tamen errore versari. Sed vanitatem Iudaicæ, quam sequitur, fabulæ, paucis aperiam.

Bellarm. de Rom. Pont. lib. 3. c. 6.

Cardinalis in libro Controuersiarum producit quatuor Scripturæ locos ad otiosum hoc somnium confirmandum, duos è veteri Testamento, ex Malachia, atque Ecclesiastico; totidémque è nouo, alterum apud Matthæum, Christi, (potuit addidisse etiam Marcum) alterum Ioannis in Apocalypsi xj. cap. Primùm quòd ad illos locos in genere attinet, fidenter affirmo, verbum in illis non reperiri, reliquisue Scripturis, quod innuat

vel Enochum, vel Eliam redituros esse, & cum Antichristo dimicaturos; in eóque conflictu occidendos; aut quicquam simile. Deinde, vt cuique loco sigillatim respondeam, ac primùm illi Malachiæ, nescio quis Christo, eius sit melior interpres, qui bis apud[a] *Matthæum, apud*[b] *Marcum semel, certiores facit tam ipsam multitudinem, quàm discipulos suos, Iohannem Baptistam illum esse Eliam repromissum. Atque hîc*[*] *Bellarminus pessimâ cum Christo fide agit, qui vt demonstret nondum venisse Antichristum, eò, scilicet, quòd Enoch & Elias nondum reuersi sunt; ad hoc probandum verba Christi citat Matthæi xvij.* Elias quidem veniet, & restituet omnia: *sed quod sequitur, dissimulat, à quo priora interpretationem capiunt: nimirum* iam Eliam venisse *in Iohannis Baptistæ persona. Quid? quòd in se recipiens Bibliandri obiectionem soluere, qui Christum ait sensisse prophetiam Eliæ venturi completă esse in Iohanne; arripit illud,* Qui habet aures, audiat, *xj. Mat. quod continuò sermonem illum excipit de Elia, magnúmque inde elicit mysterium: Sed callidè dissimulat, quod xvij. (quem locũ ipse antea allegauerat) Christus interpretatur eodem modo Mala-*

a *Matt.* 11.14. & 17.12.
b *Marc.* 9.13.
* Bellar. ibidem.

Malachiam, sine eorundem subiunctione verborum, Qui habet aures, audiat; *suam eôdem adiungens non ferendam paraphrasim; nobisque impudenter exponens, quid Christus vellet dicere; immo sanè, quid Christum dicere oporteret, si bonus probúsque Catholicus fuisset. hoc enim sensisse eum persuasissimum habeo, glossemate Aurelianensi addito, quo contextum euertit. Iam videtis, quantâ cum impudentiâ Christi verbis abutatur, qui tribus in locis, vti dixi, alterum aduentum Eliæ de Iohanne Baptista interpretatur. Idem improbissimè cauillatur super verbo* venturus. *Christus enim vtitur illo quidem verbo, sed repetens vulgarem opinionem: interpretatur autem, iam eum in Iohanne venisse, ac si diceret; vera est quidem prophetia, Eliam esse venturum:* [a] sed ego dico vobis, Elias iam venit, *de Iohanne Baptista sentiens. Ita primùm verba prophetiæ tempore futuro repetit, vt apud Prophetam reperiuntur; deinde ea iam in Iohanne completa esse, in præsenti tempore demonstrat. Neque est, vt hæc verba Malachiæ,* [b] Dies magnus & horribilis, *Christi in eum expositionem refellant. Etenim si quo*[c] *die Sal-*

a *Matt.* 17.11.

b *Malach.* 4.5.

c *Matt.* 27.

uator mundi passus est, [a] Sol obscuratus fuit omnino ad tres horas, velum Templi scissum in duas partes à summo vsque ad imum, terra contremuit, petræ fissæ sunt, monumenta aperta, mortui resurrexerunt: si ille, inquam, dies non fuit magnus atque horribilis, quid horribile sit, non video: qui haud dubiè omnes sine exceptione Iudæos iusto anathemate perdidisset, nisi idem Johannes, præcursor Domini, permultos prius conuertisset doctrinâ pœnitentiæ atq; Baptismo. Sed quid ego laborem ampliùs de interpretatione Malachiæ? quidue hoc mihi arrogem? cùm omnibus satis esse debeat, Christum ipsum sic interpretatum esse; cúmque ipse dixerit, adeóq; ter dixerit, per quem facta sunt omnia, quis mortalis audebit aliam interpretationem, immo contrariam affingere?

[a] Hæc solis obscuratio ita supra omnem modum horribilis fuit, vt Dionysius solo naturæ instinctu, & Philosophiæ naturalis cognitione, cum videret, attonitus exclamaret: Aut Deus patitur, aut vices patientis dolet.

Malach. 4. 6.

Iam quòd ad locum Ecclesiastici pertinet, sicut filius Sirach tantùm mutuatus est illum à Malachia, quod liquet ex verbis eius, de conuertendo filiorum corda ad patres, quæ verba sunt ipsius Malachiæ; sic Christus est optimus habendus vtriusque interpres: neque dedecori est huic mortali Iesu explicari ab immortali veróque Iesu, licet ad pudorem & confusionem hæresews

Ecclesiast. 48. 9.

Malach. 4. 6.

resews Iesuitarum. Sed Enochum oportet in hoc negotio cum Elia coniungi, nullam aliam ad rem, nî fallor, nisi ad iugum ex altera parte tollendum. Nullus enim Scripturæ locus de reditu eius loquitur. Hoc tantùm in Ecclesiastico legitur, placuisse Enochum Deo, ob eámq; caussam translatum fuisse in Paradisum, vt daret Gentibus sapientiam, vel pœnitentiam, *quando ita volunt. Et quid istuc est, dare Gentibus pœnitentiam? nimirum Enoch in hanc vitam reuersurum, & pugnaturum contra Antichristum. Scitum quidem commentum, sed parum aptum huic loco commentarium. Cùm Bellarminus ageret de Elia, vrgebat hoc maximè, venturum esse Eliam, qui Iudæos conuerteret potißimùm,* & restitueret tribus Iacob. *Sed vbi ad Enoch redit, oportet illum* dare Gentibus pœnitentiam : *de Iudæis autem ne verbum quidem. adfuturi sunt, nimirum, vt suam quisque curet prouinciam, neque vtrique idem detur negotium, sed ita sortiantur prouincias, vt Petrus & Paulus; qui sic inter se partiti sunt, vt ille Judæorum esset Apostolus, hic iret ad Gentes. Quid opus est tam longè petitis, coactisque commentationibus tribus de verbis?* Ecclesi.44.16.

nónne

nónne sensus hic satis rectè claréque constabit; Enochum Deo placuisse, atque in Paradisum fuisse translatum, vt exemplo Gentibus esset; & hic tantus honos illi habitus, Gentes impelleret ad agendum pœnitentiam, sanctisque eius vestigiis insistendum? Quid enim potuit efficacius persuadere & adigere Nationes ad pœnitentiam, quàm vt ipsis inspectantibus Diuinus ille vir, viuus in cœlum, pro mercede integritatis suæ sustolleretur; cæteri omnes interirent atque in corruptionem abirent? Destitutus autem à Scripturis, necesse habet Cardinalis ad Patres confugere; quò probet Enochum atque Eliam adhuc viuere, posteàque morituros. Sed pari fœlicitate, atque in Scripturis versatus est, vt verbo eius vtar, quo ille in libello suo[a] contra me vsus. Ad hoc probandum quinque de Patribus adducit, Irenæum, Tertullianum, Epiphanium, Hieronymum, Augustinum: qui quidem omnes super hoc consentiunt, vtrumque, Enochum atque Eliam adhuc viuere: quod nemo Christianus vnquam, opinor, negauerit. Abraham enim, Isaac & Iacob etiamnum viuunt, vt Christus est auctor: [b] Deus enim, *inquit*, viuentium est, non mortuorum Deus.

a Pag. 27.

b Matt. 22, 32.

Deus. *quanto magis in viuis sunt Enoch & Elias, qui nunquam mortem more aliorum gustauerunt? Sed de reliqua quæstione, an postea morituri sint primi duo testes eius, Ireneus et Tertullianus planè negant.* [a] *Ille enim ait, in Paradiso remansuros vsque ad consummationem,* conspicantes incorruptionem. *Iam remanere illic vsque ad consummationem, & non videre corruptionem, ex diametro repugnat reditioni in hunc mundum, mortisq; perpeßioni.* [b] *Tertullianus etiam huic consentiens planißimè dicit, Enochum nunquam gustâsse mortem,* vt æternitatis candidatum. *Iam malè sibi firmatum habet ius æternitatis, si iterum moriturus est. Loca autem ex tribus reliquis Patribus adducta, alterum confirmant, illos hodie viuere: alterius nullam faciunt mentionem, esse aliquando morituros.*

Sed quoniam in hunc de Patribus antiquis fortè sermonẽ incidimus, sinite, quæso, hac occasione obiter vos moneam, mirũ non esse, si sæpius Patres hîc errent, & minus rectè multa Apocalypsis mysteria intelligant, propterea quòd liber ille eorum temporibus adhuc obsignatus fuit: & licet [c] mysterium iniquitatis *iam tum agere-*

L *tur,*

[a] *Ireneus lib.5.*

[b] *Lib.contra Iudæos cap.2.*

[c] 2.Thess.2.

tur, ille tamen homo peccati nondum erat reuelatus. In omnibus enim obscuris Prophetijs certißima est regula, nunquam eas satis intelligi posse, vsque dum compleantur.

Atque ad hunc modum duobus Bellarmini locis è Veteri Testamento depromptis, per hunc tertium è Nouo, qui verba Christi continet, satisfeci. quæ quoniam luce sunt clariora, quartum nunc Scripturæ locum [a] xj. Apocal. videamus. Illi enim duo testes, scilicet, quorum ibi fit mentio, non alij, quàm Enoch atque Elias sint, necesse est. Sed quî poßit hoc cum Theologia, vel ratione consistere, vt hæc duo glorificata corpora, de Paradiso, cœlóue (vtro, vos videritis) descendant; prædicent, & pugnent contra Antichristum; interficiantur ab eo, posteaquam per multa annorum millia exempti fuerint à maledictione mortis, cui per naturam omnes subiacent; tertio die resurgant ad imitationem Christi; exinde multis miraculis editis redeant in cœlum veredariorum more, vltrò citróque cœlum inter & terram cursitantes? hoc, inquam, quî poßit cum Theologia, vel ratione consentire, equidem fateor, captum meum superat: maximè quòd eos oporteat indutos esse cilicio, quorum

[a] Apocal. 11.

quorum corpora, opinor, tam diu fuerint à peccato libera, vt non ampliùs ista maceratione egeant. Nunc enim oportet illos, aut in cœlo esse, aut in Paradiso. si in cœlo (quod haud dubiè verum est) glorificata sint corpora eorum oportet: cùm [a] nihil corruptibile eò possit penetrare. *Ex quo consequitur non posse eos ampliùs carnis infirmitatibus, ac potissimùm morti esse obnoxios. Quòd si sunt in terrestri Paradiso, primùm scire auemus, vbinam sit ille Paradisus, quâ regione terræ, quibus orbis in oris.*

[a] Apoc.21,27.

[b] *Bellarminus quidem in suis Controuersiis multùm desudat, Paradisi regionem sitúmque perquirens, terráne inueniatur, an aëre: sed hæc omnia sunt mera deliria. Scriptura testatur Paradisum, adeòque hortum Eden, fuisse quendam in terra locum, quem Deus elegit,* [c] *vt Adamum inibi collocaret, vnde cùm eum paulò pòst propter grauissimam offensam expulisset, blasphemum est credere vllum ex Adami posteris eò postmodum peruenisse. Omnis enim eius progenies maledicta est in ipso, & de terrestri Paradiso eliminata, necnon ipsa terra vniuersim, ac Paradisus speciatim propter ipsum maledicta sunt. Secundus autem Adam per gratiam*

[b] *Lib. de Grat. primi hominis.*

[c] Genes. 2.

 certum

certum ex eis numerum vocauit, qui sibi cohæredes fierent cœlestis Ierusalem, cœlestisque Paradisi. Terrestris enim, haud dubiè diluuio, si non antè, deletus est, sublatis illis omnibus exquisitissimis delicijs, summáque amœnitate, quâ reliquas terræ regiones longè multúmque superabat. In aëre autem pendêre, incredibile est, nec dissimile somniorum Alcorani. in Scripturis enim nullum commemoratur eiusmodi miraculum, nec aliunde oriri potuit, quàm ex curiosis ac præferuidis cerebrosorum hominum commentis, qui non didicerunt [a] sapere ad sobrietatem. *Hoc igitur certum est, in cœlo domicilium & requiem habere Enochum atque Eliam.* [b] Enoch enim, *inquit Scriptura,* ambulauit cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus, *vel ad se recepit:* [c] *Elias autem visus est sublimè in cœlum flammāte curru subleuari. Vt autem illi, qui tot millia annorum cœli fuerunt incolæ, mortalitatis legibus soluti, vt hæc, inquam, glorificata & incorruptibilia corpora redeant in hanc vitam, prædicent Euangelium, edant miracula; cum Antichristo deniq; confligentes interficiantur ij, quos mors naturalis antè absumere non potuit, sicuti commentitium*

a Rom. 12.3.

b Gen. 5.24.

c 2. Reg. 2. 11. 10.

mentitiũ est figmẽtum, ita naturæ planè repugnat eiusmodi sanctificatorũ corporum. Sed illud inprimis mihi mirum videtur, cur Enoch potißimum vnum esse oporteat ex his duobus Christi testibus. Moyses certè atque Elias cum Christo fuerunt in transfiguratione, in figuram Legis & Prophetarum. Lex enim et Prophetæ grauissimi testes fuissent ad coarguendum Antichristum. Cur autem Enochi collum iugo subdiderint, Moysem exemerint, diuinare non possum.

Sed nimis anxiè studioséque hanc futilem & sanè anilem fabulam refutaui, cui tantum abest, vt credam; vt contrà, isto tam erudito sæculo, hoc qui credat (Deum testor) non modò pro magni nominis Theologo, sed ne pro Christiano quidem habeam: quin potiùs Scribis & Pharisæis accenseam, qui sic insaniebant, vt quamuis Christus contrarium docuisset, semper tamen venturum esse Eliam somniarent. Veteribus autem Theologis, si qui in hac parte errauerint, æquior sum, propter rationem quam suprà memoraui.

Iam illa anili fabula refutata de duobus illis testibus Enoch atque Elia, restat, vt meam coniecturam interponam, doceámque quosnam illos *Quid per hos duos testes significetur.*

illos testes esse arbitrer. Equidem fateor multò facilius esse eiusmodi nulla ratione subnixas, ac Theologiæ fundamentis aduersantes fabellas refellere, quàm tam alti reconditique mysterij germanum sensum eruere. Itaque vt non tantum mihi arrogauerim, quenquam vt adigam in meam sententiam, nisi quem ipsa veritas, & animi sui iudicium eò pertraxerit: ita proponam probabiles coniecturas, quæ, vt spero, hæreseos & nimiæ curiositatis suspicione vacabunt.

Duobus diuersis modis mysterium horum testium, meâ quidem sententiâ probabiliter & non incommodè potest exponi: quorum alter est, vt per duos hosce testes intelligatur Vetus ac Nouum Testamentum. Nam vt Antichristus non potest non inimicus esse Verbo Dei, illúdque supra omnia odisse: sic nihil intentatum relinquet, quò illud dedecoret, corrumpat, supprimat, & quibus possit artibus destruat. Cæterùm an hic liber duorum Testamentorum, vel duûm Christi testium, vim aliquam à Babylonica Monarchia passus sit, nécne, nihil dicam: res ipsa loquitur. Non obtundam vos recensendis tritis illis, quibus vtuntur ad minuendam

nuendam eius auctoritatem dicterijs, cuiusmodi sunt, Nasus cereus, Mortua litera, Lesbia regula, *sexcenta alia probri & ignominiæ plena. Sed quantum Traditiones hominum, atque auctoritatem Ecclesiæ his testibus præferant, ex ipsorum doctrina apparet. Ad cuius rei probationem, si nihil aliud exstaret, satis profectò esse posset ille libellus scitam hanc inscriptionem præferens,* De insufficientia Scripturæ Sanctæ. *Cùm autem nulla de re magis laborandum sit, quàm vt integra & incorrupta conseruetur sacra Scriptura, complures veteris Latinæ versionis locos etiam corruptissimos corrigi minimè patiuntur: cuiusmodi sunt* euertere domum, *pro* euerrere *ad inueniendum denarium: & illud de Iohanne dictum,* Sic eum volo manere, donec veniam, *pro* Si, *tametsi non solùm mendi, sed etiam mendacij manifestum sit; vt subsequentia contextus verba declarant. Sed tantum absunt à veterũ codicum emendatione, vt vulgarem versionem Pontificij non dubitent archetypis originibus Hebræorum, et Græcorum anteponere. Hæc etiam contemnendáne est deprauatio Scripturarum, fidem atq; auctoritatem omnium, aut maximæ partis Apocryphorum*

Cardinal. Peron.

Luc. 15. 8.

Iohan. 21, 22. 23.

phorum librorum, exæquare Scripturis canonicis, contrà quàm Patres sentiunt, ac vetera Concilia decernunt? Illa autem quàm sacrilega corruptio, Dominam pro Domino ponere in toto Psalterio? sic enim Dominæ nostræ Psalterium, quod vocant, non ita pridem denuò Parisijs est excusum. Nónne hoc est Christi, Matrisque personam ac dignitatem confundere? Quid de Scripturæ suppreßione dicam? quot sæculis populus Christianus in tanta cæcitate, & salutaris doctrinæ ignoratione detentus est, vt hi testes penè incogniti essent; cùm Laici Scripturam attingere (vt quibus hoc interdictum esset) non auderent, maxima pars Clericorum in illius lectione versari aut nollent, aut non possent?

A Bonauentura, Doctore Seraphico editum.

Ad hunc modū hi duo testes Christi, de quibus ipse dicit[a] Scrutamini Scripturas; illæ enim testimonium perhibent de me: hæ duæ [b] pingues oliuæ, pacē afferētes cunctis credentibus, pacem, dico, conscientiæ: hæ[c] duo cādelabra, quæ posita in conspectu Dei, prælucent nationibus, queis significari vtrumque Testamentum, & repræsentari in ipsa Romanæ Missæ * celebratione volunt: ad hunc, inquam, modum fuerunt hi

a Iohan. 5.39.

b Apocal. 11.4.

c Ibidem.

* *Vide Expositionem Missæ, annexam Ordini Romano, à G. Cassandro editam.*

hi duo testes dedecorati, corrupti, suppressi: *quid dico suppressos? immo ad silentium damnati, vt pro hæretico combureretur, qui in manus sumere auderet, aut inspicere. Deinde in ignota lingua sic absconditi iacuerunt, pauci vt possent adire, aut assequi:* quorum in locum *Legendæ subierunt, & portentosa quædam mendacia, quibus omnia suggesta & templa resonabant. Atque ita euenit,* vt corpora horum testium proiecta in plateis illius magnæ ciuitatis iacerent, quæ spiritualiter Sodoma vocatur, *propter spirituales eius fornicationes, quæ sunt Idolorum cultus:* spiritualiter Aegyptus, *eò quòd Sanctos Dei in seruitutem humanarũ traditionum redegerit.* Quare oneramini ritibus? *Quis requisiuit ista de manibus vestris? Sic, inquam,* corpora eorum ad triduum & dimidium diei *sine sepultura proiecta sunt; id est, ad dimidium illius spiritualis hebdomadæ, quæ inter primum Christi aduentum, & secundum intercedit. Et tum certè Scripturæ tanquam cadauera, iacebant, absque monumento, omnium contemptui expositæ, neglectæ penè ab omnibus, nec à pluribus intellectæ, cùm nemo pœnæ formidine requirere eas, aut poscere auderet,*

vers.8.

Coloss.2.20.

vers.8.

deret, ſicuti ſuprà diximus. Quæ cùm ſic intermortuæ, & quaſi depoſitæ, exanimes & ſine vigore iacuiſſent, non ſecùs atque Lex, quæ cùm diu in tenebris obruta latuiſſet, quaſi vitæ reddita ac reſtituta Ioſiæ tempore reuixit;
2. Chro. 34. 14. gaudebant habitatores terræ; *nempe, homines terrena ſapientes,* munera vltrò citróque
Verſ. 10. inter ſe præ gaudio miſſitabant, *quòd carnales ſuæ libidines non ampliùs iam comprimerentur, neque in ordinem cogerentur, ancipiti illo gladio reſectæ. Iam enim certò ſciebant, quicquid feciſſent, quocunque modo vixiſſent, pecunijs ſe omnium peccatorum indulgẽtias Babylone impetraturos; quippe* Omnia venalia Romæ. *Adeò non opus fuit hominibus ad veniam peccatorum inueniendam, in cœlum ſuſpicere; ſed pronos marſupia deſpicere, ſi ſat nummis intumeſcerent. Immò quorſum attinuit Deum adire, & cœlum per vim zelique feruorem occupare, cùm Indulgentiæ ſe vltrò offerrent, atque ad fores præſtò eſſent? Cùm homines complures ſpirituales, iactarent ſe neque Vetus intelligere Teſtamentum, neque Nouum?*

En quàm inclementer, & quanto cum dedecore hi duo teſtes *excepti ſint in altera parte*

Hebdomadæ

Hebdomadæ ſpiritualis, qui in prima, [a] cilicio cooperti ſunt; *id eſt, pœnitentiam cunctis nationibus, circiter quingentos aut ſexcentos poſt Chriſtum annos, prædicauerant: cùm Deus Verbum ſuum, ſiue* teſtem, [b] inſidentem equo candido, *ſic ouantem fecit incedere in primordijs Eccleſiæ, vt omnes, qui aduerſarentur, vinceret: deſtrueret omnem altitudinem, quæ ſe extollit aduerſus cognitionem Dei* ([c] *vt ait Apoſtolus*) *aditu cœlorum prohiberet omnes incredulos, non minus eos ſpirituali igne Verbi conuinceret, duráſque eorum ceruices frangeret, quàm Moyſes & Elias plagis & fame rebelles Aegyptios obſtinatóſque Iſraëlitas contuderant. Neque contenti erunt, hos* teſtes *dedecoraſſe, corrupiſſe, ſuppreſſiſſe, ſed ad extremum quoq;* [d] interficiendi ſunt: *quam ad rem prodit* * Cenſura generalis, vt cenſorio mucrone iugulentur. *Quid enim aliud agit, quàm iugulat, cùm alias omnes tranſlationes, præter ſuam, auctor comburi mandat? quod etiamnum fieri ſolet. Præ ſe fert enim & palàm profitetur, ſe non id agere, vt corrigantur (quod ſi facere vellet, magnam ei gratiam haberemus) ſed vt deleantur & deſtruantur, vnumquemque*

a verſ. 3.

b Apocal. 6. 2.

c 2. Cor. 10. 4.

d Apocal. 11. 7.

* *Venetijs excuſa anno* 1562.

Scripturæ locum, qui illorũ Traditionibus refragatur, hæreseωs arguens. Neque id solùm, sed tot ferè conuitijs atque maledictis onerans, quot Cardinalis in meam Apologiam contulit: non dirigens, neque explicans Scripturam ex Scriptura (quæ est optima interpretandi ratio) sed ad suas traditiones, tanquam ad Lydium lapidem, ipsam quoque Scripturam exigens: Vt damnet hereseωs, non eos modò Scripturæ locos, quos recitat, sed eandem etiam sententiam ferat in omneis consimiles, vbicunque in Scripturis reperiantur. Et tamen summo Dei Optimi Maximi beneficio, nunc incipimus (id quod maiores etiam nostri aliquot superioribus sæculis fecerunt) oculis cernere hosce testes *resurgentes, & in pristina gloria refulgentes,* [a] Deo quasi leuante eos, atque in pedes [b] statuente: denique tollẽte in cœlum *quasi in triumphali nube gloriæ, prout Elias curru subleuatus ignito traditur. Quæ Euangelij resuscitatio, atque in sublime euectio, tantum* [c] terræmotum, *tantámque rerum mutationem in plærisque gentibus peperit, vt* pars decima, *id est, bene magna, multique eorum, qui* magnæ Ciuitatis *ditioni suberant, nempe Babylonis, cognitis*

a vers. 11.
b vers. 12.
c vers. 13.

nitis imposturis, ab ea defecerint; septem millia, *id est, ingens multitudo per occasionem illius mutationis occisa sit: multi ad Deum conuersi*, gloriam Deo cœli tribuentes. *Hic igitur vnus est modus, quo locum hunc Scripturæ probabiliter, vt mihi videtur, interpretari licet.*

Est & alter magis receptus, qui ad literam contextus propiùs accedit: si dicamus per hosce testes, *non ipsum Dei Verbum, sed Verbi prædicatores, intelligi. Pauci erant ab initio, qui illum* hominem peccati, *reuelarent, & corruptelas eius retegerēt. appositè igitur duali numero descripti sunt:* [a] Nam in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. *Neque maior fuit eorum numerus, qui magnum illud opus inchoauerunt, quàm negotij magnitudo necessariò postulabat.* [b] Prædicabant in cilicio; *quippe pœnitentiam prædicabant: plurimos eorum crudelissima morte affectos fuisse, Orbi notissimum:* mox resurrexisse *in eiusdem doctrinæ successoribus constat; idque tanta vi & efficaciâ, vt omne miraculum superet. Cùm enim habeatur in Scripturis opus Dei miraculi plenum, Spiritus Sancti virtute perfectum, quòd*

[a] Deut. 19. 15.

[b] Apoc. 11. 3.

Sanguis Martyrum est semen Ecclesiæ.

 [a] *Apostolus*

a Act. 2,41.

[a] *Apostolus Petrus propè tria hominum millia vno die conuerterit: isti, de quibus loquor* testes, *intra paucos annos eiusdem Spiritus vi, multas potentissimas nationes in veræ Fidei viam reduxerunt, quæ constanter hodie perseuerant; Deum laudantes, qui eas ab Antichristi magnæ Ciuitati imperantis tyrannide exemerit: & altâ voce clamantes,* [b] Exite de illis populus meus, ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis. *Hoc igitur isti miraculorum nundinatores, qui nauseam mundo cient, & chartæ precium adaugent, editis quotidie veteribus illis quidem, sed denuò interpolatis miraculis, ac plenis mendaciorum Legendis: hoc, inquam, isti cogitent magnum reuerâ miraculum & quod fidem penè superet; & vilibus suis atque adulteratis, vt tandem ipsos pudeat, mercibus componant. Atque ita duobus modis explicatâ coniecturâ meâ, quos* duorum testium *nomine intelligi censeam, quorum Apocalypseωs xj. fit mentio (quanquam non sit magnum vtriusq; discrimen; in altero enim ipsum Dei Verbum; in altero Verbum quoq; Dei, sed ex ore prædicatorum eius, accipimus) restat iam vt tertium descriptionis Antichristi locum*

b Apoc. 18.4.

excutia-

excutiamus, in quo de persona *quærendum esse instituimus.*

Scorto Babylonio, quod Bestiæ inequitat, sedem alicuius Imperij, & successione continuatam hominum seriem illi præsidentem, non vnum aliquem designari, perspicuum est ex forma, qua diuersis libri locis Antichristus ipse describitur. Versu enim vltimo cap. xvij.[a] mulier *exponitur*, magna illa ciuitas, quæ dominatur Regibus terræ; *quæ non potest significare certam vnius hominis personam, sed plures homines sibi continenter succedentes, vt suprà memoraui, quorum sedes est magna illa Ciuitas. Similitérque eodem cap.*[b] septem capita, illius Bestiæ, *duobus modis exponuntur: primùm* de septem montibus; *quod obuium est: deinde* de Regibus totidem, *quod de illis non potest intelligi Regibus qui*[c] Bestiæ suam potestatem traditurι sunt, *eique subijcientur, qui mox*[d] decem illis cornibus *figurantur: Sed magis apparet septem capita Bestiæ, septem Imperij formas esse, illius sedis proprias, quarum quinque iam fuerant & ciciderant. Reges enim primò fuerunt; deinde exactis Regibus, Consules, Dictatores, Decemuiri, Tribuni militum. Sexta erat,* quo

a cap. 17, vers. 18.
b vers. 9.
c vers. 13.
d vers. 12.

quo tempore Iohannes conscripsit hunc librum, Cæsarum Imperium. Septima, quæ nondum venerat, et exiguo temporis spatio erat duratura, Ecclesiastica est Episcoporum, quæ translationem Imperij Româ Constantinopolin consecuta est: licet illorum regimen Jmperatoribus quodam modo fuit subordinatum. Quanquam enim hæc gubernandi ratio annos circiter cclxxvj. durauerit, tamen exiguum hoc fuit præ longo illo tempore, quo regnum, quod illi continuò successit, nec dum desijt, Antichristus obtinuit. Octaua, [a] quæ est Bestia, quæ erat, & non est, & itura est in perditionem, *ipse est Antichristus, qui quidem censetur octauus propter illius summum & absolutum Imperium; simul tamen septimus, quia visus est successisse Episcopis in Ecclesiastica quadam ratione imperandi: licet amplitudine sua gloriam Imperij Babylonij parem effecturus erat illi magnificentiæ, quam magna illa ciuitas obtinuit, tum cùm maximè floreret ac triumpharet; quæ Sancti Iohannis ætate multùm imminuta erat per nobilium factiones, & seditiones militum, ipsorúmque Cæsarum socordiam. Ita pristinus ille magnæ Ciuitatis, seu Bestiæ splendor, cui S. Iohannis ætate tantum decesserat,*

Ex quo Constantinus magnus Imperium Româ Constantinopolin transtulit, vsque ad Bonifacium 3. anni circiter 276.

[a] vers. 11.

cesserat, * vt non esse tum, nisi quodam modo videretur, restituendus erat per illum Antichristum, qui sicut ascendit ex abysso, sic iturus est in perditionem. Quinetiam ex illo maximo [a] planctu, qui cietur ex interitu Babylonis xviij. cap. tam à Regibus, quàm mercatoribus terræ, vbi ad miserationem desolationis eius augendam iteratur tertiò, cecidisse horæ momento magnam Ciuitatem; ex illo, inquam, grauissimo planctu planissimè constat, regnum Antichristi longiùs triennio & semestri spatio, aut vnius hominis ætate duraturum. Reges enim, qui cum ea fornicati sunt, & [b] in delicijs vixerant, tempus habuisse diuturnius ad magnam illam necessitudinem contrahendam oportuit. [c] Mercatores autem terræ, sic eius, dum stetit, prolixè copias & fœlicitatem ostētant, quasi suarum esset Emporium diuitiarum, quæ tam exiguo tempore non poterant, ac ne vno quidem sæculo, coaceruari. Sed vt iam omnem hanc Antichristi descriptionem in pauca conferam, compendiosa vobis methodo ante oculos ponam omnia, quæ de eo dicta sunt in Apocalypsi, ad pleniorem explanationem trium illorum Capitum quæ iam explicaui.

* Non quoad limites, & Imperij amplitudinē; sed propter imperandi modum & ciuitatis gloriam.
a cap. 18. v. 9. & 11. 16. 19.
b vers. 9.
c vers. 12.

Prima Visio, qua describitur Antichristus.

Antichristus meo quidem iudicio quater à

 Iohanne

Iohanne in Apocalypsi, quatuor diuersis visionibus depingitur, quæ omnia in breue compendium cap. x. contrahuntur. Primùm equo pallido *describitur in visione sigillorum cap. vj. postquam enim Christus*[a] in equo albo, *cùm primum sigillum apertum est, propagatione Euangelij triumphasset:*[b] rufus *autem* equus *ad apertionem secundi, non minus contẽderet infestam persecutionem mouere, quàm Christus constantia Martyrum vincere; Fames autem atque aliæ plagæ, per*[c] equum nigrum *figuratæ, prioribus illis persecutionibus in tertio sigillo succederent, dehinc iam procedit ille Antichristus in*[d] equo pallido, *cùm quartum apertum est sigillum,* & qui sedebat super eum, nomen illi Mors, quem Infernus sequebatur; *sessor pallido equi colori consentaneus:* & data est * ei potestas in quartam terræ partem, *id est, in Europam,* interficiendi gladio, *& persecutionibus sæuiendi, (quod Ethnica Roma factitauerat,* equo rufo *figurata) & conficiendi spirituali inedia seu fame Verbi Dei, quam minatur Propheta, sicuti* niger equus fame & morte corporali *necabat, quibus mors spiritualis designatur. Antichristus enim* equo pallido *notatus, Ecclesiam*

a Apoc. cap. 6. vers. 2.

b vers. 4.

c vers. 5.

d vers. 8.

* *Siue illis secũdùm aliam lectionem, quo coniunctim intelligitur idem ille equus pallidus, vnà cum sessore suo & comite, qui sunt Mors & Infernus.*

am tum sæua persecutione & corporali morte vexabit; tum non minus pelliciendo Nationes in Idololatriam spirituali quoque morte mulctabit. Locustas enim, quibus vt Rex imperat, quarum ix. cap. huius libri fit mentio, emittet; vnáque cum eis tres illos ranunculos, cap. xvj. commemoratos, qui Reges natonésque omnes ad calicem abominationum eius exhauriendum alliciant. Atque hìc desinere hanc descriptionem Antichristi perspicuum est. ad resignationem enim [a] quinti sigilli continenter subiunctam, animæ & sanguis interfectorum [b] Sanctorum, magna voce clamantes, accelerari vindictam expetunt, iudicium exposcunt: quod in sexto [c] sigillo concessum est eis aduentu Christi nouissima die, qui per recessum cœli instar libri conuoluti, & alia multa in eandem sententiam significatur.

a vers. 9.

b vers. 10.

c vers. 12.

Visio secunda describens Antichristum.

Sed quia hæc videri posset ipsius Antichristi breuis & obscura descriptio, fusiùs & magis specificè depingit eum, præsertim in visione Tubarum, cap. ix. [d] Illic enim habetur ad quintæ tubæ clangorem, cùm iam passim hæreses in tribus è quatuor primis clangoribus disseminatæ fuissent, nempe ad primam, tertiam & quartam (temporalem enim persecutionem censeo tantùm

d vers. 1.

a vers. 2. *secundo tubæ cãtu significari)* Iohannem[a] Vidisse stellam de cœlo decidentem in terram, cui
b vers. 3. data est clauis putei, [b] quì dicitur abyssus: quæ cùm aperta esset, cum fumo putei magnam vim locustarum exijsse in terram, *de quarum tam astutia, quàm potentia, cùm multa dixisset, Regis earum, qui eduxit eas de puteo Abyssi, nomen exponit, quod Hebraicè Abaddon*
c vers. 11. *dicitur, Græcè autẽ* Ἀπολλύων. *Hæc autem* [c] stella, quæ de cœlo cecidit, *significat, nì fallor, aliquem eximiæ dignitatis in Ecclesia, qui cùm ex*
d Matth. 5. 14. *officio lux mundi esse deberet, vt* [d] *Christus præceperat; ille contrà munus suum deserens, instar Luciferi deficit, regnũ sibi erigit, pestifero subdolorum & immanis sæuitiæ animalculorum examine emisso, quæ* locustarum *nomine notantur. Ad hunc modum sedes Antichristi cœpta est erigi, cuius doctrina copiosè declaratur in secundo* Væ, *post inflationem sextæ tubæ; vbi*
e vers. 13. *dicitur,* [e] residuos homines, qui non sunt
f vers. 20. occisi in his plagis, non egisse pœnitentiam de operibus manuum suarum, [f] vt non adorarent dæmonia, & simulachra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea, quæ neq; videre possunt, neque audire, neque

que incedere. *De cultu dæmoniorum, egregium Doctorem Iesuiticum* * *Vasquem consulite. Quantum verò ad cultum imaginum, negari non potest, quin caput doctrinæ præcipuum sit Romanensis Ecclesiæ. Deinde ibidem subinfertur,* [a] non egisse eos pœnitentiam ab homicidijs suis, neque à veneficijs, neque à fornicationibus suis, neque à furtis.

* Lib. de Cultu adoration. lib. 3. disp. 1. cap. 5.

a vers. 21.

Homicidia, *persecutiones eorum denotant, promiscuas cædes ac trucidationes. De* veneficijs *qui dubitat, eorum* Agnos Dei *contempletur, quibus ignis restinguitur, benedicta indusia, & diuersorum generum reliquias; deniq; orationes, quæ homines à tormentorum bellicorum impetu, vi flammæ, violentia ferri, iactu fulminum, cæterisque id genus periculis conseruent. Tum iudicet, an non sint hæc veneficijs & veneficorum incantationibus simillima.*

Iam fornicationem *eorum intelligo, cùm spiritualem, quæ perhibetur Idololatria, tum non minus carnalem, quæ apud eos frequentior est, tam propter matrimonium Clericis suis interdictum, quàm propter tot otiosorum Monachorum ac Sanctimonialium greges. Otium enim esse maximum incitamentum atque illece-*

 bram

bram libidinis, vsus vitæ quotidianus docet. Furti *autem in eo maximè se alligant, quòd* Deo *surripiunt titulos honorum, & amplitudinem potestatis illi soli debitam, quam in Antichristum caput suum conferant. Nec minùs in accumulandis opibus furti tenentur, dum præstigiatorijs artibus,* Iubilæis, Indulgentijs, Reliquijs, *& id genus alijs efficacibus delusionibus, animas hominum nundinantur.*

Desinere autem descriptionem Antichristi cap. ix. liquet ex iureiurando, quod [a] fortis ille Angelus, leuata ad cœlum manu *deierat vers. vj. cap. x. post cantum sextæ tubæ,* [b] tempus non fore amplius. *Sed cùm septimus Angelus* tubâ cecinisset, consummabitur, inquit, mysterium Dei, sicut Euangelizauit per seruos suos prophetas. *Vndecimo cap. tantummodò describit modum quo debellatus est Antichristus; cuius regnum antè exposuerat cap. ix. nobísque de duobus illis testibus annuntiat, fore vt post persecutionem, quam ab Antichristo passi sunt, exitium ei adferant. Quòd si quis putet Antichristi mentionem fieri solùm xj. cap. Bestiam autem de qua agitur xiij. & xvij. cap. tantùm significare Ethnicam illã veterem Romam:* ad

[a] cap. 10. ver. 6.

[b] vers. 7.

Cap. 11.

vers. 3.

ad hanc minuendam opinionem ſatis eſt recordari, nunquam Antichriſtum poni nominatim toto cap. xj. niſi vbi verſ. vij. capitis eiuſdem appellatur Beſtia, quæ prodit de puteo abyßi, quæ per loci deſcriptionem, vnde emergit, probatur eadem eſſe Beſtia, cuius eadem origo xvij. totidem verbis commemoratur. Adeò non eſt alius, ſed idem Antichriſtus varijs viſionibus iteratus, variéque deſcriptus.

Iam xij. & xiij. cap. ac deinceps vſque ad xvij. fuſiorem facit ac pleniorem propheticam explicationem ſtatus Eccleſiæ, regnique ipſius Antichriſti. (*Tertia viſio deſcribens Antichriſtum.*) *Capite enim xij. deſignat Eccleſiam ſpecie* mulieris à Dracone, *qui Diabolus eſt, in deſertum fugientis.* (Cap. 12. verſ. 6.) Draco *autem vbi videt, ſe non poſſe aliter illam conſequi*, effundit ex ore aquas inſtar fluminis, quibus abrepta traheretur : (verſ. 15.) *quo ſignificatur plurimas nationes ſolutas & immiſſas eſſe ad perſequendum, & vexandum Eccleſiam. Decimotertio autem cap. ex illa nationum immenſa colluuione, quæ perſequebantur Eccleſiam, exoritur magna illa Ciuitas, Regina omnium illarum Gentium, & caput diræ perſecutionis, beſtiâ quâdam figurata,* (Cap. 13.) [a] quæ ſeptem habuit capita & decem cornua, [a] pardo

[a] verſ. 1.

a vers.2. [a] pardo similis, *cùm propter colorem, quia respersa erat maculis, id est, corruptelis contaminata; tum quòd adulterinam quandam imperandi rationem adhibet, specie spiritualem, reuera secularem, qua super Reges terræ extollitur:* Leopardi *similem, quæ spuria est bellua, è Leone pardóque mista;* vrsinis pedibus, *ad vires eius significandas;* ore autem leonis, *ad rapacitatem declarandam, sæuámque naturam.*

b vers.3. *Hæc Bestia, quæ suam à* [b] Dracone habuit potestatem, plagam autem læthalem in vno capitum, *siue vna imperandi rationum, à* Gotthis ac Vandalis acceperat, *sed mox* [c] curata

c vers.6. est, aperuit os suum ad blasphemias in De-

d vers.7. um, [d] bellúmq; Sanctis intulit: *quam, scilicet, terram vniuersam adorare oportet, quod nunquam vetus illa Ethnica Roma à quoquam postulauit; quæ dedignata non est fœdere coniunctos Reges,* socios atque amicos *comiter appellare. Cultus autem, atque adoratio, hoc eodem nomine ac titulo, soleátne adhiberi singulis Pontificibus cùm inaugurantur, nemo* Cardinali *nostro meliùs nouit.*

e vers.11. *Deinde* [e] alia bestia è terrâ *exoritur, cuius firmior origo est & stabilior, vt quæ visibiliter vera*

veræ Ecclesiæ succedat; ob eámque caussam duo cornua, tanquam Agnus gerit; *specie quidem externâ Christi sponsam referens, & Christum sibi propugnatorem obtendens : sed instar* Draconis *loquitur, docens damnabiles Diabolicásque doctrinas. Hæc autem Apostatica Ecclesia(Apostolica dicerem)postquàm mundo palàm fecisset suam ingentem potentiam* , [a] omnia faciendo, quæ prior Bestia vnquam potuit facere , in conspectu eius : *hoc est, ostentando magnitudinem suam non infra magnitudinem Ethnici Cæsarum Imperij subsidere, tanta cupidine incensa est efferendi Bestiam hanc, quæ iam Antichristi nomen & sedem tenuit, vt* terram faciat terræque habitatores adorare illam priorem *Be*stiam,*siue Romanum Monarcham : atque ita in eum omnem suam potentiam atque opes transferat. Quin Reges etiam, Cæsarésque, pedes eius exosculari non detrectabunt. Quam ad rem edet miracula, in quibus se venditabit, seducens portentis mendacibus , errorísque efficaciâ, vt* [b] *Paulus loquitur , quamplurimos : Inter alia autem eius prodigia* , [c] ignem de cœlo deducet ; *nempe* fulmen Excommunicationis, *cuius tanta vis est, vt thronis exturbare Prin-*

a vers. 12.

b 2. Thess. 2, 9.

c vers. 13.

cipes valeat, adeò vt omnes pro hæreticis occi-
a vers. 15. dendi sint & exurendi, qui [a] Bestiæ nolunt i-
maginem adorare; hoc est, summam eius po-
testatem nullis limitibus circumscriptam. Quin-
etiam hæc Bestia, vel Pseudopropheta (sic e-
nim xvj. cap. appellatur) adeò totus incumbit
ad augendam illam alteram Bestiam siue Anti-
christum, vt à cunctis ordinibus generibúsque
b vers. 16. hominum, [b] in manibus dextris ac frontibus
suis, illius Bestiæ character siue nomen ac-
c vers. 17. cipiendum sit; [c] sine quo non licebit cui-
quam emere quicquam, aut vendere. Cha-
racter in fronte quid est aliud, quàm ex-
terna professio, vel humilis potiùs confessio, se
huic Bestiæ subijci? Signum in dextra, no-
tat actualem eorum atque implicitam obedien-
tiam erga eam, quam putant non posse errare,
etiamsi eos contra Principes suos naturales ar-
ma ferre iuberet. Cui similis est illa cæca obe-
dientia in quam omnes Iesuitæ iurant, quibus
nec absimiles sunt Romanenses illi apud nos Sa-
crificuli, qui Sacramentum fidelitatis iure na-
turali debitum, in deterius mutati eiurarunt:
quod licet primò suscepisse se dicant, illæsa con-
scientia, vtpote vinculo Naturæ obligatos; ta-
men

men nunc illud idem necesse habent eiurare, & fas omne abrumpere, ne Pontificijs mandatis non pareant, cuius libidini conscientiam eorum & rationem mancipatam esse oportet. Qui verò non concedit absolutam hanc potestatem, neque emendi, neque vendendi *ius habet: quia nemo fidem seruare tenetur hæreticis, vllúmue contractum cum illis ratum habere: immo æquiuocare (ipsorum verbo vtor) & peierare aduersus illos Romano-catholico licet.*

Iam quod ad nomen Antichristi attinet, & numeri *in eo nomine* [a] mysterium, *siue intelligendus sit numerus, quem literæ conficiunt in Græco nomine* * λατεῖνος, *quod optimè cum Romana Ecclesia, Romana fide, & Latina liturgia congruit: siue quòd in contextu* numerus *vocatur* hominis, *placet accipere annorum Domini numerum, cùm ille homo, qui primus omnium vsurpauit titulum Antichristi, viueret, Lectoris arbitrio dijudicandum relinquo. Primum illum hominem intelligo Bonifacium tertium, qui primus se nuncupauit* Vniuersalem Episcopum: *quo titulo, S. Gregorius, qui vitam vsque ad tertium annum ante Pontificatum illius produxit, ipsum Antichristum cog-*

b vers. 15

** Ireneus aduersus hæreses. lib. 5.*

a Epist.l.6.c.30.

noscendum fore[a] *prædixerat; siue eius, vt ipse loquitur, præcursorem: qui licet defunctus sit sexaginta annis ante annum DCLXVI. Christi, tamen titulus ille, non nisi LX. post annis in successoribus Bonifacij iam confirmatus resedit. Aut si libet numerum annorum inire, à tempore quo Pompeius templum diripuit, vsque ad Bonifacium, non multum huic annorum numero explendo deerit.*

b Cap.14.v.3.
c vers.6.
d vers.7.
e vers.8.
f vers.9.

Ad hunc modum cùm Antichristi dominatio prophetice xiij. cap. descripta sit, occasus eiusdem[b] *xiiij. prænuntiatur; primùm exultatione festiua, ac triumphali noua cantione Sanctorum in cœlis: deinde Angelorum trium præconio, quorum primus*[c] manu tenens æternum Euangelium, cunctis gentibus annuntiandum (*certissimum telum, quo* duo testes *oppugnauerant Antichristum*)[d] timorem & gloriam Deo prædicauit, quando iudicij eius hora venisset. *Secundus pronuntiauit*[e] ruinam Babylonis; *quæ est interitus ipsius Antichristi. Tertius vetuit atque interminatus est sub pœna damnationis æternæ, nequis*[f] Bestiam adoraret, *neu* characterem *eius acciperet. Quanquam autem in reliquo capite nouissimus*

ſimus dies iterum prænuntietur, quaſi paulò poſt reuelationem hominis peccati ſequuturus; veruntamen [a] *xv. cap. commemorat* ſeptem plagas, *nomine* phialarum, *priùs ſuper Antichriſtum, & regnum eius venturas. quibus nominatim* [b] *xvj. cap. expoſitis, inter alias numerat effuſam è* [c] quinta phiala *plagam tenebrarum, immò tantam caliginem, vt & ea regnum Antichriſti obſcuretur. vnde ſextus Angelus cùm effuderit* [d] phialam *ſuam*, via præparabitur Regibus ab ortu Solis, *cùm iam* homo peccati *cœptus eſt reuelari; ſublatis omnibus impedimentis, quæ poſſent iter eorum ad inuadendam illam Monarchiam remorari: non ſecùs ac fluuius Euphrates, qui Babylonem ipſam præterlabitur, eam ab incurſu Regum Orientis (Medorum, ſcilicet, atque Perſarum) quoad permanſit Babylonica Monarchia, tutabatur; donec fluminis exſiccatione, aut inopinato Cyri tranſitu* [e] *Babylon noctu capta eſt, Balthaſar occiſus, imperium eius euerſum, etiam dum Babylone reſidebat, inebriatus & potans in vaſis ad Dei miniſterium comparatis; atq; ita quaſi in templo Dei ſedens, ſacriſque eius abutens myſterijs.*

a Cap. 15. v. 1.
b Cap. 16.
c verſ. 10.
d verſ. 12.
e Dan. 5. 3.

Ad cuius mali remedium cùm ſexta phiala *effunderetur*, [a] tres immundi ſpiritus in modum ranarum exibant de ore Draconis, Beſtiæ, & Pſeudoprophetæ. *quod ſic intelligendum arbitror: cùm primùm Antichriſti Regnum tam craſſa denſáque ignorantiæ caligine obſcurabitur, vt omnis diuinarum humanarúmque rerum cognitio, literæ denique omnes penè intereant, paucique ex ipſis ſacerdotibus legere auctorem Latinum, nedum intelligere poſſint: atque ita munita erit via expeditiſſima ad interitum Babylonis: tum noua ſecta exurget, & noui ſpiritus ad labantem illum thronum fulciendum: qui tres numero cenſentur, ideo quòd tribus magiſtris diriguntur. ſuſcitantur enim et afflantur ipſius Satanæ ſpiritu, qui nomine* Draconis *figuratur; auctoritate ipſius Beſtiæ, quæ eſt Antichriſtus, confirmantur & ſtabiliuntur; denique à Pſeudoprophetâ, quem Apoſtaticam* Eccleſiam *interpretor, docentur: cuius cornua ſunt inſtar* Agni, *ſed ad ſimilitudinẽ* Draconis *os loquitur. Hi quidem Spiritus ad hunc modum emiſſi, triplici auctoritate, in defenſionem ſui Monarchæ triplicem coronam gerentis, muniti, bene aſſimilantur ranunculis. ſunt enim* ἀμφίβιοι, *qui*

a verſ. 13.

qui poßint in vtroq; elemento tam terrâ, quàm aquâ viuere. Quamuis enim profeßione sint Ecclesiastici, tamen artibus hominum politicorum, cùm opus est, vtuntur; [a] *Reges adeunt terræ, quos ad prælium magni diei & ab omnipotente Deo constituti congregent. Quæ cædes, quámque horribiles in multis orbis Christiani regionibus laniena eorum impulsu perpetratæ sint, & quàm malè cesserit Regibus, qui illorum dictis audientes fuerunt, omnes non iniqui temporum nostrorum Historici satis testantur. Quisquis autem Rex aut Respublica illos non admiserit, illisq; non obtemperauerit, exterminari illum Regem, euerti illam Rempub. arma alia si desunt, vel sulphurato puluere oportet. Atque hæ* ranæ *non absq; re in omni literarum genere elaborârunt, quò docti euaderent, vt crassam illam ignorantiæ nebulam, quâ regnum Antichristi, antequam exissent, obductum fuerat, dißiparent, atque dispellerent.* [b] *Deinde huius capitis clausula, vltimam plagam complectitur, effusam in ipsum Antichristum è* septima phiala, *quæ est nouißimum illud iudicium summâ die futurum. Tum enim, inquit,* [c] Babylon venit in memoriam coram Deo.

a vers. 14.

b vers. 17.

c vers. 19.

Sed

Quarta Visio describens Antichristum.
a Cap. 17. v. 3.

Sed xvij. cap. Visio prior exponitur ; vbi Antichristum [a] mulier sedens super illam multorum capitum Bestiam *repræsentat : quia vt vera Christi sponsa & Ecclesia per* mulierem *xij. cap. repræsentatur, sic caput adulterinæ falsæq; Ecclesiæ per* mulierē *hic etiam designatur ; sed* [b] quæ calicem plenum abominationibus manu teneat : *vt & ipsa* [c] scortum *propter spiritualia eius adulteria vocatur, vtpote quæ* [d] Reges terræ seduxerit, *vt spirituales suas fornicationes participarent. Erat tamen externâ specie, mirum in modum splendida & gloriosa, sed sæuis persecutionibus* [e] sanguine sanctorum ebria. *Quóque innotescat magis, fronti nomen eius inscribit, moribus consentaneum:* [f] Mysterium, magna illa Babylon, mater illa fornicationum & abominationum terræ. Mysterij *vocabulum illi duobus nominibus competit : vno, quòd sibi illud arroget ; altero, quòd reuera digna sit hoc nomine. Sibi illud assumit in eo, quòd ipsa se* Caput visibile *indigetat mystici corporis Christi, quatenus dispensatrix esse vult & sola mysteriorum Dei interpres: denique magnus hic in terra Deus, et auctor Fidei, Mystes est professione, id est, Sacerdos. Et si*

b vers. 4.
c vers. 1.
d vers. 2.
e vers. 6.
f vers. 5.

si verum est, quod non nemo obseruauit, illum habuisse antiquitùs mysterij nomen, Mitræ inscriptum, non est quod aliam interpretationem requiramus. hæc enim in eo planissimè prophetia impleta est. Dignam autem esse hoc nomine, quod reliquum est tituli, facilè arguat; quo demonstratur [a] mater esse scortationum & abominationum terræ. atque ita, sub falsa specie sanctitatis, si verum quærimus, mysterium sit ipsa iniquitatis, atque omnium abominationum; sub laruata simulatione curæ spiritualis animarum, regna exhauriens, orbémque Christianum sanguine & cædibus miscens. *a vers. 5.*

Iam cùm hanc coccineam & cruentam Bestiam, eiúsque sessorem ad hunc modum figurâ corporis, vestibus, nomine & moribus descripsisset, deinceps Angelus Iohanni Visionem interpretatur, & tam Bestiæ, quàm sessoris arcanum explicat: nempe septem capitibus Bestiæ, significari totidem [b] colles, quo situs Ciuitatis, sedésque Imperij notatur; nec non septem capitibus, septem intelligi Reges, siue formas administrandæ Ciuitatis illi proprias; de quibus iam exposui, quid sentirem. De [c] decem autem cornibus, quæ totidem Reges esse *b vers. 9.* *c vers. 12.*

demonstrat, qui simul eodémque momento temporis cum Bestia suam accipient Regiam potestatem, *meo quidem iudicio denarius*, certus numerus est pro incerto, *sicuti septem capitum numerus*, & *decem cornuum* Draconis *seu Diaboli, non potest aliter intelligi, nisi vt numerum declaret incertum; præterquam quòd in decem cornuum mentione, ad decem cornua septicipitis belluæ, septimo Danielis alludere videtur. Itáque hos decem Reges reor esse omnes in commune Reges Christianos, & liberos Principes, ac Respublicas, Vos scilicet, Dilectißimi Fratres, quibus libellum hunc meum dicaui, déq; nobis omnibus hæc pronuntiari: quòd, licet hæc nostra omnium absolutorum Principum potestas cœperit vno eodémque tempore cum Bestia (illustriora enim orbis Christiani regna, non nisi ruente Ethnico imperio Romano, libertatem suam vindicarunt) atq; indidem Antichristus suum regnum auspicatus sit; licet perdiuturno tempore in adoranda Bestia nobis perseuerandum foret, in eius obsequium catholicè & vniuersim consentiendo, omnem ei* [a] potestaté nostram auctoritatémq; concedendo, *pedes eius exosculando, cum ea simul calicem*

a vers. 13.

licem idololatriæ hauriendo, [a] bellum cum Agno, *in persecutione Sanctorum eius, iubente ea* gerendo, *quæ tot nationibus & populis imperitabat : tamen his tot tantisque difficultatibus superatis, tempore opportuno quod Deus nouit, atque adeò præstituit, post illam cum Agno depugnationem* [b] victoriámque eius, *hoc est, nostri conuersionem* vi verbi, *tandem aliquando* odio meretricem habebimus, *& sic* desertam relinquemus ac nudam, *vt pateat omnibus hypocrisis eius, & falsa zeli simulatio*: denique carnem eius comedemus, ipsámque igne comburemus. *Hunc igitur in modum* [c] via Regum orientis erit patefacta. *Deinde rationem subiungit huius tam subitæ, miræque mutationis in nobis.* [d] Deus *enim, inquit*, dedit in cordibus eorum, vt facerent suam voluntatem, vnóque consensu traderent regna sua Bestiæ, donec verba Dei complerentur : *secundùm illud Salomonis*, [e] Cor Regis in manu Domini ; quocunque vult, flectet illud, vt lapsus aquarum. *Ad hunc modū interpretatus* Bestiam, *siue imperium, vno deinde verbo explicat* mulierem, *quæ super illam sedebat, seu Monarcham, qui regebat*

a vers. 14.
b vers. 16.
c cap. 16. v. 12.
d vers. 17.
e Prou. 21. 1.

bat eam, non aliud esse, quàm[a] magnam illam Ciuitatem, quæ dominabatur Regibus terræ; *sedem imperij designans, & quasi digitum intendens ad conditionem eorum, qui sedem eam occuparent, atque in ea dominarentur.*

a vers. 17.

Cap. 18.

Tum magnitudo ruinæ eius, & luctus ingens, quem Reges pariter ac mercatores facturi essent super eâ, prædicantur ab alio quodam Angelo cap. xviij. cùm Reges plangerent eius occasum, quia[b] in delicijs cum ea diffluebant: *quod cũ Ethnica Roma à nullis vnquam Regibus factum est; nec fieri potuit, quos vi & armis subegit. Sed illa, cuius interitum deflebant, honorificis eos nominibus titulisque ornauit, veniámque eorum libidinibus atque illicitis matrimonijs indulsit.* [c] Mercatores autem terræ, cum omnibus nauicularijs, & gubernatoribus, & commercia habentibus in mari, *plangent ruinam illius magnæ Ciuitatis (cui nulla par vnquam fuit) propter iacturam diuitiarum & commercij, quibus eius, dum stetit beneficio, fruebantur. Atque ibi omnia*[d] diuitum mercimoniorum *genera describit, quibus magna illa Ciuitas, cùm esset* Emporium *copiosissimum, abũdabat. Opus enim habet profectò, nec potest carere*

b vers. 9. 10.

c v. 11. 15. 16. 17. 18.

d vers. 12. 13.

carere diuitijs, & pretiosis eiusmodi mercibus, cùm ad ornatum Templorum, ac Satrapis similium Prælatorum, tum ad cultum ligneorum, quibus est plena, Sanctorum. Beata enim Virgo quotidiè nouitijs & exquisitissimis vestimentorum generibus, quamuis habitum referant meretricium, induenda est & ornanda. Omnium autem sumptuosarum mercium, quæ maximi pretij sunt, [a] Animæ, *scilicet,* hominum, *postremò nominantur. Tantum enim pecuniarum in Missas impensum, tantum in hoc vel illud Cœnobium Monachorum aut Fratrum erogatum; inprimis verò in illam, omnibus regulis & legum nexibus solutam, &, vt ita dicam, incomprehensibilem, Iesuitarum sectam, valebit redimendæ cùm largitoris animæ, tum parentum eius in centesimam vsque generationem, ne flammis Purgatorij excoquantur. Et certè, credo, non est illa mediocris animarum negotiatio, cùm homines vsque eò spe & promissione æternæ salutis fascinantur, vt facilè persuadeatur Fraterculo,* [b] *Regem dominum suum confodere, imberbi adolescentulo in vitam proximi* [c] *successoris perditè inuadere; multis, in Serenissimæ Reginæ nuper defunctæ, necem*

a vers. 13.

b *Henr.* 3. R. *Gallorum.*

c *Henr.* 4. R.

ſæpius coniurare: denique, me imperium obtinente, nitrati pulueris impetu Regnum regnìque Ordines funditus euertere, atque ita tam Animi, *quàm* Animæ *iacturam facere.*

Sed quantumuis flebilem edant lamentationem, voce cœlitus miſſa, mandata duo accipiunt; vnum, [a] exire *quamprimùm* è Babylone, ne fiant participes peccatorum eius, ac *deinde* pœnarum. *Qua præmonitione excitati, vtinam vos omnes (Chariſſimi Fratres & Conſanguinei) vobis, dum tempus eſt, conſulatis, & ad hæc proſpicienda oculos aperiatis; Alterum,* [b] reddere ei, ſicut & ipſa reddidit vobis, immo duplicare ſupplicia ſecundùm opera eius. *Vt enim illa non niſi alis veſtris in tantam altitudinem ſubuolauit, tam titulos ſuæ magnitudinis & honores à vobis mutuando, quàm veſtrâ munificentiâ, quicquid temporalium poſſidet, perfruendo; Ita ſi quiſque veſtrum, ab illa rurſus, quod ſibi ereptum eſt, repetet, breui, vt inquit Poëta, ſtabit* * *furtiuis nudata coloribus, deciſiſque humilis pennis; idque propter ſuperbiam ſuam. hæc enim ratio redditur,* [c] Quia glorificauit ſe, & in delicijs fuit,

a verſ.4.

b verſ.6.

* vt cornicula Aeſopica.

c verſ.7.

fuit; & dixit in corde suo se sedere Reginam. *Nulla enim certior est apud illos veræ Ecclesiæ nota, quàm secundæ res, & externa prosperitas.* Vidua *autem* non est; *quippe quæ sponsum Christum habeat, indissolubili nodo sibi deuinctum. suam enim ei fidem iureiurando firmauit, se nunquam eam deserturum. itaque* luctum non videbit. *errare enim non potest, neque Inferni portæ vnquam aduersus eam præualebunt.*

Sed licet terra, & homines terrena sapientes, hunc in modum Babylonis occasum in illo xviij. cap. plangant: tamen xix. [a] *Cœlum & Angeli, Sanctique omnes in cœlo, præ gaudio ruinæ eius, triumphalem canunt cantionem, laudantes Deum propter illius* [b] magnæ meretricis *ruinam: quæ rectè magna perhibetur. Noster enim* * *Cardinalis fatetur perquàm difficile esse Papam definire: tanta est eius amplitudo atque maiestas. Sub finem autem illius capitis, obstinata illius* meretricis *pertinacia describitur,* [c] quæ aduersus insidentem equo albo, eiúsque exercitum totis viribus præliata est, [d] donec Bestia *siue Antichristus* caperetur; & cum eo Pseudopropheta (*id est, fal-*

sa

a Cap. 19. v. 1.

b vers. 2.

* *Bellar. in resp. ad Gerson consid.* 11.

c vers. 19.

d vers. 20.

sa Ecclesia) qui miraculis, prodigijsq; mendacibus seduxit eos, qui Bestiæ characterem acceperunt. vtérque autem coniectus est viuus in lacum ardentem igne & sulphure, *vnde nulla redemptio* : *sicuti sub finem superioris capitis ad describendam pleniùs Antichristi ruinam*, *dissimilem omnino plagæ illius sanabilis*, *quam Ethnica Roma acceperat*; *primùm* saxo molari *comparatur* in mare coniecto, *quod nunquam rursus emergit*, *neque in summo fluitat* : *deinde multis rebus iucundissimis exprimitur*, *quarum voces inde nunquam postmodum exaudientur*, *vbi nihil nisi horrida desolatio commorabitur*. *Verùm vt patientia & constantia Sanctorum in terra*, *Deique Electorum meliùs confirmaretur*, *persecutio nouissimorum dierum breuiter repetita prædicitur*, *postquam* Satanas vinctus fuerit, *compressúsque eius furor*, *dum mundus ad* mille annos, *hoc est*, *ad longum tempus*, *pace fruetur*. *Quo soluto persecutores exoriuntur*, Gog & Magog, *occulti apertique hostes Christi*: *quod de Papa*, *&* Turca(*qui ferè eodem tempore ad suam magnitudinem excreuerunt*) *accipiendum sit*, *nécne*, *alijs iudicandum relinquo*.

Sed

a Cap. 18. 21.
Ibid. v. 22. 23.
b Cap. 20.
c vers. 2.
d vers. 8.

Sed hoc certum est, [a] *illorum æternam confusionem illic repromitti: nec minus* Draco, [b] Bestia & Pseudopropheta, *omnes simul* mittentur in lacum ignis & sulphuris, *sempiternos in eo cruciatus perpessuri.* [c] *Tum nouissimus dies iterum describitur,* [d] qui propter Electos accelerandus est: *temporarias autem illas tribulationes quò fortiùs Electi constantiúsq; perferrent, vtpote post breue temporis spatium finiendas, duobus extremis capitibus beatitudines cælestis æternæq; Ierusalem copiosissimè proponuntur.*

a vers. 9.
b vers. 10.
c ver. 11. 12. 13.
d Matt. 24. 22.
Cap. 21. 22.

Ad hunc modum inuerecunda illa vis ac impudens, quam sensui duorum Scripturæ locorum Cardinalis attulit, Pasce oues meas; & Tibi dabo claues, *vt ex eis supremam in temporalibus Pontificis potestatem supra Reges ac Principes astrueret, me impulit, vt ex hoc, quem modò excussi, Scripturæ libro, Pontificem Romanum Antichristum esse euincerem; eúmque quo teli genere me erat adortus, eodem vlciscerer. Neq; me ab ista sententia vllus Pontifex dimouebit, nisi qui nihil sibi iuris esse in tẽporalibus Principum rebus ac negotijs priùs fatebitur. Id autem mihi maximè in votis est, vt si cui hanc meam de Antichristo coniecturam libebit refellere,*

re, singulis disputationis meæ partibus ordine respondeat: nec illi satis sit meam sententiam condemnare, sed methodum meliorem ad Apocalypseωs *expositionem subijciat, quæ neque vlli contextus parti repugnans sit; nec ineptum aliquid absurdúmque contineat. Alioquin nihil facilius* Momo, *quàm alienam narrationem carpere, suámque longè deteriorem eius loco subijcere: cùm multo difficilius sit errata emendare, quàm arguere.*

Exspatiatus aliquandiu in Antichristi vita ac titulis, quæ equidem Pontifici multo rectiùs conuenire probauerim, quàm Bellarminus suum illum Papæ dominatum in Reges: redeo tandem ad hunc Censorem meum, qui, vt dixi, materiam *scriptionis scribendi* modo *mirum quàm probè adaptauit. nam vt illius scriptio mera est Satyra, & in me meámque Apologiam conuitiorum & maledictorum congeries: sic & ipsa materia mendacijs & figmentis tota scatet: quæ nomina tam in illud scriptum iure cadunt, quàm in meum iniuria conferuntur. Tria enim mendacia confinxit contra fidelitatis Sacramentum, cui propugnando Apologiam destinaueram: vt mittam illud toties ab eo repeti-*

tum

tum mendacium, nolle se meis mendaciјs, nugis, contumeliјs, & blaspemiјs respondere. Vnum insigne mendacium profert etiam de Papæ primo Breui: Alterum, de Puritanis, quos ad suas partes traducere studet, & aliud de occasione quæ perduelles nostros ad nitrati pulueris coniurationem inuitauit. Tria deinde mendacia effutit, de Parliamenti siue ordinum decreto, quo fidelitatis iusiurandum præscribitur. Vnum quoque, sed illud graue, in suos illos scriptores Catholicos: duo denique in recensendis caussis, ob quas duo in Anglia Iesuitæ extremo supplicio sunt affecti. Sed & diuersas quinque historias aut adulterat, aut negat, aut detorquet, vt et libellum typis excusum: ne quid dicam de illo impudenti mendacio à me paulò antè refutato, me in Scotia, scilicet, fuisse Puritanum. Et ne pars libri aliqua tam preciosis vacaret mercibus, illum quinque tam nouis ac peregrinis in Theologia dogmatibus refersit, vt Papistarũ paucissimis vel audita, vel probata existimẽ. Quæ omnia mendacia, cum quinque nouis, atque, vt videtur, falsis doctrinæ capitibus, historiisq; compluribus ementitis, in Tabulam relata sunt separatim ad finẽ huius Monitionis, quibus singulis

sua est annexa confutatio.

Sed librum illum refellere, id verò neque mihi necessarium, nec meæ dignitati consentaneum esse duxi. Non quidem necessarium, quòd, vt antea monui, summa illa ac primaria de Sacramento fidelitatis quæstio, quam Apologiâ meâ asserui, necdum est iustâ aliquâ & directâ responsione impugnata. Citationum in margine notulas perperam locatas carpere, vel similes typographorum fortuitos errores, qui inter excudendum voces fortè aliquas aut addiderint, aut præterierint, quæ tamen ad argumentũ & rei summam non faciunt; ea verò validißima tela sunt, quibus meam Apologiam oppugnat. Iam autem præter Regis Maiestatem esse puto, vt in lite ac certamine Cardinali se componat, saltem cum eo Cardinali, qui non fæliciùs ac illustriùs, quàm iste, natus sit. Nam Ecclesiastica illa dignitas, quanquam Principum incuriâ (vt iam dixi) ad hoc præsumpti honoris culmen ascendit, tamen si ad eius originem & cunabula redeamus, nihil est aliud, quàm titulus Presbyteris & Diaconis Parœciensium Ecclesiarum vrbis Romæ attributus: olim quidem Presbyteris & Diaconis cuiuslibet Cathedralis Ecclesiæ vniuersè concessus.

Sed

Sed cùm eiusmodi Cardinalium ingens multitudo vndique Romam commeantium, Vrbem impleret, tandem nomen Cardinalis cæteris ademptum est, & solis Romanarum parœciarum Presbyteris & Diaconis reseruatum. Et cùm ante S. Gregorium nemo illius tituli meminerit, qui sexcentis post Christum annis in quibusdam Epistolis de Cardinalibus loquitur, atque ita multis post Apostolos sæculis, hodierni isti Sedis Apostolicæ Electores inuisi omnibus & incogniti fuerint: cùmque ipse Gregorius non eos alio loco ponat, quàm quem eos olim obtinuisse modò dixi; non potest, opinor, Cardinalis, qui Gregorium Angliæ Apostolum vocat, mihi Angliæ Regi vitio vertere, si Cardinales eodem gradu & ordine habeo, quo constat nostrum illum Apostolum habuisse. Sed quo modo, præter rationem suæ originis ac institutionis, tam prodigiosè sint elati, vt ex parœciarum Presbyteris ac Diaconis, nunc Principes facti sint, Regùmque æquales, & ex gradu, Episcopali dignitate minori (vt [a] Bellarminus & [b] Onuphrius fatentur) sint hodie soli Pontificis Electores, quicum generalium Conciliorum vice funguntur (vnde & iam vsus generalium Conciliorum penitus exoleuit) immo vt

[a] Lib. de Clericis, cap. 16.
[b] Lib. de Episcopatibus, Titulis & Diaconijs Cardinalium.

non nisi ex illorũ collegio fas sit Pontificem eligi, qui supremam in Reges sibi auctoritatem vindicat; hoc, inquam, tam insolens incrementum quo modo cœperit, nullisque repugnantibus adoleuerit, nostrum est omnium prouidere: qui cùm in terris Vicarij Dei simus, iure optimo suspectos habere debemus istiusmodi nuper exortos Principes, qui sua origine modici humilésque, seipsos ad summum fastigium, suis ipsi suffragijs subuehunt; Regibúsque deinde se componunt. Sed hæc est præcipua, quam nobis inferunt, iniuria, quòd ius Christianis commune Regibus in generalibus Concilijs, nobis adimant; cùm illorum habendi modum penitus sustulerint; eorum vi ac potestate ad se pertracta, & velut monopolio in Pontificio Conclaui constituto. Et tamen si spes vlla aut exspectatio superesset, posse Christianos omnes ad aliquem in religione consensum adduci, id esset à generali Concilio exspectandum; indicto in commodum nec suspectum locum conuentu, vbi Christiani omnes Principes, aut ipsi, aut per Legatos possent adesse; & Ecclesiastici omnes, qui Christianam religionem profitentur, illisque veteribus veræ, antiquæ, Catholicæ & Apostolicæ Fidei fundamentis adhærescunt, tutum accessum ac

ac commeatum haberent, incendiarijs vtrinque furiosis ac nouitijs, siue Iesuitis, siue Puritanis exclusis.

Cùm igitur non id mihi negotij dare statuerim, vt illi libro respondeam, eis de caussis quas attuli, quæ me & ipsius controuersiæ, & controuersiam facientis hominis caussa mouerunt, sat visum est, si iterum meam Apologiam curarem excudi, nihil penè emendatam, nisi quatenus librarij aut typographi peccauerant, istámque Epistolam ac Præmonitionem præfigerem, vt etiamnum experiar, sitne aliquid, quod dicere in eam iure poßint: sat certus, nequaquam ex meis subditis defuturos qui scriptoribus illis, meisque scilicet Censoribus fusè copioséque respondeant. Vobis interim hanc mentem atque animum oro, vt perpendere diligenter velitis, quàm hæc controuersia vobis omnibus, & grauis & communis sit censenda. Nam nec in tota mea Apologia, nec in illa præclara ad illam responsione, vllo modo speciatim de me agitur, num excommunicari à Pontifice & regno abdicari poßim: (quippe tam benignè Cardinalis mecum agit, vt sentire Pontificem dicat, non è re esse, vt me hoc tempore nominatim excommunicet) sed

controuersia

controuersia nostra generalis est, Num Pontifex legitimam aliquam in temporalibus supra Reges sibi poßit potestatem arrogare.

Iam vos antea docui, Ecclesiasticos ex illius sententia, nullius sæcularis Principis iurisdictioni esse subiectos. quale autem ab illis hominibus obsequium de facto *exspectare debeatis, ipse non obscurè significat illius obedientiæ exemplo, quam Imperatori Mauricio Gregorius Magnus detulit. Vbi hominem non puduit Christianam sancti illius viri humilitatem traducere: quasi id fuisset violentum coactúmque obsequium, Gregorio vel non satis valente, vel non auso repugnare. Qua in re non iniuriam Gregorio tantùm facit, sed omnino humilitatis ac patientiæ splendorem illum, qui in prima illa & adhuc Oriente Ecclesia, ac præsertim sub persecutionum sæuitia nituit, fœda turpique labe maculat; si hæc ingens Martyrij & Christianæ patientiæ gloria, non demißioni animi spontaneæ, sed neceßitati ascribatur; quòd aut viribus, aut animis defecti (instar Iudæorum aut Turcicorum mancipiorum) fortioribus aduersarijs cederent: contra S S. Pauli Petrique præcepta, qui* propter conscientiam *subditos esse*

Rom. 13. 6.
1. Pet. 2. 13.

esse iubent; contra illam etiam Tertulliani pro Christianis Apologiam, & antiquorum Patrum apertam professionem & vbique repetitam. Sed benè cum illorum temporum Christianis, qui sub Ethnicis Imperatoribus degebant, actum est, quòd hæc noua, insoléns que doctrina nondum emerserat. alioqui funditùs exstirpati sublatique, ne suis quidem malis aliquos ingemiscentes inuenissent; cùm periculosa in Republica factio atque secta iure videri posset, quæ vellet parêre duntaxat, donec auctis viribus imperium excutere, aut inuadere potuisset.

Iam igitur perspicitis Cardinalem nostrum id agere, vt hinc quidem Reges omnes, atque Monarchas Pontificiæ potestati mancipet; illinc autem vel ex Pontificijs subditis minimum omni Christianorum Principum iurisdictione exsoluat. Neque illi satis fuit Pontificem omnium nostrûm ceruicibus imposuisse; nupero quoque tractatu, cui titulum fecit, Recognitio librorum de Controuersijs, *vniuscuiusque nostrûm populos ac subditos nostris fascibus superiores esse voluit. quippe recensere suos de Controuersijs libros aggressus, et emendare atq; exponere, quicquid in illis esset vel incuriâ, vel errore pec-*

catum, exemplo Retractationum Augustini (ita enim in Præfatione scribit) nihil quidem ex pristinis erroribus rescindit, sed reuerâ recinit, repetitque, & absurdißimũ quemq; nouo argumentorum subsidio confirmat. Inter cætera eximere Clericos ab omni temporalium Principum potestate: & non modò Pontificis, sed & ipsius populi supra nos imperium stabilire, penè præcipua sunt egregiæ illius Recognitionis argumenta.

Et quidem in illa eximendorum Clericorum quæstione, eo studio, eáque contentione depugnat, vt & Cæsarem neget legitimum Iudicem Pauli fuisse;[a] contra ipsa Contextus verba, & prouocationem Pauli, qua Cæsarem suum esse Iudicem fatebatur: vt omittam toties ab eo implorata Ciuitatis Romanæ iura ac priuilegia,[b] cuius esse se Ciuem, ac proinde Imperatori subiectum prædicabat. Sed mirum est, non pudère istos Romano-catholicos tam magnificè tum Ecclesiæ suæ antiquitatem, tum doctrinæ iactantes, nobis autem nouitatem adeò acerbè exprobrantes, tam nouum atque ineptum in illum S. Pauli locum glossêma confingere: quod vt repugnat Apostoli verbis, ita nec vllius ex antiquis Conciliis,

a Act. 25. 10.
b Act. 22. 28.

cilijs, aut alicuius Patris hunc locum eo sensu exponentis auctoritate firmatur. Sed nec in dubium Primitiuæ Ecclesiæ temporibus vnquam est vocatū, an Apostoli, aut alij cuiuscunq; gradus Christiani, Imperatoribus de iure subijcerentur. Vbi verò fasces Regios populo submitti debere disputat, hoc seditionum fundamento vtitur, vt probet non Regibus auctoritatē à Deo immediatè, perinde ac Pontificibus esse concessam. Nam Rex quilibet, inquit, à populo suo eligitur; immo & * populus nunquam ita suam potestatem in Regem transfert, quin illā sibi in habitu retineat, vt in certis casibus etiam actu recipere possit. *Egregium profectò Theologiæ Axiôma, & factiosis ac rebellibus auidissimè arripiendum, qui in Principes insurgere, séque in libertatem vindicare, quandocunque ipsis videbitur, eo iure freti, possunt.*

Et quidem inter alia testimonia, quibus Reges inaugurari à populo ac creari solitos conatur euincere, trium Regum ex Scripturis creationem profert, Saulis, Dauidis atque Ieroboam. Et quanquam ipsis Scripturæ verbis fateri adigatur, Deum Samuelis Prophetæ ministerio [a] *Saulem, ac deinde* [b] *Dauidem inunxisse, nihilominus*

* *Bellar. in Recog. lib. 3. quæst. de Laicis.*

a 1. Sam. 10. 1.
b 1. Sam. 16. 12. 13.

hilominus ex subsequente populi consensu probare annititur, non immediatè à Deo Reges illos; sed per populum, mediatè, ad illud auctoritatis & potentiæ culmen euectos; quamuis verbum illud sortis *ter repetat, cuius beneficio Saulem electum fatetur. Quòd si ea* sortis *electio, non immediatè à Deo est, ergo nec*[a] *Matthias, qui eo modo ad Apostolatum promotus est, à Deo immediatè est electus. ex quo sequitur, & illum, qui sedem Apostolicam occupat, sine rubore non ausurum se immediatè à Deo constitutum prædicare; cùm & Matthias ipse in locum Iudæ suffectus, & Apostolis annumeratus, non immediatè sit electus. Sed vt impium blasphemúmque prorsus esset, ambigere num immediatè à Deo in illum locum Matthias assumptus sit (quanquam prærogatiuâ* sortium *illi honos, vt & Sauli, delatus sit) ita & multis vestrûm,* Fratres Amantissimi, *incognitũ certè non est, quis sit Sanctus ille Spiritus, quæue* sortes, *quibus Pontifices istis sæculis eliguntur; cùm & Collegium Cardinalium, quibus solis eligendi Pontificis ius est, multis ante me natum annis, in duas, eásque præpotentes factiones discesserit: nec iam coniectu* sortium, *sed prægrandi*

a Act. 1.

di annuâ pecuniâ in auidas Cardinalium aliquot fauces coniectâ, hæc ad Principum nutum partibus ſtudentium comitia peragantur. Sed in primis memoriæ lapſum in homine miror. Hîc enim per populi conſenſum, qui poſtea acceßit, vult duos illos Reges, (quanquam anteà Dei iuſſu inauguratos à Propheta, atque inunctos) poteſtatem Regiam accepiſſe; oblitus, cùm eiuſdem libelluli initio cuiuſdam obiectioni reſponderet, qui ex Cypriano colligit Epiſcopos à populo Cypriani tempore iudicatos, ſe aſſerere; illis verbis aſſenſum tantùm populi eligendis interueniſſe Epiſcopis. Nec adduci vlla ratione ibi poteſt, vt concedat populi in probandis Epiſcopis improbandiſue conſenſum eo modo debere intelligi, quaſi eligendi Epiſcopi populo ius ac poteſtas eſſet. Et hæc Cypriani tamen verba magis faciunt ad populi in eligendis Epiſcopis poteſtatem comprobandam, quàm hic locus quem ex Scripturis attulit, ad auctoritatem populi in Regibus inaugurandis confirmandam. Hæc enim ipſa ſunt Cypriani verba, quæ à Bellarmino referuntur: Ipſa plebs maximè habet poteſtatem vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recuſandi.

Cyprian. lib. 1. Epiſt. 4.

hilominus ex subsequente populi consensu probare annititur, non immediatè à Deo Reges illos; sed per populum, mediatè, ad illud auctoritatis & potentiæ culmen euectos; quamuis verbum illud sortis *ter repetat, cuius beneficio Saulem electum fatetur. Quòd si ea* sortis *electio, non immediatè à Deo est, ergo nec*[a] *Matthias, qui eo modo ad Apostolatum promotus est, à Deo immediatè est electus. ex quo sequitur, & illum, qui sedem Apostolicam occupat, sine rubore non ausurum se immediatè à Deo constitutum prædicare; cùm & Matthias ipse in locum Iudæ suffectus, & Apostolis annumeratus, non immediatè sit electus. Sed vt impium blasphemúmque prorsus esset, ambigere num immediatè à Deo in illum locum Matthias assumptus sit (quanquam prærogatiuâ* sortium *illi honos, vt & Sauli, delatus sit) ita & multis vestrûm,* Fratres Amantissimi, *incognitũ certè non est, quis sit Sanctus ille Spiritus, quæue* sortes, *quibus Pontifices istis sæculis eliguntur; cùm & Collegium Cardinalium, quibus solis eligendi Pontificis ius est, multis ante me natum annis, in duas, eásque præpotentes factiones discesserit: nec iam coniectu* sortium, *sed prægran-*

a Act. 1.

di

di annuâ pecuniâ in auidas Cardinalium aliquot fauces coniectâ, hæc ad Principum nutum partibus ſtudentium comitia peragantur. Sed in primis memoriæ lapſum in homine miror. Hîc enim per populi conſenſum, qui poſtea acceßit, vult duos illos Reges, (quanquam anteà Dei iuſſu inauguratos à Propheta, atque inunctos) poteſtatem Regiam accepiſſe; oblitus, cùm eiuſdem libelluli initio cuiuſdam obiectioni reſponderet, qui ex Cypriano colligit Epiſcopos à populo Cypriani tempore iudicatos, ſe aſſerere; illis verbis aſſenſum tantùm populi eligendis interueniſſe Epiſcopis. Nec adduci vlla ratione ibi poteſt, vt concedat populi in probandis Epiſcopis improbandiſue conſenſum eo modo debere intelligi, quaſi eligendi Epiſcopi populo ius ac poteſtas eſſet. Et hæc Cypriani tamen verba magis faciunt ad populi in eligendis Epiſcopis poteſtatem comprobandam, quàm hic locus quem ex Scripturis attulit, ad auctoritatem populi in Regibus inaugurandis confirmandam. Hæc enim ipſa ſunt Cypriani verba, quæ à Bellarmino referuntur. Ipſa plebs maximè habet poteſtatem vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recuſandi.

Cyprian. lib. 1. Epiſt. 4.

 Iam

Iam verò nullis vnquam, opinor, Scripturæ testimonijs euicerit, Israëlitarum iudicio fuisse permissum, Saulem ac Dauidem iam inunctos, & in publicum à Propheta productos, Reges admittere vel repudiare.

Videtis quàm non curet, etiam in exiguo volumine ipse sibi repugnare, dummodo caussæ, quam præ manibus habet, inseruiat. Hìc enim vult per consensum populi, Regis eligendi potestatem designari; cùm autem de Episcopis agitur, eodem illo consensu non ius eligendi Episcopi, sed electionem ab alijs factam confirmandi intelligit. Quòd autem Ieroboami exemplo vtitur, profectò non ignorat, eum à tumultuante populo, & à suo Rege per seditionem deficiente, in Regem, Dei & populo & Regibus irati permissu, fuisse electum. Sed si extraordinarijs huiusmodi exemplis ad generalem regulam statuendam abuti vult, & hoc modo suam caussam contra omnem Theologiæ rationem propugnare; cur non & nobis Regibus exemplum inaugurationis Iehu, in contrarium opponere liceat; qui cùm tantùm à Propheta, idque secretò vnctus esset, nihil populi consensu expectato, se statim pro Rege gessit?

1. Reg. 12. 20.

2. Reg. 9. 2. 3.

Equidem

Equidem vos arbitror iam planè animaduertere, quantum ius illud ac potestas, quam sibi Babylonius Monarcha vindicat, nostræ auctoritati in commune præiudicet. Nam vt modò præmonui, nec ipse Pontifex, nec ex eius vasallis, id est, Ecclesiasticis quisquam debet, vlli Regi Principiue submitti: & è contrario, Reges, Regúmque subditos non oportet modò Pontifici, sed & Reges ipsos populo subiacere. Iam verò quàm immensa & periculosa, vel machinandi in Principes, vel coniurationes fouendi licentia, Ecclesiasticis hac doctrinâ concedatur, vobis equidem relinquo cogitandum: cùm illi quicquid egerint atq; deliquerint, nullo iure ad nostra tribunalia trahi poßint: immo cùm eorum nefaria in caput nostrum consilia, pijs operibus ascribenda sint; & illi (si qui eiusmodi criminum supplicia luerint) in Martyrum Sanctorúmque album contino referendi. Ita Martyrologium illud nuper excusum, inter Anglicos Martyres Garnetum & Ouldcornium recensuit; qui hìc proditionis in Regiam Maiestatem, Regnúmque damnati, pro facinoris conditione pœnas luerunt: Vt cum Isaia pronunciare poßim, Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum:

Isaiæ 5.20.

lum: ponentes tenebras lucem,& lucem tenebras: Qui iustificatis impium pro muneribus,& iustitiam iusti aufertis ab eo.

vers. 23.

Nam vt ea tempestate, quâ nox densior Pontificiæ doctrinæ Orbi incubuit, non coniugi, non patri licuit, Sacrifico inter coniugis filiæue amplexus deprehenso, aliud suspicari, quàm eum ad excipienda confeßione peccata in illud secretum deuenisse: ita licet sat superq; idoneis probationibus Iesuitas perduellionis & coniurationum reos esse pateat, ipsique veritatis vi victi facinus confeßi sint, nihilominus pro Martyribus habendi sunt, & eorum sanguine miracula patranda, & straminea miracula à stramine petenda; dum eorum interim capita erectis affixa palis, ad publicam tanti sceleris memoriam, Sole ac ventis contabescunt. Immo & hæc inter alias ratio in epistola typographi illius redditur, qui hunc siue Bellarmini *siue* Torti *libellum Coloniæ edidit; se id operis suscepisse, quòd sancti illius constantisque Garneti innocentia, illâ scriptione propugnaretur contra rumores, quos, nescio quis, temerè diuulgauerat, quasi ille coniurationis Anglicæ reus ac particeps extitisset.*

Sed quanta hæc, Deus bone! impudentia, aut maliti-

malitiosa ignorantia, vt ille dicatur, à nescio quo, coniurationis infamiâ oneratus, qui quod & coniurationis nefas non ignorauerit, & illud reticuerit, sua nec ambigua, nec coacta, nec semel repetita confessione primùm conuictus; tum publicè & more patrio facinoris damnatus, extremo tandem est supplicio affectus? Vt illi etiam tot sanctitatis, tot innocentiæ, tot constantiæ elogia atque attributa addantur? quasi verò sententia publico Juris ordine lata & executioni mandata, dici poßit rumor, à nescio quo temerè diuulgatus. Fateor equidem auctorem, quod in Præfatione promissum est, gnauiter præstare voluisse; quippe qui locis aliquot straminei illius Sancti faciat plenam honorificis mēdacijs mentionem. Vbi quanquam Garnetum puluereæ coniurationis non ignarum fuisse fateatur; tamen quòd, vt ait, id tantum sub Confeßionis sigillo resciuerit, eius in ea re silentium commendat, & vel eo nomine cupit eum corona gloriæ redimitum. Neque verò illum pudet, id tanquam ex præcipuis Catholicæ fidei dogmatis intonare, Secretum Confessionis Sacramentalis nullo modo esse, ne quidem ad maximorum malorum declinationem, re-

 uelandum.

uelandum. *Sed quàm hæc perniciosa doctrina, & Principibus omnibus ac Rebus publicis infesta sit, vobis, quorũ maximè interest, relinquo iudicandum. Quamuis enim non negarim, ex quo Scholastici Doctores auctoresque haberi in Ecclesia cœperunt, & antiqua Theologiæ fundamenta nouis è Philosophia petitis distinctiunculis labefactari; illos asseruisse, quicquid Confessario sub Confessionis velo retegitur, quantumcunque noxia & periculosa res sit, teneri eum Confitentis nomen celare: nemo tamen veterum certè Scholasticorum inficiatur; si quid illi patefactum fuerit, cuius occultatio magnum posit Reip. periculum creare, quin quoties id accidit, Confessarius posit, & debeat, quamuis hominem celet, rem indicare; atque efficere vt quoquo modo innotescat, quò periculo maturius occurratur. Sed vt nulla proditio, nulla quantumuis atrox & diabolica coniuratio, quamuis ad totius Imperij Regniue pestem ac perniciem spectet, si sub Confessionis sigillo reuelata sit, prodi à Sacerdote ac retegi debeat, ac ne res quidem ipsa vel indirectè aperiri, quò ingruenti malo obuiam eatur; id verò quanquam à paucis aliquot nouitijs Doctoribus, qui Iesuiticas præceptiones imbiberũt,*

receptum

receptum sit, tamen tam nouum est & periculosum dogma, vt neque Rex, nec Respublica in securo poßit consistere, vbicunque thesis illa assertores inuenerit.

Nunc autem vt tam eum de facto *in huius historiæ narratione, quàm* de iure *in hoc horrendo & suppositio* Theologiæ *fundamento mentitum probem; de Garneto, vt res se habuerit, syncerè exponam; quã historiam cauillator iste miserè ementitam ac adulteratam lectoribus obtrudit. Primùm enim, illud non est habendum Confeßionis arcanum omnino reticendum, quod ille, qui detegit, non magno cum mœrore animi morsúque indicat, nec facinus esse putat vllà pœnitentià emendandum; sed è contrario, vt pium mentis impulsum prodit, à quo nec Confessarius auertat, neque eo nomine vllam pœnam aut pœnitentiam imponat. Et eo quidem modo coniurationis scelus Garneto, vt & ipse fassus est, innotuit. Præterea quanquam diu in eo perstitisset, rem totam sibi esse sub Confeßionis velo, nondum plenè finita Confeßione, detectam; ad extremũ tamen liberè professus est, se non inter confitendum, sed inter ambulandum ad illius facinoris conscientiam ascitum; suæ tamen*

men fidei commissum, quanta potuit maxima taciturnitatis cautione; idque se non aliter interpretatum, quàm sub ipso Confessionis sigillo. coniectasse etiam, illud Confessioni esse affine, quòd & ipsius Confessarius esset, & aliquoties ante, eius Confessionem excepisset, essétque post dies aliquot excepturus: Sed & illi coniurationem aperienti denunciasse, ad Superiorem se de re tota relaturum. Illud quoque obseruatione dignum est, fassum esse Garnetum, duos secum de illa proditione egisse; & ex his alterum, nempe Catesbeium, præsente & audiente altero, de ea re sibi esse locutum. Et qualis hæc Confessio habenda, cui tertius aliquis arbiter ac testis interfuit? Sed & postrema iam admoti ad supplicium verba (quæ tantopere à nostro hoc Censore iactantur) quàm apertè fateantur, hoc totum sub Confessionis sigillo minimè esse actum, Comitis Northamptonij liber satis declarat.

Iam verò ille alter, qui Garneto hanc puluerariam coniurationem aperuit, Grenwellus Iesuita est. Sic Iesuita Iesuitæ, nefariæ proditionis ordinem exposuit; nec ille, qui tantum scelus aperuit, vllum conscientiæ stimulum sensit, neque

is,

is, cui patefactum eſt, vllam confitenti ob cogitatum ſcelus pœnitentiam indixit. Ac vt palàm ſit plures ex Ieſuitis, huius coniurationis conſcios fuiſſe, Ouldcornius alter ille ſulphureus Martyr, cùm in irritum ceſſißet è latebris ſuis extracta coniuratio, concionem Catholicorum ſuorum habuit, vbi eos conſolatus, ac etiam hortatus eſt, ne animos ſiniſtro & infœlici coniurationis euentu deſponderent, aut de cauſſa, quòd parum proſperè cecidiſſet, deſperarent: ſæpe antea ſanctis eiuſmodi conatibus fortunam defuiſſe; idque S. Ludouici Regis exemplo: eum ſecunda in terram Sanctam expeditione ſuſcepta, morbo in itinere periјſſe: maximam exercitus partem peſte eſſe abſumptam: ſed & parum fœliciter priorem expeditionem ceßiſſe, in qua à Soldano & Mahumetanis captus eſt. Eos itaque hortabatur, ne ab incepto deſiſterent; ſperarent potiùs ſuis illis conſilijs, quanquam hoc tempore deploratis, diuinam aliquando opem nequaquam defuturam.

Ex his, opinor, perſpicitis, quà ille, quámque audaci impudentiâ, veritatem ipſam, tot publicis teſtimonijs fultam, mendacij inſimulârit; qui & generaliter Ieſuitarum nullum huius coniurati-

onis conscium ac participem exstitisse asseruit (ita enim in illo suo libro scribit) nec ipsum Garnetum ad proditionis secretum aliter, quàm sub Confeßionis sigillo peruenisse. Sed si primum hoc esset mendacium, quod de summis Angliæ rebus à fugitiuis meis sacrificulis ac Iesuitis confictũ, sparsúmq; fuisset, facile esset forsitan huic malo remedium inuenire. Quin & monasteria plæraque apud exteros, & Iesuitarum Collegia, in parietibus depictas habent istiusmodi fabellas; & transfugarum libri pleni sunt impudentißimis id genus figmentis: cuiusmodi sunt, sæua illa & innumera suppliciorũ genera, quibus suos hîc Martyres esse affectos queruntur: eorum alios quaternis in diuersum actis equis discerptos, alios vrsinis pellibus inclusos à canibus fuisse laniatos: immo nec mitiùs cum fœminis actum: & mille alia funestæ & horrendæ carnificinæ exempla mentiuntur, quorum omnium vanitatem quambreuißimè vobis aperiam.

Ac primùm vt de suppliciorum caußis dicam, id constanter asseuero, quod & in Apologia mea posui, hîc neminem, siue meis, siue defunctæ Reginæ temporibus, conscientiæ ac religionis caussa vltimo supplicio affectum. Nam

quan-

quantumuis religioni suæ deditus sit, quantumuis eam aperte & constanter profiteatur, nullũ ei à Legibus impendet capitis periculum; nisi comperto contra leges externo aliquo actu deliquisse: aut coniurationem, consiliúmue summæ rei perniciosum iniisse: exceptis tantummodo sacrificulis, cæterísque Pontificiarum partium, qui in transmarinis regionibus sacris ordinibus initiantur: qui tot coniurationibus, tot proditionibus ab ipsis in Anglia, vel conceptis vel laudatis infames, à nostris finibus sub perduellionis pœna arcentur: & tamen nullus ex illis in hunc diem, quòd contra legum sanctionem in patriam remigrarit, eam solam ob caussam morte mulctatus est. Iam de equuleis & exquisitis cruciatuum generibus, quibus plurimos suorum affectos queruntur; sanè huic commento refellendo, ipsæ leges & intemerata multis sæculis Angliæ in caussis capitalibus consuetudo satis esse possunt. neque enim quæstionum vllum genus hìc habetur præter manicas & fidiculas; quæ etiam non nisi in Maiestatis criminibus vsurpantur. Sed & proditores omnes, siue Protestantes, siue Pontificios idem supplicium manet; si Reginæ Mariæ tempora excipias.

as. tunc enim nulla suppliciorum atrocitas, in viros, in fœminas, in infantes nostram religionem profitentes, est omissa: immo contra Dei, Naturæque leges, grauidis mulieribus mors immanißimè illata; infánsque è materna aluo exiliens in easdem cum matre flammas iniectus. Sed tanta huius tyrannicæ persecutionis sæuitia, illius temporis Episcopos auctores habuit, qui Pontificia auctoritate freti, à perpetuis & receptis suppliciorum formis recesserunt; quæ regni moribus ac legibus constitutæ, in puniendis sontibus constanter & inuiolatè seruantur. Nam & Sacerdotes & Pontificij omnes perduellionis rei, in foro sæculari hîc iudicantur, sic vt in eorum pœnis nihil grauius esse poßit, quàm quod vel legibus est præscriptum, vel longa consuetudine receptum. Illud etiam in hoc negotio obseruandum; externum ac peregrinum neminem religionis caussa in iudicium hîc vocari: quod in illis regionibus longè secùs est, credo, vbi Inquisitio dominatur.

Sed cùm verear, ne vobis tædio fuerim hac mea prolixiore oratione, quâ spero vobis patefactum esse, nihil in me Pontificem suis Breuibus, nihil istos Apologiæ meæ oppugnatores his libellis

libellis esse molitos, quod non Regibus omnibus, Liberis Principibus, ac Rebuspublicis æquè, ac meis rebus perniciosum & exitiabile videatur: nunc finem scribendi faciam, conceptis ad Deum votis, vt securitatis veternum excutiat, quo & nos hactenus, & nostri multis sæculis decessores torpuerunt: ac vt nobis mentem inijciat, primùm seriò cogitandi quid ad Euangelij plantationem & propagationem, ex conscientia secundùm diuini Verbi præscriptum præstare teneamur, nostri illius veri ac vnici Pastoris imperio ac voci, quam in Scripturis audimus obtemperantes, (nam & oues suas vocem suam audituras ipse prædixit) non inanibus, fluxisque & prauis hominum traditionibus attendentes. Deinde vt sceptrorum nostrorum securitati maturè prudentérque consulamus, nec Babylonicum illum Monarcham latiùs serpere, & quotidianis in nostra iura victorijs grassari patiamur. Quòd si Dei, cuius in terris Legati ac Vicarij sumus, benignitas ea est, vt suam caussam cum nostra, spiritualem libertatem cum temporali voluerit esse coniunctam; quo studio, quo ardore animi, in id negotium incumbere nos oportet, qui nostris laboribus in

Ioh.10.27.

regno cœlorum æternæ beatitudinis præmium scimus esse repositum; interim autem in hoc sæculo temporalem sceptris nostris securitatem ac quietem comparabimus.

Equidem arbitror, quotquot iam veræ illi Fidei, cui adhæreo, nomen dedistis (quanquam inter vos necdum benè de apicibus nescio quibus conuenerit) facilè ad pium hoc ac prudens consilium erigi ac adduci posse. Nos, Dei beneficio, nec numero, nec dignitate ita sumus contemnendi, quin bono vicinis nostris exemplo præire poßimus: quandoquidem Christiani Orbis, omniúmque in eo ordinum, inde à Regibus, liberisque Principibus, vsque ad infimæ conditionis homines, pars propè media in nostram religionem iam consensit, de Babylone certè exiuit. Sed vnum hoc vos (Fratres charißimi ac Consanguinei) præque omnibus vnum, obsecro obtestórque, vt inter vos veræ Fidei vnitatem conseruetis, & communionem Spiritus in vinculo pacis retineatis, omnésque de genealogijs quæstiones ineptas & inutiles, necnon aniles fabulas (vt inquit S. Paulus) abijciatis: neu patimini fanatico Concionatorum feruore, atque inanibus super rebus adiaphoris altercationi-

1. Tim. 1.4.
Ibid. cap. 4.7.

 bus,

bus, diſcerpi ac diſsipari myſticum illud Corpus, cuius partes ipſi eſtis; quandò & illius, cuius nos membra ſumus, tunica inconſutilis exſtitit. Nolite per Deum immortalem committere, vt noſtræ Fidei ſcandalũ factis inter nos ſchiſmatibus oriatur, néue parabola opprobrij ſimus in ore aduerſariorum, quibus vnitas vna è præcipuis eſt veræ Eccleſiæ notis.

Vobis autem (Fratres & Conſanguinei dilectiſsimi) quorum mentes Deus Opt. Max. Veritatis ſuæ fulgore nondum illuſtrauit, cum Elizæo precor, vt oculos aperiat, quò cernatis quàm multi, quámque inuicti Angelorum exercitus ad propugnandum pro Veritate accincti, paratique aduigilent: immo cum Paulo opto, vos omnes fieri tales hac vna in re, qualis & ego ſum: inprimis vt velitis Scripturas peruolutare, ex his credendi normam petere, neq; ſuper aliorũ incertis opinionibus, ſed veſtra ipſorum certa ſcientia, Fidei fundamenta collocare; quandò iuſtus ſua fide viuet, & vnuſquiſque ſit fide propria ſaluus. Verùm hæc Diuinæ benignitati ſuo tempore prouidẽda commendans, facere non poſſum quin interim vos horter, vt priſtinam libertatem, dignitatémque Imperiorum ac

Act. 26. 29.

Abac. 2. 4.

Rerumpublicarum, ſartam, tectam retineatis, neque quenquam Deo minorem, vobis in veſtris ditionibus maiorem eſſe patiamini: illuſtrium deceſſorum veſtrorum exemplo, qui etiam tum, cùm denſiſſima cæcitas, verique ignoratio hominum animos obſidêret, Pontificum in ſua iura graſſantium ambitioni fortiſſimè reſtiterunt. Certè è Regnis veſtris Imperijſq; reperire eſt aliquot, quæ omnibus ſæculis immunitates ſuas contra iniuſtam ambitioſiſſimorum Paparum potentiam illibatas perpetuò tenuerunt. Nec deſunt quibus cognitum fuit recentibus admodum experimentis, Papam, ad ſæcularia Principum inuadenda, impotenter aſpirare; cuius inſolentem audaciam fortiter retudiſſe, & in aſſerendis veſtris priuilegijs conſtanter perſtitiſſe, cedet vobis in gloriam nunquam intermorituram. Quamobrem vos toto pectore obſecro atque obteſtor, vt in hoc negotio cùm piorum Regum, tum incorruptorum in terris Iudicum officium faciatis: quod eiuſmodi eſt, vt non ſolùm non inferatis cuiquam iniuriam, aut in aliorum libertates inuoletis (quod, ſi me auditis, neutiquam eſt faciendum) ſed etiam vt eas quæ vobis Dei benignitate contigerunt prærogatiuas,

uas, strenuè ac viriliter propugnetis. Quos enim Deus propulsandis à vita fortunisq; aliorum iniurijs populo præposuit, ipsos ab alijs accipere iniuriam, sit pudendum. Itaque animi iam certus, maturis vos iudicijs, omnique præiudicio liberis, hæc quæ vobis proposui rationum momenta ponderaturos, meámque in scribendo libertatem æqui bonique consulturos, Apologiam hanc meam benigna vestri fauoris aura prosequentes; saltem donec validioribus & certioribus argumentis expugnabitur, finem facio: ardentibus à Deo Omnipotente votis contendens, vt vos in terris quamdiutissimè velit fortunare, ac tandem temporario fœliciter Imperio perfunctos, beatæ in cœlo immortalitatis coronam triumphalem reportare.

nos, firmiùs ac penitùs expugnetis. Quis enim Deus propitiandus à vera fortunaq; aliorum iniurijs populo preposito, ipsos ab alijs accipere iniurium, sic procedendum. Itaque animi ima- certa summa vos invictis, omnique præiudicio liberis, hæc quæ vobis proposui rationum momenta ponderaturos, mecumque in scribendo libertatem æqui bonique consulturos, Apologiam hanc meam benigna vestri favoris aura prosequentes; saltem donec validioribus & certioribus argumentis expugnabitur, finem facio: ardentibus à Deo Omnipotente votis contendens, ut vos in terris quamdiutissimè velit fortunare, ac tandem temporario feliciter Imperio perfunctos, beatè in cœlo immortalitatis coronam triumphalem reportare.

CATALOGVS MENDACIORUM TORTI, vnâ cum *breui eorundem confutatione.*

Tortus Edit. Politan. Pag.9.

1 HIc [in iuramento fidelitatis] apertè negatur summo Pontifici potestas excommunicandi Reges etiam Hæreticos.

Confutatio.

Quæstio de Pontificis potestate in Regibus excommunicandis nec tractatur, nec vllo modo definitur in Iuramento fidelitatis; sed ex proposito declinatur. Inspiciantur verba Iuramenti & Monitoria præfat. pag.10.11.

Tortus p. 10.

2 Nam ex verbis illis Dominicis, *Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in Cœlis:* Catholici omnes colligunt, ad Pontificis maximi auctoritatem pertinere, non solùm potestatem absoluendi à peccatis, sed etiam à pœnis, censuris, legibus, votis atque iuramentis.

Confutatio.

Quòd non omnes Romano-Catholici ita colligunt ex hisce Christi verbis Matthæi.16. *vt alia argumenta tacitus prætercam; vel inde apparet quòd ex plurimorum sententia quicquid Christus promisit* Matth.16. *id actu præstitit* Ioan.20. *cùm dixisset,* Quorum peccata remiseritis, &c. *unde constat Christum potestatem illam soluendi promissam sensisse de absolutione à peccatis, nullâ hîc mentione factâ de absolutione aliqua*

aliqua à legibus, votis, iuramentis: Atque ita sentiunt Theophylactus, Anselmus, Hugo Cardinalis, *&* Ferus in Matt. 16. *Sic etiam Scholasticorum primarij*, Alexander Hales in Summa, part. 4. q. 79. memb. 5. & 6. art. 3. Thom. in 4. distin. 24. q. 3. ar. 2. Scotus in 4. dist. 19. ar. 1. Hadr. 6. Papa in 4. dist. q. 2. de clauib. p. 302. edit. Paris. an. 1530. *qui etiam pro hac interpretatione citat* Augustinum *&* glossam interlinearem.

Tortus p. 18.

3 Odi parricidia, execror conspirationes, sed occasiones desperandi datas nemo inficiari potest.

Confutatio.

Quòd occasio desperandi puluerarijs Proditoribus non erat data, vt iste mentitur; sed quòd ita à Iesuitis edocti, irruebant in hoc sanguinarium facinus, Vide Monit. præfat. pag. 132. 133. *&* Actionem in Proditores.

Tortus p. 26.

4 Nam ab eo Iuramento non solùm Catholici, sed etiam Caluinistæ Puritani abhorrent.

Confutatio.

Puritani non abhorrent à Iuramento Primatus, sed quotidie suscipiunt, nec vnquam recusârunt: Eundem etiam Primatum tuetur Caluinus Instit. lib. 4. cap. 20.

Tortus p. 28.

5 Principio non scribit Pontifex se mœrore affici ob calamitates quas tempore Reginæ, aut initio Regni *Iacobi* Regis, in Anglia pro retinenda orthodoxa fide Catholici patiebãtur, sed ob calamitates quas hoc tẽpore patiuntur.

Confutatio.

Verba ipsius Breuis recitâsse, est hoc mendacium confutâsse: sic enim scribit Papa, Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide iugiter sustinuistis. Sed cùm intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est.

Tortus

Tortus p. 28.

6 In 1. articulo [Statuti] confirmātur leges *Elizabethæ.*

Confutatio.

In primo articulo istius Statuti nulla fit mentio de confirmandis legibus R. Elizabethæ.

Tortus p. 29.

7 In decimo articulo [eiusdem statuti] additur, vt si tertiâ vice [Catholici] propositum sibi iuramentum recusauerint, capitis vitæque dispendium patiantur.

Confutatio.

Nullus est eiusmodi articulus in toto illo Statuto, vbi vel de proponendo hoc iuramento tertiâ vice, vel de capitis vitæque dispendio vlla mentio habeatur.

Tortus p. 30.

8 In 12. habetur vt qui Principibus externis militare voluerit, is prius Iuramentum præfatum præstet, alioqui perduellis habetur.

Confutatio.

Non dicitur in Statuto, quòd perduellis habebitur; sed quòd feloniæ reus habebitur, qui Principi extraneo militare voluerit priusquam Iuramentum susceperit.

Tortus p. 35.

9 Ostendimus eo Iuramento, negari potestatem Apostolicam tum ligandi, tum soluendi.

Confutatio.

Nulla est sententia assertoria in isto Iuramento, nec vllum verbum nisi conditionale de Pontificis potestate ligandi, vel soluendi.

Tortus p. 37.

10 *Diocletiano* & *Neroni* vellent nollent, ipsi etiam summi Pontifices subiecti esse cogebantur.

Confutatio.

Quòd Christiani sine exceptione non coactè, sed liberè & propter conscientiam, Ethnicis Imperatoribus subijciebantur, vide Apolog. nostrā. p. 23. 24. *&* *Veterum* Apologetica.

V *Tortus*

Tortus p. 47.

11 Quibus verbis [Breuium *Clementis* 8.] non solùm *Iacobus* Scotiæ Rex non excludebatur, sed includebatur potiùs.

Confutatio.

Si Breuia [Clementis] *non excludebant me Regno, sed includebant potiùs; Cur ea flammis tradidit* Garnettus? *quare non mihi videnda asseruauit, vt sibi & suis Catholicis apud me maiorem inde gratiam conciliaret?*

Tortus p. 60.

12 Ex quatuordecim [articulis in Iuramento fidelitatis comprehensis] vndecim sunt qui primatum Pontificis in spiritualibus attingunt.

Confutatio.

Ex hisce articulis ne vnus quidem Pontificis Primatum in spiritualibus attingit: Quorsum enim attingeret, cùm contrà Primatum Pontificis in spiritualibus, expressum alibi Iuramentum extet?

Tortus p. 64.

13 Inter alias calumnias illam profert in medium, quòd *Bellarminus* vel conscius vel auctor fuit proditionum aduersus Reginam *Elizabetham*.

Confutatio.

Nusquam dixi [*in* Apologia] Bellarminum *vel auctorem, vel conscium fuisse proditionum aduersus Reginam* Elizabetham; *sed proditorum præceptorem, eúmque tam prauis & pernitiosis dogmatibus eorum mentes imbuisse, vt ijs facillimũ esset thesin transferre ad hypothesin; & quæ ille è Cathedra dictaret, ad suas machinationes pro re nata accommodare.*

Tortus p. 64.

14 Scit [*Bellarminus*] *Campianum* contra hæreticam prauitatem solùm conspirasse.

Confutatio.

Quòd Campianus *vltimo supplicio affectus est, non in causa fuit quòd contra hæreticam prauitatem, vt iste Libellator videri*

videri vult, sed quòd contra Reginam Elizabetham, *& huius Regni statum conspirauerit: id quod ex actis iudicialibus euidentissimè constabat.*

Tortus p. 65.

15 Cur *Henricus Garnettus* vir doctrinâ omnis generis & vitæ sanctitate incomparabilis, vltimo supplicio affectus est, nisi quia reuelare noluit, quod saluâ conscientiâ reuelare non poterat?

Confutatio.

Quòd huius nefandi facinoris notitia, non ex sola confessione ad Henricum Garnettum *peruenerit, vt iste mentitur; sed alijs etiam modis: nec ex vnius, sed plurium relatione, ita vt illud reuelâsse saluâ conscientiâ potuisset; vide* Monit. Præfat. pag. 131. *&* Comitis Northamp. librum.

Tortus p. 71.

16 Itaq; *Sixtus* Pontifex neq; Regem cædi imperauit, neq; cædem vt à priuato illo homine factam approbauit.

Confutatio.

Quàm splendidum sit hoc mendacium patet ex Oratione ipsa Sixti. V.

Tortus p. 91.

17 Quod autem additur de *Stanleiana* proditione; non fideliter neq; verè narratur; siquidem more suo Auctor Apologiæ multis additis mendacijs fœdè corrupit.

Confutatio.

Quæ dicta sunt de proditione Stanleiana, *recitata erant ad verbum ex Apologia Alani pro causa* Stanleiana, *vt ibi videre est.*

Tortus p. 93.

18 Constat *Henricum Garnettum* in publico iudicio constanter semper dixisse; neq; se, neque vllum Iesuitam huius conspirationis Auctorem, vel complicem, vel consultorem, vel consentientē vllo modo fuisse. *Et paulò post.* Id ipsum instante morte coram innumerabili populo longâ oratione protestatus est.

Confutatio.

Liber qui inscribitur Actio in Proditores, *& nostra* Monit.præf. pag.131.132. *clarè euincunt contrarium.*

Tortus p.97.

19 *Iacobus* autem cùm Catholicus non sit, neque Christianus est.

Confutatio.

Contrà. Ego verè Catholicus sum, vt qui fidem profitear verè antiquam, Catholicam & Apostolicam; ac proinde verè Christianus sum. Vide Confessionem fidei meæ in Monit.præfat.p.37.38. *& deinceps.*

Tortus p.98.

20 Etsi vera sunt quæ narrantur ab ijs qui eum intimè nouerunt, cùm in Scotia Puritanus & Protestantium inimicus esset, nunc in Anglia Protestans, & Puritanorum aduersarium se gerit.

Confutatio.

Contrà: Qualis Puritanus eram in Scotia, vide Præfationem in ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΔΩΡΟΝ, *&* Monit. præfat. pag. 48.49.

Historiæ ementitæ cum earum confutationibus.

Verba Torti p.70.

1 Constabat eum [*Henricum IV.*] naturali morbo extinctum fuisse.

Confutatio.

Non constabat: quandoquidem Historici nonnulli aliter scribant, eum in vinculis mortuum fuisse, vel fame, vel pędore situque carceris. Lege Fasciculum temporis, *ad An.* 1094. Laziard.epitom. vniuersal.Hist. c.198. Paulum Langium in Chronico Citizensi *ad An.* 1105. Iacob. Wimpheling.in Epitom.Rerum Germanic.c.28.

Tortus

Tortus p. 83.

2 A quo [vinculo Excõmunicationis] vt absolui mereretur, ad istam humilitatẽ se ipse [*Henr. IV.*] sponte deiecit.

Confutatio.

Henricum IV. *non sponte, nec metu Excommunicationis Papæ, quã inualidam censuit; sed metu amissionis Regni et vitæ sese in tantũ humiliàsse, testantur Historici.* Lamb. Schafnaburg. *ad An.* 1077. Abbas Vrsperg. *ad An.* 1075. Plati. in Gregor. 7. *Auctor vitæ* Henrici 4. Bruno in Histor. belli Saxonici. Cuspinianus in Henrico 4. Sigon. de Reg. Ital. lib. 9. Laziard. in Epitom. Histor. vniuersal. c. 193.

Tortus p. 83.

3 Hæc Historia [*Alexandri III. Friderici Barbarossæ* ceruicem pede conculcantis] est dubiæ fidei.

Confutatio.

At non est dubiæ fidei apud Historicos, cùm nullus neget; multi affirment: vt Naucler. Genera. 40. Iacob. Bergomen. in supplement Chron. ad an. 1160. Petrus Iustinian. lib. 2. Rerum Venetarum. Papyrius Masson. lib. 5. de Episc. vrbis, *qui etiam pro hac re citat* Gennadium *Patriarcham* Constantinopolit. Alphon. Ciaccon. de vitis Pontif. in Alex. 3. Azorius *Iesuita* Institut. moral. part. 2. lib. 5. cap. 43. *Denique* Hieronym. Bard. in Victor. naual. *alios complures huius Historiæ fidem asserentes, adducit.*

Tortus p. 83.

4 Quid aliud *Fridericus* timuit, nisi excõmunicationem.

Confutatio.

At Fridericum *timuisse solam excommunicationẽ, nullus antiquus Historicus scribit: sed Imperij & Dominij amissionẽ potissimùm timuisse, testantur plurimi.* Martinus Polon ad an. 1166. Platina in Alexan. 3. Laziard. in Epitom. Hist. vniuersal. c. 212 Nauclerus Generat. 40. Iacobus Wimphelingus in Epitom. Rerum German. c 32.

Tortus p. 88.

5 Adde *Cuspinianum* [in hac re de Turcæ fratre veneno sublato]

ſublato]aliorum Hiſtoricorum teſtimonijs deſtitui.

Confutatio.

Eadem historia à pleriſque alijs celeberrimis Hiſtoricis memoria prodita eſt. Vide Franciſc. Guicciard. li. 2. Hiſt. Ital. Paulum Iouium lib. 2. Hiſt. ſui temporis. Sabellicum Ennead. 10. lib. 9. Continuatorem Palmerij ad an. 1494.

Noua Dogmata, vnà cum nouitatis eorundem declaratione.

Dogma primum. p. 9.

INter *omnes* conuenit poſſe Pontificem Max. Hæreticos principes iure deponere, & ſubditos ab ipſorum obedientia liberare.

Confutatio.

Immo verò tantum abeſt, vt inter omnes de hoc conueniat, veriùs vt dicas, ante Hildebrandi *Pontificatum, id nemini vnquam in mentem veniſſe, qui primus omnium hanc nouam doctrinam, planéque antè inauditam prodidit, vt multi viri docti, cùm illius, tum ſubſequentis ſæculi teſtantur (vt alios inferiorum ætatum teſtes omittam) qua de re vide epiſtolam Cleri* Leodienſis *ad* Paſchalem II. *Sententiam Epiſcoporum horum temporum ab* Auentino *deſcriptam* libr. 5. fol. 579. Conradi Traiectenſis *Concionem apud eundem* Auentinum, *dicto* lib. 5. fol. 582. *& alteram* Eberhardi Saltzburgenſis *Archiepiſcop.* Ibid. lib. 7. p. 684. *Sententiam Archiepiſcopi* Treuirenſis *in Conſtitut. Imperialib. à* M. Haimensfeldio *editis* pag. 47. *Epiſtolam Walthrami* Megburgenſis *Epiſcopi, quæ extat apud* Dodechinum *in Appendice ad* Marianum Scotum, *ad an.* 1090. Bennonem *in vita* Hildebrandi: *Authorem libri de* Vnitate Eccleſiæ, *ſiue* Apologiam pro Henrico IV. Sigebertum *in Chronico ad an.* 1088. & 1111. Godfridum Viterbienſem

sem in Pantheone, par.17. Othonem Frisingensem li.6. c.35. & lib.1. De Gestis Friderici c. 1. Vincentium in speculo Historiali, lib. 15. c.84. *Similia habet* Fridericus Barbarossa, lib.6. Guntheri Ligurini, de gestis Friderici, & lib.1. c.10. Radeuici de gestis eiusdem Friderici.

Secundum. p. 51.

In ortu supernaturali, quem habemus ex Baptismo, intelligi debet Iuramentum tacitum & congenitum, ad obediendum Principi spirituali, qui est Christi vicarius.

Confutatio.

Mirum est vnde iste hauserit hanc nouam & prorsus incognitam Theologiam, quæ non aliunde quàm ex ipsius putido cerebro nasci potuit: sin minùs, suos nobis auctores enumeret, qui docent & affirmant Christianos omnes siue paruulos, siue adultos, virtute Iuramenti cuiusdam taciti in Baptismo suscepti, teneri ad obedientiam absolutam Christi vicario præstandam, aut in aliud quàm Christi nomen baptizari.

Tertium. p.94.

Sed cùm Catholica doctrina non permittat ad vllum malum vitandum, secretum sacramentalis confessionis detegi, maluit ille mortem acerbissimam pati, quàm tanti Sacramenti sigillum violare.

Confutatio.

Quòd secretum sacramentalis confessionis, ad nullum malum quantumcunque vitandum, vel praeueniendum possit detegi, nec indirectè saltem, aut in genere, modò persona, quæ confessionem edit, celetur; præterquam quòd Thesis est cunctis Principibus, & Rebuspubl. longè perniciosissima, vt in Monit. præf. p. 129. *docui; nouũ est dogma, et Orbi Christiano ante hæc tempora inauditum. Scholastici enim Doctores & Canonistæ tam veteres, quàm recentiores ferè omnes, planè contrarium affirmant. Consule* Alexandrum Hal. part.4. q. 78. memb.2. art.2. Thomam 4. dist. 21. q.3. art.1. ad 1. Scotum in 4. dist.21. q.2. Hadrian. VI. in 4. dist. vbi de Sacram. Confess. edit. Paris. 1530. pag.289. Dominic.

Sot.

Sot. in 4. dist. 18. q. 4. art. 5. Francisc. de Victor. sum. de Sacrament. n. 189. Nauar. in Enchirid. c. 8. n. 12. Ioseph. Anglef. in Florib. part. 1. p. 247. edit. Antuerp. Petrum à Soto lect. 11. de Confess. *Ipsi Iesuitæ astipulantur*, Suarez. Tom. 4. disp. in 3. part. Thom. disp. 33. §. 3. Gregorius de Valentia Tom. 4. disp. 7. q. 13. punct. 3. *qui addit, hanc communem esse Scholasticorum sententiam.*

Quartum. p. 102.

4 Ego verò audeo dicere, meliorem causam habere Catholicos Iuramenti recusandi, quàm *Eleazarus* habuerit carnis porcinæ non gustandæ.

Confutatio.

Hæc assertio reuera nouum Dogma continet, Breue scilicet Pontificium Legi Mosaicæ præferendum esse; & Catholicos magis teneri Pontificis decreto, quàm Iudæi olim Lege per Mosen traditâ tenebantur.

Quintum. p. 135.

5 Clericos exemptos esse à Iurisdictione Principum secularium, ac per hoc non esse Subiectos Regibus; sed debere tamen Leges eorum de temporalibus rebus obseruare, non vi legis, sed vi rationis; id est, non quia subditi sunt, sed quia ratio dictat ob commune bonum & pacem Reipubl. eas Leges ab hominibus esse seruandas.

Confutatio.

Quàm sit amicus Regibus Cardinalis & qui Cardinali à Sacellis est, qui tot subditos ab eorum potestate exemptos velint, docet Monit. præfat. p. 23. 24. *Sed quod ad eiusmodi nouos* Aphorismos *spectat, desinant isti veteratores has opinionum nouellas subtilitates, vel potiùs subtiles nouitates, pro antiquis & Catholicis Dogmatibus Orbi Christiano obtrudere, donec suis Catholicis* Venetis, *eos nouitatis falsique arguentibus, hac in parte satisfecerint.*

CANDIDO LECTORI.

Tsi non diffido pium quemque & candidum lectorem, siue meum in hac Præfatione consilium expendat, vbi de *Puritanis* verba facio; siue operis Epilogum, vbi professionis meæ Principes compello, facilè iudicaturum *Puritanorum* nomine non alios intelligi, quàm populares & subditos, qui sub Imperio meo degentes, Legum imperijs reluctari animis obstinauerunt; *Ecclesias* autem apud exteros *Reformatas*, earúmue regimen non designari: Ne tamen inuidus quisquam aut maleuolus aliorsum atque ego sentio verba mea interpretetur, hoc te paucis, Benigne Lector, monitum volui; quicquid inibi de *Puritanis* dicitur, de ijs solis accipiendum, qui intra Ditionis meæ fines peruicaci huic se disciplinæ tradiderunt. Mihi enim alioqui est decretissimum, rebus alienis me non immiscere; sed alias *Reformatæ Religionis Ecclesias* Christianæ suæ libertati permittere. Immo tantum abest, de ijs vt durius quid statuam, ob opinionum inter nos de quibusdam capitibus, quorum pleraque omnia sunt *Adiaphora*, dissensum; vt contrà existimem, per eam quam CHRISTVS nobis commendauit libertatem, Christiano cuique Regi, Principi ac Reip. esse concessum, externam in rebus Ecclesiasticis regiminis formam suis præscribere, quæ ad ciuilis administrationis quàm proximè accedat; dummodo à Fidei veræq; Religionis fundamentis nec tantillum abscedat. Absit itaque à me eos vt iudicem, quos DEVS à Iurisdictione mea voluit esse immunes; aut in illud committam, quod ab Apostolo sumptum in frontispicio libri huius legitur, *Non ergo ampliùs inuicem iudicemus, &c.* Quod quidem de me spondeo; de te, Pie Lector, spero, & cupio.

X.

